

ALİMLƏRİN KƏRAMƏTLƏRİ HAQQINDA MARAQLI ƏHVALATLAR

MÜƏLLİF:
ƏBDÜRRƏHMAN BAQIRZADƏ BABULİ
TƏRCÜMƏ EDƏN:
MƏLAHƏT ŞƏFİYEVA

Kitabın adı:..Alimlərin kəramətləri haqqında maraqlı
əhvalatlar

Müəllif:.....Əbdürrəhman Baqirzadə Babuli

Tərcümə edən:.....Məlahət Əsədova

«*Namazı niyə tək qıldın?*»

Günlərin bir günü Seyyid Rəzi namazda qardaşı Seyyid Murtəzaya iqtida etdikdən sonra birdən, namaz əsnasında fürada (tək) niyyəti ilə camaat namazından ayrılaraq namazını tək qıldı. Onlar evə qayıtdıqdan sonra Seyyid Murtəza qardaşından anasına gileyləndi. Anası Seyyid Rəzini məzəmmət edib danladıqda Seyyid Rəzi belə dedi:

Namazı ayrılıb tək qılmağımın səbəbi var idi. Namaz əsnasında birdən gördüm ki, qardaşım bütünlüklə qadın qanına qərq olub. Mən bu halı görəndə bərk heyrətləndim və çarəsiz qalıb namazımı ayrı qıldım.

Seyyid Murtəza qardaşının dediklərini təsdiqləyib dedi:

Məscidə gedərkən yolda bir qadın heyz məsələsi ilə bağlı məndən bir sual soruşdu və o səbəb oldu ki, namaz əsnasında yadıma düşməklə fikrimi məşğul etsin.¹

«*Zamanda seyr*»

Mərhum Mühəddis Nuri “Mustədrəkül-vəsail” kitabında tanınmış alim Seyyid Hüseyn Qəzvinidən belə nəql edir:

955-ci hicri ili (Birinci Şəhidin şəhadətindən 179 il sonra) yuxuda gördüm ki, Cəzzin qəryəsində, yəni “Birinci Şəhid” ləqəbiylə məşhur olan Şeyx Şəmsəddin Məhəmməd ibn Məkkinin (vəfatı 786 q.) kəndindəyəm. Şeyxin evinə gedib qapını döydüm. Şeyx özü qapını açdı. Mən ondan xahiş etdim ki, Şeyx Cəmaləddin ibn Mütəhhər Əllamə Hillinin ictihad haqqında yazdığı kitabı mənim üçün gətirsin. Evə daxil olub həmin kitabla birgə zənnimcə, hədislərə aid başqa bir kitabı da gətirib mənə verdi.

Yuxudan oyandığım zaman gödüm ki, o iki kitabın ikisi də yanımdadır.²

«*Fədakarlığın bəhrəsi*»

Şiə məzhəbinin fəxri, zöhd və təqvasıyla məşhur olan mərhum Müqəddəs Ərdəbili (vəfatı 993 q.) bahaçılıq və qıtlıq ilərində öz malını kasıb və yoxsullar arasında bölüşər, özünə isə ancaq bir fəqirin payı qədər götürərdi.

İllərin birində yenə bu işi təkrarlayarkən arvadı bu işdən narahat olub dedi:

Bizim malımızı fəqirlərə paylayır, amma öz övladını ac qoyursan?

¹ Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, c. 3, səh. 383

² Məhəmməd Həsən Əmani, “Şəhide əvvəl fəqihe Sərbədarən”, səh. 72

O, arvadının bu sözünə etiraz etmədən etikaf etmək üçün Kufə məscidinə getdi. Etikafın ikinci günü bir kişi müəyyən qədər əla növ un və buğdanı Ərdəbilinin mənzilinə gətirib dedi:

Bunları ev sahibi göndərdi və özünü isə Kufə məscidində etikaf saxlayır. Halbuki mərhum Ərdəbili bundan xəbərsiz idi. Etikafdan sonra bu məsələdən əgah olduqda başa düşdü ki, bu Allah-taala tərəfindən bir mərhəmət imiş və buna görə də Allaha həmd-səna etdi.¹

«Nurla birgə»

Müqəddəs Ərdəbilinin təqvalı, inanılmış və etibarlı şagirdlərindən biri belə hekayət edir:

Həzrət Əlinin (ə) hələminin həyatında kiçik bir hücrəm vardı. Gecələrin birində müəliəni başa vurub hücrədən çölə çıxdım. Gördüm ki, bir şəxs hələmə yaxınlaşır. Öz-özümə dedim: Bəlkə, oğrudur. Beləcə yavaş-yavaş ardınca düşdüm, belə ki, mən onu görür, o isə mənə görmürdü. Gəlib hələmin qapısının qarşısında dayandı. Birdən qıfıl yerə düşdü və qapı açıldı. Ardınca ikinci qapı da açıldı. O şəxs zərhiə yaxınlaşıb salam verdikdə qəbirdən salamin cavabını eşitdim. Səsindən tanıdım ki, öz ustadımdır. Sonra o İmamla (ə) danışmağa başladı. İmamdan (ə) elmi bir məsələ haqda nə isə soruşurdu. Sonra hələmdən çıxıb şəhərdən xaric oldu və Kufə məscidinə tərəf yollandı. Mən də dalınca getdim. O, hələ də mənə görmürdü. Kufə məscidinin mehrabına yaxınlaşdığım zaman səsini eşitdim ki, bir şəxsə hələmin məsələ haqda danışır. Sonra oradan çıxıb Nəcəfə yollandı. Mən də arxasınca yola düşdüm. Nəcəfin darvaza qapısına çatanda artıq səhər açılırdı. Amma o, hələ də məndən xəbərsiz idi. Ona yaxınlaşıb dedim:

Mən əvvəldən axıradək sizinlə idim. Hələm və Kufə məscidində sizinlə danışanın kim olduğunu mənə söyləyin. O, mənimlə əhd kəsdi ki, sağlığında bu haqda heç kimə bir söz deməyim. Sonra belə dedi:

Ay oğul, bəzən məsələlərin düz və ya səhv olması məndə şübhə yaradır. Buna görə də, çox vaxt, gecələr Həzrət Əlinin (ə) qəbri üstə gedib hələmin məsələni İmamdan soruşuram və o da cavab verir. Bu axşam o həzrətdən bir məsələni soruşdum. Həzrət Əli (ə) mənə İmam Mehdimin (ə) yanına göndərdi. Dedi ki, bu gecə övladım Mehdi (ə) Kufə məscidində olacaq. Onun hüzuruna gedib bu məsələni ondan soruşarsan. Kufə məscidində gördüyün o şəxs İmam Mehdi (ə) idi.²

¹ Məhəmməd Əli Mudərrisi, “Reyhanətül ədəb”, c. 5, səh. 368

² Mirzə Məhəmməd Tonekaboni, “Qisəsul Uləma”, səh. 344

«Qeybdən pay»

Böyük İslam alimlərindən olan Şeyx Bəhayi belə buyurur:

Bir dəfə bizim məntəqəyə çoxlu qar yağmışdı. Babam Şeyx Şəmsəddinin evində uşaqlar acından ağlayır və yemək istəyirdilər. Evdə yeməyə heç nə yox idi. Babam arvadına dedi:

Uşaqları sakit et ki, dua edib Allahdan bir təam istəyək. Elə bu zaman nənəm qardan bir ovuc götürüb təndirə yaxınlaşaraq dedi:

İndi bu çörəyi sizin üçün bişirəcəyəm. Əvvəl təndiri qaladı. Qarı kündə formasına salıb təndirə yapışdırdı. Elə həmin an babam dua edirdi. Çox keçməmiş Allahın mərhəməti ilə təndirdən isti təzə çörək onlara nəsib oldu.¹

«İkinci şəhid»

Şeyx Bəhayi atasından belə nəql edir:

Bir gün səhər İkinci Şəhid (ləqəbiylə məşhur olan) Zeynəddin ibn Əli Amulinin hüsuruna getmişdim (911-966 q.). Şeyx çox fikirli idi. Elə bil ki, gözlənilməz bir hadisə baş vermişdi. Mən ondan niyə fikirli və narahat olduğunu soruşanda belə dedi:

Ay qardaş, elə güman edirəm ikinci şəhid mən olacağam! Mən soruşdum:

Niyə, nə olub ki? Dedi:

Dünən axşam yuxuda gördüm ki, Seyyid Murtəza çox böyük bir qonaqlıq təşkil edərək bütün şiə alimlərini ora dəvət edib. Mən məclisə daxil olduğum zaman Seyyid Murtəza ayağa qalxaraq mənə xoş gəldin deyib buyurdu:

Filankəs, buyur Məhəmməd ibn Məkkinin (Birinci Şəhid) yanında əyləş. Mən də onun yanında əyləşdim. Sonra yuxudan oyandım. Elə buna görə də zənn edirəm ki, ikinci şəhid mən olam.²

«Burada böyük bir şəxs öldürüləcək»

Şeyx Bəhayidən belə nəql olunur:

Günlərin bir günü İkinci Şəhid ilə atam Şeyx Hüseyn ibn Əbdüssəməd Harisi Meditəranənin sahilindən ötüb keçirmişlər. Zeynəddin ibn Əli Amuli sonralar qətlə yetiriləcəyi məkana çatdığı zaman, birdən onun çöhrəsinin rəngi dəyişir. Sanki gözlənilməz, qəfil bir hadisəylə üzləşir. Atam ondan narahat olmasının səbəbini soruşduqda, belə deyir:

¹ Əllamə Seyyid Məhəməd Baqir Xonsari, “Rövzatül cənnat”, c.2, səh. 331

² Həmin mənbə, c. 3, səh. 383

Bu yerdə böyük bir şəxs öldürüləcək.

Bir müddət keçəndən sonra o, həmin yerdə şəhid edilir.¹

«Təməl uçuran zikr»

Tədqiqatçı alim Nəraqi “Xəzain” (xəzinələr) kitabında yazır:

Mərhum Mirzə Əbulqasim Mirfənd Rəsəkinin (vəfatı 1059 q.) səfərlərin birində, sakinləri məsihi olan bir şəhərdən yolu düşərək bir müddət orada qalmalı olur.

Günlərin birində bir dəstə adam Mirzənin əqidəsinin (dinini) batıl olduğunu isbat etmək üçün ona belə dedilər:

Bizim dinimizin haqq və sizinkinin batıl olmasına dəlalət edən şeylərdən biri, məbədlər və ibadətqahlarımızın möhkəm olmasıdır. Belə ki, onların bəzilərinin tikilməsindən 2-3 min il keçməsinə baxmayaraq hər biri olduğu kimi öz istəhkamını qoruyub saxlamışdır. Amma gördüyümüz kimi sizin məscidlərinizin binası bir əsrdən artıq qalmır. Bəs bu, ona görə deyilmi ki, həmişə haqq özünü qoruyub saxlayır, amma batıl isə aradan gedir? Mirzə cavabında belə buyurdu:

Səbəbi bu deyil. Doğrusunu bilmək istəsəniz, bu binalar (məscid) möminlərin haqq kəlməsinin, saleh əməllərinin və məqbul ibadətlərinin qarşısında təqətsizdir. Buna görə də bizim məscidlərin binası tez uçulub-dağılır. Amma sizin məbədlərinizdə isə Allahın razı olduğu və bəyəndiyi bir haqq kəlməsi asimana ucalmır. Bilin ki, əgər sizin haqqında tərif etdiyiniz məbədlərdən birində bizim haqq ibadət və məqbul dualarımızın səsi ərsə ucalsa, görərsiniz ki, ora da Allahın əzəməti və böyüklüyü qarşısında qorxudan zəlil tək uçub, dağılacaqdır. Onlar dedilər:

Bunu ancaq imtahan etməklə qəbul edirik. Gördüyünüz o məbəd, bizim ən qədim və möhkəm kilsələrimizdən biridir. Get ora, istədiyin hər bir işi gör. Əgər sənin dua və ibadətlərin nəticəsində binada bir uçuq və ya zədə əmələ gəlsə, sənin iddian doğru olacaq. Əks təqdirdə isə gərək bizim dediklərimizin doğru olduğunu təsdiqləyəsən. Mirzə şərti qəbul etdi.

Dəstəmaz aldıqdan sonra cəddinə (Peyğəmbər (s)) təvəssül edib Allah-taaladan ona bu işdə yardım etməsini diləyərək məbədə daxil oldu.

Şəhər əhalisi məbədi dövrəyə almışdı. Mirzə heybət və vüqarla azan və iqamə deyib, təkbirətul-ehrama hazırlaşdı. Bütün vücudunu Allaha tapşırıb, Tur dağındakı ağacın Həzrət Musa (ə) ilə danışqlarını dilə gətirərək bütün vücuduyla “Allahu Əkbər!” – dedikdən sonra tez oradan çölə çıxdı. Bir göz qırpımında həmin böyük bina uçub yerlə-yeksan oldu. Sanki orada heç

¹ Həmin mənbə, c. 3, səh. 383

əvvəldən bina tikilməmişdi və həmin böyük məbəddən torpaq yığınınan başqa bir əsər qalmadı.¹

«İmam Zamanın (ə) hüsurunda “Camia” ziyarətnaməsi»

Böyük islam alimi və mərifət əhli olan mərhum birinci Əllamə Məclisi belə buyurur:

Nəcəf-Əşrəfdə Həzrət Əlinin (ə) hələminin kənarında sakin olduğum vaxt öz nəfsimlə cihad edir və mübarizə ararırdım. Nəhayət Allah-taala Həzrət Əlinin (ə) bərəkətilə mükəşifə qapılarını üzümə açdı. Bəzi dar düşüncəliyərin bu həqiqəti düzgün dərk edə bilməyəcəkləri üçün, onu nəql etməkdən pəhriz edirəm. Amma bir gecə mükəşifələrimin birində Samirra şəhərində İmam Hadi (ə) ilə İmam Həsən Əsgərinin (ə) hələmini son dərəcə əzəmət və gözəllik içində gördüm. O iki imamın qəbrinin üstünə behiştin yaşıl rəngli parçalarından örtülmüşdü ki, mən heç vaxt onun mislini görməmişdim. Həzrət Sahibəzzaman (ə) arxası qəbrə və üzü qapıya tərəf əyləşmişdi.

O həzrəti gördüyüm zaman uzaqda durub “Camia” ziyarətnaməsini məddahlar kimi, uca səslə axıradək oxudum. İmam ziyarət bitəndən sonra dedi:

Yaxşı ziyarətnamədir. Mən, İmam Hədinin (ə) qəbrinə işarə edərək dedim:

Ağa, cəddinizi ziyarət etməyə izin verirsinizmi? İmam buyurdu:

Bəli, gəl içəri. Hələmə daxil olub qapının kənarında durdum. Buyurdu:

Yaxın gəl. Dedim:

Ağa, qorxuram sizin hüzurunuzda ədəb qaydalarına düzgün riayət edə bilməyib küfrə batam. İmam buyurdu:

Əgər bizim icazəməzlə olsa, eybi yoxdur. Mən bir az qabağa getdim, amma qorxudan bədənim əsirdi. Yenə buyurdu:

Yaxın gəl, yaxın gəl. Mən asta-asta gedib İmamə yaxınlaşdım. Dedi:

Otur. Dedim:

Ağa, qorxuram. Dedi:

Qorxma, hər halda mən də zəlil bir bəndə kimi cəlil Allahın qarşısında oturmuşam. İmam buyurdu:

Piyada və ayaqyalın yol gəlmisən, yorğunsan. Rahat əyləş və istirahət et. İmam (ə) mənim üçün saysız-hesabsız dəqiq, elmi mətləblər açıqladı ki, onların çoxu yadımdan çıxıb.

¹ Həmin mənbə, c. 2, səh. 344

Mükaşifə halından adı hala qayıdandan sonra mövlam İmam Zamanın (ə) dediyi kimi piyada və ayaqyalın İmam Hadi (ə) və İmam Həsən Əsgərinin (ə) ziyarətinə gedib o hərəmdə yenidən “Cameə” ziyarətnaməsini oxumağı qərara aldım. Hərəmdə olduğum vaxt daha heyvətli kəramət və möcüzələri müşahidə etdim ki, əgər onlar haqqında danışsam çox uzun çəkər.

Bütün olub-keçənlərdən sonra bu ziyarətnamənin (duanın) İmam Hadiyə (ə) mənsub olduğunu yəqin etdim. Həmçinin İmam Zamanın (ə) bu ziyarətnamə (dua) haqqında söylədiyi bəyanından sonra başa düşdüm ki, o mühüm və kamil ziyarətnamələrdən biridir.¹

«Ram olmuş şir»

Tanınmış İslam alimlərindən olan mərhum Seyyid Nemətullah Cəzayiri (vəfatı 1112 q.) belə yazır:

Böyük məqam və kəramət sahibi olan cəddim Seyyid Şəmsəddinin bir inəyi var idi ki, həmişə çöllükdə otlayardı. Günlərin birində inək çöllükdə otladığı vaxt birdən yırtıcı bir heyvan (şir) ona hücum etdi. İnək ağır yaralandığından öldü. Amma o yırtıcı heyvan inəyin ətindən yeməyib onun yanında dayanmışdı.

Seyyid bu xəbəri eşidəndə inəyi bağladığı ipi görürüb şirin soragınca getdi. Camaat da Seyyidin ardınca getdilər. Seyyid ipi şirin boynuna salıb evinə gətirdi. Camaat bu səhnədən heyvətə gəlmişdilər. O, şiri bir gecə saxlayandan sonra dedi:

İstəyirəm inəyimin əvəzinə yer şümləmək üçün xışı ona bağlayım. Amma camaat şirdən qorxduğu üçün Seyyid onu azad etdi.²

«Xalis incilər silsiləsindən»

Peyğəmbəri-Əkrəm buyurmuşdur:

“İslamda bir fəqihin vücudu iblis üçün min abiddən daha dözülməz və ağırdır.”³

¹ Seyyid Həsən Əbtəhi, “Aləmə əcibə ərvah”, səh. 144

² Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, səh. 394

³ Əllamə Məclisi, “Biharül-ənvar”, c. 1, səh. 177

«Get qüsul al»

Mərhum Seyyid Zeynəlabidin Lahici belə hekayət edir:

Atam deyirdi ki, biz Nəcəfdə olduğumuz vaxt Ayətullah Məhəmməd Baqir Behbəhaninin (vəfatı 1205) hüsurunda dərs oxuyurduq. Ayətullah Behbəhani çox qoca olduğundan kütləvi tədrisdən əl çəkərək bütün istidlali dərslərin tədrisini öz şagirdlərinə tapşırırmışdı. Özü isə ancaq “Şərhi-lümə” kitabından dərs deyirdi. Mən hələ istidlal qüvvəm olmadığı üçün ustadın dərslərində iştirak edirdim.

Günlərin birində möhtəlim oldum və sübh namazım da qəzaya getdi. Bir tərəfdən dərsin vaxtı da gəlib çatdı. Öz-özümə dedim: Namazım əlimdən çıxdı və əgər hamama da getsəm dərsə çatmayacağam. Yaxşısı budur, dərsə gedim və dərsdən sonra qüsul alaram.

Dərsə getdim. Amma ustad Behbəhani hələ gəlib çıxmamışdı. Bir az keçəndən sonra ustad gəldi və xoşhal idi. Oturub ətrafa nəzər saldıqdan sonra birdən, narahat oldu. Sonra dedi:

Bu gün dərs deməyəcəm. Tələbələr bunu eşidəndən sonra dağılışıdılar. Mən durub getmək istəyəndə, mənə dedi:

Otur. Bir az keçəndən sonra ara sakitləşdi. Ayətullah Behbəhani dedi:

Oturduğun yerdə xalçanın altında bir miqdar pul var. Götür onu, get qüsul al və bundan sonra cənabətli halda belə məclisdə oturma.

Onun bu sözləri məni yaman təəccübləndirdi. Əlimi xalçanın altına salıb pulu götürəndən sonra, hamama gedib, qüsul aldım. Beləliklə, bu bir kəraməti o mərhumdan özüm müşahidə etdim.¹

«Bərzəx səfəri»

Tanınmış alim mərhum Ayətullah Molla Məhəmməd Mehdi Nəraqi (vəfatı 1209) fiqh, üsul, hikmət, riyaziyyat, əxlaq və irfan elmlərində İslamın misilsiz alimlərindən biri olmuşdur. Nəraqi Nəcəf sakini olub elə orada da, vəfat etmişdir. Onun məqbərəsi İmam Əlinin (ə) hərəminin sahəsinə bitişikdir.

Nəcəfdə sakini olduğu müddətdə bir gün Ramazan ayında onun mənzilində iftara heç nə yox idi. Əyalı ona dedi:

Evdə yeməyə heç nə yoxdur, get bir şey al gətir.

Mərhum Nəraqi evdən çölə çıxdı, amma onun bir qəpiyi də yox idi. O, qəbir əhlini ziyarət etmək üçün birbaşa “Vadiüs-səlam”a tərəf yollandı. Qəbirlərin arasında bir qədər oturduqdan sonra fətihə oxudu. Artıq hava

¹ Mirzə Mahmud Əraqi, “Darus-səlam”, səh. 561

yavaş-yavaş qaralırdı. Elə bu zaman qəbiristanlığa bir cənazə gətirdilər. Qəbir qazıb, cənazəni qəbirin içinə qoyduqdan sonra ona dedilər:

Biz tələsirik, işimiz var və evə qayıdırıq. Qalan işləri isə siz görün. Onlar bunu deyib getdilər. Mərhum Nəraqi deyir:

Mən qəbirin içinə girdim. Kəfəni açıb meyyitin üzünü torpağa qoyduqdan sonra üstünü torpaqla örtmək istədikdə, birdən, qəbirin içində bir oyuq gördüm. Oradan keçib böyük bir bağa daxil oldum. Bağda cürbəcür meyvələri olan çoxlu yaşıl ağaclar vardı. Bu bağın ortasında böyük və çox gözəl bir qəsr var idi. Buradan ora bahalı daş-qaşlarla örtülmüş bir yol gedib çıxırdı. Mən ixtiyarsız olaraq birbaşa həmin qəsrsə tərəf yollandım.

Qəsr həddən artıq gözəl idi və qiymətli cəvahiratlardan olan kərpiclərlə tikilmişdi. Pillərdən qalxıb böyük bir otağa daxil oldum. Otağın yuxarı başında bir şəxs oturmuş və qalanları onu dövrəyə almışdılar.

Mən, salam verib oturdum. Onun dövrəsində oturanlar yuxarı başda əyləşən şəxsdən hələ sağ olan qohum-əqrəbaları haqqında soruşur və o şəxs də, cavab verirdi.

Bir az keçəndən sonra gördüm ki, bir ilan otağın qapısından girib birbaşa həmin şəxsə tərəf yaxınlaşdı və onu sancıb otaqdan çıxdı. İlan həmin şəxsi sancdıqdan sonra onun üzünün rəngi dəyişdi və ağrıdan qıvrılmağa başladı. Bir az keçəndən sonra halı yaxşılaşdı. Yenidən bir-birlərilə danışib, hal-əhval tutmağa başladılar. Bir saatdan sonra həmin ilan gəlib əvvəlki kimi onu sancıb getdi. Yenə əvvəlki halı təkrarlandı və halı yaxşılaşandan sonra ondan soruşdum:

Siz kimsiniz? Bura haradır? Bu qəsr kimindir? Bu ilan nədir və niyə sizi sancır? Dedi:

Mən sizin indi qəbirə qoyduğunuz şəxsəm. Bu bağ mənim bərzəxdəki behiştimdir ki, Allah-taala mənə əta edib və qəbrimin içindən bu aləmə qapı açıb. Bu qəsr də mənimkidir. Gördüyünüz bu gözəl ağaclar, cəvahiratlar və bu yer mənim bərzəxdəki behiştimdir və mənə bura nəsisib olub. Otaqda gördüyün adamlar mənim qohumlarımdır. Onlar məndən qabaq dünyadan köçmüşlər, indi isə məni görməyə gəliblər və sağ qalan yaxınları haqqında məndən soruşurlar. Mən də cavab verirəm. Dedim:

Bəs bu ilan niyə sizi sancır? Dedi:

Mən oruc, namaz, xums və zəkat əhliyəm, mömin bir adamam. Heç vaxt əyri bir iş görməmişəm. Bu bərzəx bağı da mənim saleh əməllərimin nəticəsidir. Amma yayın isti günlərinin birində küçədən keçirdim. Gördüm ki, bir dükən sahibi öz müştərişylə mübahisə edir. Mən məsələni aydınlaşdırmaq üçün onlara yaxınlaşdım. Dükən sahibi müştəriyə deyirdi ki, 300 dinar mənə verməlisən. Müştəri isə deyirdi: Mən sənə 200 dinar borcluyam. Mən dükən sahibinə dedim:

Gəl sən öz 50 dinarından keç və müştəriyə də dedim ki, sən də öz 50 dinarından keçib 250 dinar dükən sahibinə ver. Baxmayaraq ki, dükən

sahibi sakitləşdi, amma haqq onun olduğu üçün bu bölümlə razı deyildi və beləcə onun haqqını kəsdim. Elə bu əməlimə görə də, Allah-taala həmin ilanı məni sancmaq üçün məmur edib və bu iş qiyamət gününə qədər belə davam edəcək. Ümidvaram Allah-taala Məhəmməd (s) və Ali Məhəmməd xatirinə məni əfv edə.

Onu dinlədikdən sonra ayağa qalxıb dedim:

Əyalım evdə məni gözləyir. Gərək onlar üçün yeməyə bir şey aparam. Yuxarı başda əyləşən şəxs qalxıb məni qapıyadək ötürdü. Qapıdan çıxanda balaca bir kisədə mənə düyü verib dedi:

Bu yaxşı düyüdür, əyalınız üçün aparın. Mən düyünü götürüb sağollaşdım. Bağa girdiyim qapıdan çölə çıxdım. Elə bu zaman gördüm ki, həmin qəbirin içindəyəm, qarşımda da həmin cənazə və orada heç bir qapı da yoxdur.

Qəbirdən çölə çıxdım. Torpaq töküb qəbirin üstünü düzəltdim. Düyü kisəsini götürüb evə tərəf yollandım.

Bu əhvalatın üstündən bir xeyli keçmişdi. Amma həmin düyüdən nə qədər bişirirdikse qurtarmaq bilmirdi. Hər dəfə o düyüdən bişirəndə bütün məhəlləni onun gözəl ətri bürüyərdi. Qonşular hər dəfə bizdən o düyünün haradan aldığımızı soruşurdular.

Nəhayət bir gün mən evdə olmayanda mənzilimizə bir nəfər qonaq gəlir. Əyalım yenə həmin düyüdən bişirir. Ətri bütün evi bürüyərkən qonaq soruşur:

Bu düyünü haradan almısınız? Bütün ənbər düyülərdən ətirlidir! Evdəkilər düyünün əhvalatını qonağa danışirlar. Beləliklə evdə qalan bir miqdar düyünü bişirdikdən sonra düyü daha qurtardı.

Bəli, bunlar behişt ruziləridir ki, Allah-taala onları öz dərgahına yaxın olan bəndələrinə əta edir.¹

«Camalın heyranı»

Əllamə Seyyid Mehdi Bəhrul-Ülümün (vəfatı 1212 q.) yaxınlarından biri belə deyir:

İmam Hadi (ə) ilə İmam Həsən Əsgərinin (ə) hərəmində Əllamə Bəhrul-Ülüm ilə birlikdə camaat namazı qılırdıq. Mərhum Əllamə təşəhhüdü deyib bir az dayandı və ondan sonra ayağa qalxdı. Namazdan sonra orada olanların hamısı təəccüb içindəydilər. Amma heç kəs bir şey soruşmağa cürət etmirdi. Evə qayıdandan sonra yemək süfrəsi açıldı. Seyyidlərdən biri mənə dedi ki, Əllamədən həmin hadisənin sirrini soruşum.

Seyyid Əllamə Bəhrul-Ülüm bizim pıçıltı ilə danışdığımızı görüb (başə düşərək) dedi:

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənəsi”, c. 2, səh. 246

Nə haqda danışsınız? Aralarında hamıdan cürətli mən olduğum üçün, dedim:

İstəyirlər ki, namazda sizdə baş verən halın sirrini bilsinlər. Əllamə dedi:

Həzrət Sahibəzzaman (ə) atasının qəbrini ziyarət etmək üçün hərəmə daxil olarkən o həzrətin nurlu camalını gördükdə, məndə o hal baş verdi.¹

«Ürək oxşayan Quran səsi»

Böyük alim, abidlərin fəxri olan mərhum Səlməsi belə nəql edir:

Günlərin birində Əllamə Bəhrul-Ülum Həzrət Əmirəlmömininin (ə) hərəminə daxil olub bu beyti zümzümə etdi:

چه خوش است صوت قرآن ز تو دلربا شنیدن
به رخت نظاره کردن سخن خدا شنیدن

Seyyiddən bu beyti oxumağının səbəbini soruşdum. Dedi:

Əmirəlmömininin (ə) hərəminə daxil olduğum zaman gördüm ki, İmam Zaman (ə) qəbirin baş tərəfində Quran oxuyur. O həzrətin səsinə eşitdiyim zaman bu beyti oxuyub, hərəmə daxil oldum və İmam (ə) isə hərəmdən çölə çıxdı.²

«Kövsər qonağı»

Mərhum Seyyid Bəhrul-Ülümün xüsusi və inandığı şagirdlərindən biri olan Axund Səlməsi belə nəql edir:

Günlərin bir günü mərhum Mirzə Qumi ilə Seyyid Bəhrul-Ülum məclislərin birində birlikdə idilər. Mirzə Seyyidə dedi ki, məclisi xəlvət etsinlər. Seyyidin əmri ilə hamı çıxıb getdi və yalnız mən qaldım. Mirzə istəyirdi ki, mən də oranı tərk edim. Amma Seyyid dedi ki, lazım deyil, çünki bu şəxs mənim sirlərimə məhrəmdir. Nisbətən qoca olan Mirzə Qumi, Seyyidə dedi:

İstəyirəm gizli sirlərindən birini eşitməklə, ondan ləzzət alım. Seyyid Bəhrul-Ülum inkar edib sirrini açmamaq üçün dedi:

Mənim gizli heç bir şeyim yoxdur. Mirzə çox israr etdikdən sonra Seyyid dedi:

Xeyli vaxt bundan əvvəl yuxuda gördüm ki, Həzrət Fatiməyi Zəhranın (ə) hüzurundayam. Anam Zəhra (ə.h.) mənə bir kasa aş yedirdi ki, çox dadlı və ləzzətli idi və beləsini heç vaxt yeməmişdim.

Bu hadisədən bir xeyli keçəndən sonra Xorasana ziyarətə getdim. Nişaburda ev sahibi mənim üçün aş gətirdi. Mənə elə gəldi ki, bu, yuxuda

¹ Şeyx Abbas Qumi, “Fəvaidür-rəzəviyyə”, səh. 680

² Həmin mənbə.

daddığım aşdandır. Ev yiyəsindən soruşdum ki, bu nə aşdır belə? Dedi ki, bu şəhərdə buna Fatimə aşı deyirlər. Yadıma düşdü ki, yuxuda aşı yedikdən sonra, anam Fatimə (ə) mənə dedi:

Cəddinin ziyarətinə getmək istəyirsənmi? Ərz elədim:

Bu mənim son arzumdur. Sonra Həzrət Zəhra (ə.h.) ilə bir evə daxil olduq. Mən qapıda dayanıb gördüm ki, Peyğəmbər (s) evin yuxarı başında və Əmirəlmöminin (ə) qapının qabağında əyləşib. Mən salam verdim. Həzrət buyurdu:

Əyləş. Öz-özümə fikirləşdim ki, evin hər hansı yerində əyləşsəm Əlinin (ə) yerindən yuxarı olacaq. Odur ki, evin küncündə əyləşdim. Həzrət Peyğəmbər (s) təbəssüm edib dedi:

Övladım, sənin fikir və düşüncən savabdır. O zaman Peyğəmbərdən (s) bir neçə sual soruşdum ki, hamısına cavab verdi. Mirzə dedi:

Soruşduğun suallar nə haqda idi? Seyyid dedi:

Onları heç kimə deməyəcəyəm. Mirzə Hər nə qədər ısrar etdisə də, Seyyid heç nə demədi.¹

«Çox istərdim ... Amma»

Bir dəfə mərhum Seyyid Bəhrul-Ülum buyurdu:

Çox istərdim ki, öləndə mənə meyyit namazını Şeyx Hüseyn qılsın. Amma mənə meyyit namazını böyük alim Mirzə Mehdi Şəhristani qılacaq. Seyyidin hüsurunda olanlar onun bu sözündən çox təəccübləndilər. Çünki Mirzə Mehdi Şəhristani Kərbəlada və Seyyid özü isə Nəcəfdə qalırdı.

Qısa bir müddətdən sonra Seyyid fani dünyanı tərk etdi. Hələ o vaxta qədər Mirzə Mehdi Şəhristanidən bir xəbər yox idi. Seyyidə qüsul verib, kəfən etdikdən sonra, meyyit namazı qılmaq üçün cənazəni Həzrət Əlinin (ə) hərəminin həyətinə gətirdilər. Oraya toplaşan alim və fəqihlər namaza hazırlaşdıqları zaman Seyyid Şəhristani həyətin şərq qapısından daxil oldu. Cənazəyə yaxınlaşanda bütün alimlər ona iqtida etdilər və mərhum Bəhrul-Ülümün dediyi kimi Seyyid Şəhristani ona meyyit namazı qıldı.²

«Yarın bağında»

“Miftahül kəramət” kitabının müəllifi mərhum Seyyid Cavad Amuli belə deyir:

Gecələrin birində gördüm ki, Seyyid Bəhrul-Ülum Həzrət Əlinin (ə) hərəminin çöl qapısını açıb içəri girdi və hərəmə tərəf getdi. Mən də onun

¹ Mirzə Məhəmməd Tonekaboni, “Qisəsul Uləma”, səh. 172

² Şeyx Abbas Qumi, “Fəvaidür-rəzəviyyə”, səh. 68

arxasınca düşdüm. Salonun qapısı qıfıllı olduğuna baxmayaraq onun üzünə açıldı. Hərəmin qapısının qıfılı da öz-özüne açıldı. Seyyid hərəmə daxil olub cəddinə salam verdi və qəbirdən salamın cavabını aldı. Mən qorxduğum üçün daha geri qayıtdım.

Həmçinin Seyyid Cavad Amuli belə nəql edir:

Bir axşam Seyyid Bəhrul-Ülumu Kufə məscidində Həzrət İmam Zaman (ə) ilə danışdığını gördüm. O, İmam Zamandan (ə) bir məsələ də haqda soruşduqda, Həzrət buyurdu:

Sizin vəzifəniz zahiri dəlillərlə kifayətlənməkdir və batini həqiqətlər sizə aid deyil.¹

«Xalis dərman»

“Qisəsul Uləma” kitabının müəllifi yazır ki, inandığım dostlardan biri Şeyx Cəfərin (vəfatı 1228 q.) kəramətlərindən birini belə nəql etdi:

Neçə illər idi ki, əmim gözağrısına mübtəla olmuşdu. O zamanın bütün həkim və cərrahlarına müraciət etsək də, bir əlac olmamışdı. Əmim eşitmişdi ki, Şeyx Cəfər Lahican şəhərinə gedib. O, Şeyxin hüzuruna yetişəndən sonra onun əlindən öpərək dedi:

Neçə ildir ki, gözüm ağrıyır. Sizin hüsurunuza gəlməyimin səbəbi odur ki, dua edin, Allah-taala mənə şəfa versin.

Şeyx mübarək ağzının suyundan onun gözüne çəkəndən sonra şəfa tapdı və heç vaxt gözağrısı görmədi.²

«Mirzənin kəraməti»

Mərhum Ayətullah hacı şeyx Aştiyani belə hekayət edir:

Günlərin birində Qum şəhərinin qəbiristanlığında mərhum Mirzə Quminin (vəfatı 1231 q.) qəbrinin kənarında yaşlı bir kişi gördüm. Əslə Qəzvindən idi və ev-eşiyini buraxıb qəbirin kənarında etikaf saxlamışdı. O, Quran tələvət edir və gözlərindən arasıkəsilmədən yaş töküdü. Ondan belə narahət və qəmgin olmasının səbəbini soruşanda dedi:

Mən Mirzəni çox gec tanıdığım və tez də itirdiyim üçün bu cür təəssüflənirəm. Soruşdum:

Onunla necə və harada tanış olmuşdun? Dedi:

¹ Mirzə Məhəmməd Tonekaboni, “Qisəsul Uləma”, səh. 173

² Həmin mənbə, səh. 190

Ey əziz dost! Mənim əslim Qəzvindəndir. Bu böyük şəxsiyyətin vəfatından iki il öncə dəniz yolu ilə Həcc səfərinə getmişdim. Günlərin birində müsafiri olduğumuz iki təbəqəli gəminin alt təbəqəsində bir küncə çəkilib kisəmdəki pullarımı saymağa başladım. Elə bu zaman gəminin yuxarı təbəqəsində birinin məni pusduğunu gördüm. Həmin şəxs mənim pul kisəm və içindəki pullara diqqətlə baxırdı. Pul kisəsini yenidən kəmərimə bağlayıb öz yerimdə oturdum.

Bir saatdan sonra gəminin yuxarı təbəqəsində hay-küy qalxdığını gördüm. Soruşdum ki, nə olub? Dedilər, müsafirlərdən biri hay-küy salıb ki, filan nişan və əlaməti olan pul kisəmi oğurlayıblar. İndi isə gəminin kapitanı tərəfindən bir qrup, müsafirlər arasında təftişə başlayıb və qərara alınıb ki, əgər oğrunu tapsalar, dənizə atsinlər. Deyilənlərə diqqətlə qulaq asanda gördüm ki, həmin adam mənim pul kisəmin nişanələrini deyib. Mən pullarımı sayanda, o bütün nişanələri yadda saxlayıbmış.

Çox pis vəziyyətə düşdüm. Bütün var-yoxum, abır-heysiyyətim və canım xətdə idi. Nə qədər fikirləşdimsə, pulumdan keçib abırımı və canımı qorumaqdan başqa çıxış yolu tapmadım. Elə buna görə də pul kisəmi kəmərimdən açıb, Həzrət Əliyə (ə) xitab edərək dedim:

Əlican! Sən Allahın əmanətdar bəndəsi, mən isə pənahsız quluyam. Götür pul kisəmi, sənə tapşırıram – deyib onu dənizə atdım. Tez qayıdıb öz yerimdə oturdum. Amma qəm-qüssəyə qərq olmuş halda fikirləşirdim ki, pul-parasız səfərimi necə davam etdirəcəyəm. Elə bunu fikirləşirdim ki, təftiş qrupu həmin bədxislətli adamla içəri girib, üst-başımı diqqətlə yoxlamağa başladı. Kapitan yalandan iddia edən şəxsə dedi:

Biz gəminin bütün müsafirlərini və onların bağlamalarını yoxladıq. Amma sən nişanələrini verdiyin şeyi tapmadıq. Niyə bu Allah bəndələrinə, “Beytullah” zəvvarlarına töhmət vurursan? O yalançı kişi yerində quruyub qaldı və üzünün rəngi bütünlüklə dəyişdi. Çoxları başa düşdü ki, o yalançı və oğrudur. Beləliklə həmlə edib, onu öz cəzasına çatdırdılar. Amma bunun mənə heç bir faydası yox idi, çünki mən pul kisəmi içi dolu pulla birlikdə dənizə atmışdım.

Özümü çox böyük çətinliklə Məkkəyə çatdırdım. Həcc mərasimini yerinə yetirəndən və Mədinədə Peyğəmbər (s) qəbrini ziyarət edəndən sonra İraqa yollandım. Ora çatan kimi əvvəl Əlinin (ə) hərəminə gedib, ərz elədim:

Ey sərvərim! Dənizdə sizə tapşırtdığım pul kisəsinə indi çox ehtiyacım var. Lütf edib onu mənə qaytarın – deyib ağladım. Həmin axşam yuxuda Həzrət Əlini (ə) gördüm ki, mənə dedi:

Quma gedib pul kisəni Mirzə Qumidən təhvil alarsan. Yuxudan ayılıanda çox təəccübləndim. Öz-özümə dedim: Mən pul kisəmi Omman dənizinə atmışam. İndi mən onu Qumda, Mirzə Əbulqasim Qumidən necə istəyim. Axı mən o şəxsi tanıyıram və bilmirəm kimdir.

İkinci gün yenə Əlinin (ə) hələminə gedib pul kisəmi həzrətin özündən istədim. Həmin axşam yenə Həzrət Əlini (ə) yuxuda gördüm və birinci gün yuxuda eşitdiklərimi yenidən eşitdim.

Üçüncü gün bir daha olaraq hələmə yollandım və gecə həmin yuxunu gördüm. Həzrətə dedim:

Ey sərvərim! Axı, mən Mirzə Qumini tanımıram. Buyurdu:

O çox tanınmış adamdır, (mərcə təqliddir) müctəhiddir. Dedim:

Ağa, axı mən özümü Quma necə çatdırım? Mən “Beytullah” səfərimi çox çətinliklə başa çatdırmışam və indi heç nəyim yoxdur. Həzrət dedi:

Bazarda bu ünvana get və 20 lirə filan sərrafdan alıb qayıdarsan.

Yuxudan ayıldım. Həmin gecənin səhəri bazara getdim. Deyilən ünvan üzrə o sərraf kişini tapdım. O məni çox yaxşı qarşılayaraq dedi:

Mənimlə bir işin var? Dedim:

Bəli! Yolxərcim sizə tapşırılıb. Dedi:

Nə qədərdir. Dedim:

20 lirə. O, həmin məbləği mənə verdi. Səfər xərcimin düzəlməsinə görə çox şad idim. Bir az sovqat alıb Quma yola düşdüm.

Qum şəhərinə çatdıqdan sonra Mirzə Quminin mənzilini soraqlaya-soraqlaya gəlib tapdım. Mənzilə daxil olduğum zaman Mirzə dərs tədris edirdi. Dərs qurtarib, şagirdlər gedəndən sonra məni çağırıb soruşdu: Mənimlə işiniz vardı? Dedim:

Bəli. Dedi:

Buyurun. Mən bütün olub-keçənləri əvvəldən axıracan ona nəql etdim. Mənə ürək-dirək verib dedi:

Pul kisən hazırdır. Özü pul kisəsini gətirib dedi:

Yaxşı-yaxşı bax, gör hər şey yerindədirmi? Pul kisəsini alıb gördüm, əcəba! Odur! Açıb içinə baxanda gördüm ki, pulları dənizə atmamışdan qabaq səliqəylə yığdığım kimidir. Sevindiyimdən o böyük şəxsi qucaqlayıb öpməyə başladım. Onunla sağollaşıb Qəzvinə qayıtdım.

Günlərin bir günü arvadım mənə dedi:

Eşidəndə ki, yolda pullarını itirmişdin, çox narahat oldum. Dedim:

Bəli və başıma gələnləri hamısını əvvəldən axıracan ona danışdım. Amma o, inana bilmirdi və mən and içəndən sonra qəbul etdi. Bu zaman dedi:

Ay Allahın bəndəsi, bəs niyə görə Qum şəhərini və o cür böyük şəxsiyyəti buraxıb gəldin?

Ona xidmət etmək, mənəviyyət və kamal kəsb etmək üçün niyə orada qalmadın? İndi isə qalx, birgə o ruhani alimin hüzuruna gedək.

Arvadımın təşviqiylə hər nəyimiz vardsa satıb, ailə üzvlərimlə birlikdə Qum şəhərinə gəldik. Amma əfsus ki, Qum şəhərinə daxil olanda şəhəri Aşura günündə olduğu kimi qəm-qüssə içində gördük. Soruşdum:

Nə olub? Dedilər:

Rəbbani alim Ayətullah Mirzə Qumi vəfat edibdir. Onun yoxluğunun çox ağır itki olduğunu və hamı üçün əziz olan bir şəxsiyyəti itirdiyimi hiss etdim. Elə ona görə də, o zamandan özümlə əhd-peyman bağladım ki, ömrümün sonuna qədər gecə-gündüz onun nurlu qəbrinin yanında qalıb və ruhunun şad olması üçün Quran tilavət edəm (oxuyam).¹

Həmin şəxs nəql etdiyi başqa bir hekayətdə belə deyir:

Mirzənin evinin qapasına çatanda, onun xadimi dedi:

Ağa yatıb. Bir az gözlə, yuxudan qalxar, sonra: Dedim:

Mən bu şəhərdə qəribəm və uzaq yoldan gəlmişəm. Xadim narahat halda dedi:

Onda özün qapını döy. Qapını döydükdə, içəridən Mirzənin səsi gəldi:

Ay filankəs, gəldim! Mən çox təəccübləndim ki, Mirzə mənim adımlı haradan bilir. Bu zaman qapı açıldı və Mirzə əbasının altından ağzı bağlı pul kisəmi çıxarıb dedi:

Pul kisəni götür və öz şəhərinə qayıt. Nə qədər ki, mən sağam, bu əhvalatı heç kimə danışma.²

«Övladımın ölümünü yetir»

Fəthəli şah Qacarın Mirzə Qumiyə böyük hörməti vardı. Hər dəfə Quma gələndə, Mirzəni də ziyarət edərdi. Mirzə də əlacsız qalıb onunla həmsöhbət olardı. Əlbəttə, həmişə ona nəsihət edərdi. Bir gün Mirzə, Fəthəli şahın uzun saqqalına əl çəkib dedi:

Ey padşah, elə iş görmə ki, qiyamət günü bu saqqalın cəhənnəm odunda yansın. Həmin görüşdə Fəthəli şah gördü ki, çox ədəbli bir cavan onlar üçün çay gətirdi. Mirzədən soruşdu:

Bu cavan oğlanın sizinlə nə nisbəti var. Mirzə dedi:

Oğlumdur. Fəthəli şah cavan oğlanın camal və kamalına heyran qalmışdı. Mirzəyə dedi:

Mənim də bir qızım var. İstəyirəm sənin oğluna verəm. Mirzə dedi:

Mənim sizinlə qohum olmağım düzgün deyil. Bu istəyindən vaz keç. Fəthəli şah ısrar edib dedi:

Gərək bu iş baş tuta. Mirzə çarəsiz qalıb dedi:

Elə isə bizə bir gecə möhlət ver ki, fikirləşək. Fəthəli şah onlara bir gecə möhlət verdi.

Həmin axşam gecəyarısı Mirzə gecə namazı qılmaq üçün yuxudan oyandı. Namazın əvvəlində belə ərz elədi:

¹ Məhəmməd Razi, “Kəramatə Salehin”, səh. 241

² Mirzə Mahmud Əraqi, “Darul İslam”, səh. 556

İlahi! Mən çox yaxşı bilirəm ki, əgər bu əlaqə baş tutsa, elə bilirəm sənə olan məhəbbətim azalsın. Əgər bu işin vəslətin zərəri olacaqsə onda övladımı öldür.

Gecə namazının ikinci rəkətində ikən arvadı gəlib dedi:

Oğlun bərk sancılanıb. Namazın dördüncü rəkətində yenə arvadı gəlib dedi:

Oğlunun halı çox pisdir. Nəhayət namazın on birinci rəkətində oğlunun ölüm xəbərini verdilər. Mirzə Qumi namazdan sonra şükür səcdəsi etdi. Bu çıxılmaz vəziyyətdən nicat taparaq şahın onlarla heç bir rəbitəsi baş tutmadı.

Maraqlısı bu idi ki, Mirzə Qumi şaha da belə bir məktub yazdı:

Sənə olan azacıq məhəbbət və rəbitəmi də kəsdim və sənə nifrət edirəm. Özüm də çərşənbə bu dünyadan köçəcəyəm. Məktubu möhürləyib şaha göndərdi.

Təsadüfən məktub çərşənbədən əvvəl Fəthəli şaha çatdı. Əmr etdi ki, tez faytonu hazırlasınlar. Özünü Tehrandan tez Quma çatdırmaq istəyirdi ki, bəlkə Mirzə ilə görüşə bildi. Qumun Əliabad kəndinə çatanda Mirzə Quminin vəfat xəbərini eşitdi. Əmr etdi ki, Quma çatmamış cənazəni dəfn etməsinlər. Özünü Mirzə Quminin cənazəsinin başı üzərinə çatdırıb ağlamağa başladı. Şah dedi:

Ay Mirzə, sən mənə rədd etdin, amma mən səni çox istəyirdim.¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur: “Allah-taala mərifət və agahlıq üzündən olmayan əməli qəbul etməz və mərifət də əməlsiz olmaz. Deməli kimin mərifəti olsa, ona əməlində bir bələdçi olacaqdır. Kim əməl etməzsə, mərifəti yoxdur. Bilin ki, imanın hissələri biri digərindən asılıdır!”

«Həqiqi sərraf»

Günlərin birində zahid alim, təqva və kəramət sahibi, şüenin fəxri Molla Mehdi Mollakitab Nəcəf-Əşrəfdə həzrət Əlinin (ə) hələminin həyatında bir qrup tanışları ilə birgə oturmuşdu. Elə bu zaman Şeyx Cavad Amuli çox narahat halda gəlib onların kənarında oturdu. Molla Mehdi ondan narahat olmasının səbəbini soruşanda dedi:

Bazarda bir dükançıya 6 tümən borcluyam və bu gün çox kobud bir tərzdə məndən öz borcunu istədi. Amma mənim isə borcu qaytarmağa pulum yoxdur. Şeyx dedi:

¹ Məhəmməd Məhəmmədi İştəhardi, “Dastanha və pəndha”, c. 3, səh. 50

Narahat olma, borcunu mən ödəyərəm. Orada olanlar bilirdilər ki, Şeyxin pulu yoxdur və zarafatla dedilər:

Haradan ödəyəcəksən? Ya da ki, o yəhudi sərrafın yanına göndərə bilərsən. Dedi:

Onu əsil sərrafın yanına göndərirəm. Ey Şeyx Cavad, səni Əmirəlmömininə (ə) tapşırdım. Get o məbləği Həzrətdən al.

Şeyx heç vaxt bihudə və hədəs söz danışmadığı üçün, Şeyx Cavad qəbul etdi. Ayağa qalxıb həyəmə yollandı. Bir az keçməmiş içində 6 түмән (30 şami) olan pul kisəsiylə qayıtdı. Dedi:

Həyəmə daxil olub ərz elədim:

Ey Əmirəlmöminin, mən ziyarətə gəlməmişəm. Məni Şeyx Mehdi sizin hüsurunuza göndərdi və 6 түмән üçün gəlmişəm. Sonra mübarək zərihi öpüb, neçə addım atmışdım ki, bir şəxs məni çağıraraq dedi:

Al, bu Şeyxin tapşırığı məbləğdir. Çox təəccüblü və heyran halda onu aldıqdan neçə saniyədən sonra ətrafa baxdıqda daha onu görmədim.¹

«Dostun diyarına gedən yol»

Şeyx Mehdi Mollakitab ömrünün sonuncu ilində Həccə getmək arzusuna düşdü. Ona dedilər ki, yaxşısı budur Kərbəlaya gedin. Ərəfə günü İmam Hüseynin (ə) həyəmində olmaq həccin savabından yüksəkdir. O dedi:

İki şeyə görə həccə getmək istəyirəm. Birincisi, əgər birdən həccə gedəndə ya qayıdanda vəfat etsəm Allah-taala məni behişt bağına daxil edər. Həmin bağ Məkkə yolunda vəfat edənlərə məxsusdur. İkincisi, bəlkə Həzrət Sahibəzzəmanla (ə) birlikdə olmaq iftixarı mənə nəsib oldu.

Məlum olduğu kimi İmam Zaman (ə) hər il həcc mərasimində iştirak edir. Şeyx bir qrup xas adamlarla, o cümlədən Seyyid Hüseyn Nəhavəndi, şeyx Məhəmməd Ubudi və digər fazil alimlərlə Məkkəyə yola düşdü. Məkkədən qayıdanda Şeyx Mehdi Mollakitab Nəcd ərazisində vəfat etdi və az bir fasilə ilə Seyyid Hüseyn də dünyasını dəyişdi. Karvandakılar cənazələri Nəcəf-Əşrəfə aparmaq istədikdə xəbis karvanbaşı bu işdən xəbərdar olub bunu Nəcədin şeyxi və Vəhhabilərin böyüyü İbn Səuda xəbər verdi. Vəhhabilər cənazəni bir yerdən başqa yerə aparmağı bidət saydıqları üçün, cənazəni Nəcəfə aparmaq istəyənlər, məmurlar gəlib çıxmamış, şeyx Mollakitabın və Seyyid Hüseyn Nəhavəndinin cənazələrini elə Nəcd ərazisində dəfn etdilər. Qəbirlərin üstünü hamarlayıb, izi itirənlər də, buna görə çox narahat oldular.

Səhəri gün şeyx Məhəmməd onlara dedi:

Narahat olmayın, mən öz gözümlə gördüm ki, dünən axşam cənazələr Nəcəf-Əşrəfə aparıldı. Dedilər:

¹ Şeyx Abbas Qumi, “Fəvaidur-rəzəviyyə”, səh. 685

Nə gördün? Şeyx Məhəmməd dedi:

Dünən gecədən bir az keçmiş olardı ki, siz yatmışdınız. Amma mən oyaq idim və ocağın yanında oturub qızınırdım. Birdən, Şeyxin qəbrinin yanında bir dəstə atlı gördüm. Soruşdum:

Nə iş üçün gəlmisiniz? Dedilər:

Gəlmişik Şeyxi Əmirəlmömininin (ə) qonşuluğuna aparaq. Sonra gördüm ki, Şeyx də atlıdır və onlarla gedir. Mən onların ardınca düşüb dedim:

Mən də sizinlə gəlim. Dedilər:

Qayıt, olmaz. Onlar Nəcəf-Əşrəfə yollandılar. Mən bir neçə addım atandan sonra, Şeyx mənə üz tutub dedi:

Geri qayıt, hələ sənin bizimlə gəlmək vaxtın çatmayıb. Amma narahat olma, sevin ki, səni də ayın 3-də cümə günü Əmirəlmömininin (ə) hərəminə gətirəcəklər.

Qayıtdım və atlıların arasında dünyadan köçmüş alimlərdən Seyyid Sadiq Fixam və başqalarını da gördüm ki, mən onları tanıyırdım. Sözümlün doğruluğunun əlaməti də budur ki, mənə xəbər verdikləri kimi, ayın 3-də cümə günü vəfat edəcəyəm. Onun dediyi kimi də oldu. Həmin təyin olunmuş gün çatanda Şeyx Məhəmməd Ubudi vəfat etdi.¹

«Salmanın qonaqpərvərliyi»

Mərhum Ayətullah Seyid Məhəmməd Baqir Qəzvininin (vəfatı 1246 q.) yaxınlarından olan Seyyid Murtəza Nəcəfi belə nəql edir:

Kazimeyndə olduğum zaman mərhum Seyyid Məhəmməd Baqir Qəzvininin İmam Rzanın (ə) ziyarətindən qayıdandan sonra, hüzurunda oldum. Seyyid dedi:

Salman Farsinin ziyarətinə getmək istəyirəm. Özün və dostun Seyyid Murtəza üçün heyvan icarə et və görüş yerimiz filan yerdə olacaq.

Səhəri gün təyin olunmuş yerdə görüşəndə gördük ki, Seyyid at belində yola heç bir azuqə götürmədən gəlmişdi. Biz birmirdik ki, Seyyid bizim yol üçün hazırlıq görəcəyimizdən əmin olduğu üçün özü heç bir şey götürməyib.

Həzrət Salman Farsinin hərəminə çatıb orada bir mənzil icarə etdik. Seyyid hərəmə gedib, namaz və ziyarətdən sonra dedi:

Evimiz haradadır? Evi ona göstərdim. Seyyid soruşdu:

Çıraq haradadır? Birdən yadıma düşdü ki, özümüzə çıraqlar gətirməmişik. Dedi:

Qəhvə hazırdır? (Seyyid qəhvəni çox xoşlayardı) Utandığımdan başımı aşağı saldım, çünki qəhvəmiz də yox idi. Seyyid üzünü həzrət Salmanın hərəminə tərəf tutub dedi:

¹ Həmin mənbə, səh. 684

Ey Salman, sən səxavətli və qonaqpərvər bir tayfanın xadimi olmusan və mən də həmin nəsildənəm. Bu təzəlikdə İmam Rzanın ziyarətindən qayıtmışam və Əmirəlmöminin Əlinin (ə) ziyarətinə də getmək istəyirəm. Allaha and içirəm, əgər bu axşam bizim qəhvəmiz gəlməsə, Həzrət Əliyə (ə) səndən şikayət edib deyəcəyəm ki, Salmanın qonağı oldum, amma məni yaxşı qarşılamadı. Elə bu zaman hələmin xidmətçisi əlində iki şamdan və beş-altı ədəd də ağ şam içəri girib, dedi:

Bunu zəvvarların istifadəsi üçün gətiriblər, buyurun götürün. Şamları götürüb yandırdıq. Seyyid yenə üzünü Salmanın hələminə tərəf tutub əvvəlki sözünü təkrar etdi. Sözünü deyib qurtarmamış bir kişi içəri daxil oldu. Seyyidi görüb dedi:

Çox qərribə bir əhvalatım var. Seyyid dedi:

Qəhvən necə? Dedi:

O da var. Seyyid ona dedi:

Əvvəl get, qəhvəni gətir, sonra əhvalatını danışarsan. Həmin şəxs gedib bir xeyli qəhvə, onu hazırlamaq üçün lazım olan şeylər və bir miqdar da şirin çörək gətirdi. Seyyid dedi:

Salman istədiyimdən artıq lütf etdi. Həmin ərəb sözə başladı:

Mənim bir gədim var. İşim tacirlərin yükünü Bəsrədən Bağdada aparmaqdır. Bu axşam hərəkət edəndə külək əsirdi və gəmi çox sürətlə gedirdi. Birdən Salmanın qəbrinin yaxınlığına çatanda, gəmi dayandı. Elə bil ki, bir iddə onun hərəkətinin qarşısını almışdı. Nə qədər çalışsaq da, gəmini hərəkətə gətirə bilmədik. Bu vaxt sanki kimsə mənə dedi:

Ay bədbəxt, hər dəfə Həzrət Salmanın qəbrinin yanından keçirsən, amma coxdandır ki, onu ziyarət etmirsən.

Gəmidən çıxıb, ziyarət üçün bura gəldim və bu işin sirrini (hikmətinə) başa düşmədim. Biz də macəranın nə olduğunu onun üçün danışdıq. Səhər Seyyid mənə dedi:

Ona yükünü gəmiyə qədər aparmağa kömək edin.

Mən onu gəmiyə qədər ötürdüm. Hamı gəmiyə mindikdən sonra, gəmi sürətlə hərəkət etməyə başladı. O vaxta qədər dənizçilər gəminin təmiri ilə məşğul olsalar da, bir iş görə bilməmişdilər və bu hadisə hamıda heyran doğurdu.¹

«Batından xəbər»

Seyyid Murtəza deyir:

Günlərin birində Seyyid Məhəmməd Baqir Qəzvini ilə birlikdə pak insanlardan birinin görüşünə getmişdik. Seyyid ayağa durmaq istəyəndə, ev sahibi dedi:

¹ Mirzə Hüseyn Nuri, “Darus-səlam”, c. 2, səh. 200

Bu gün təzə çörəyimiz var. İstərdim ki, bizimlə birlikdə meyl edəsiniz. Seyyid qəbul edəndən sonra süfrə salındı. O, çörəkdən bir tikə kəsdikdə, əl saxlayıb dedi:

Çörəyi heyzli qadın bişirib və mən yeməyəcəyəm. Ev sahibi təəccüblənib, çölə çıxdı. Seyyidin dediyi həqiqət ona da aydınlaşdıqda, başqa çörək hazırlatdı və Seyyid ondan yedi.¹

«Qışda təzə üzüm»

Belə nəql edilir ki, qış günlərinin birində bir kişi Axund Molla Zeynəlabidin (vəfatı 1259 q.) evinə gedib belə ərz elədi:

Arvadım ağır xəstədir və ürəyi təzə üzüm istəyir. Bilmirəm qışın bu vaxtı təzə üzüm hardan tapım. Xahiş edirəm kömək edəsiniz.

Elə bu zaman Molla Zeynəlabidin əlini uzadıb evin ortasındakı kürsünün altından yarpaqı bir təzə üzüm salxımı çıxarıb, həmin kişiyə verdi. Yanındakılar dedilər:

Əgər o üzümdən yenə varsa, bizə də ver. Axund dedi:

Elə bu qalmışdı və o da bu kişinin payı idi.²

«Qaribə vəsiyyət»

Nəql olunur ki, Axund Molla Zeynəlabidin Nəvayi ölümündən qabaq camaata belə demişdi:

Elə ki, mən öldüm, evlərinizdən çölə çıxıb, şəhərin ətrafındakı səhralarda ağlamağa başlayın.

Mərhum Molla Zeynəlabidin vəfat etdiyi zaman camaat onun vəsiyyətinə əməl edərək, şəhər ətrafındakı səhralara gedib ağlamağa başladılar. Həmin axşam camaat səhrada olarkən, güclü zəlzələ Xoy şəhərini və onun ətrafını bərk silkələdi. Zəlzələ o məntəqəyə çoxlu ziyan vursa da, amma Xoy camaatının heç biri zədə almadı.³

«Rəhmət yağışı»

“Camiun-nureyn” kitabında belə yazılır ki, mərhum Hacı İbrahim Kəlbəsinin zamanında (vəfatı 1261q.) bir il yağış yağmadı. Mənuçehr xan Motəmidud-dövlə Hacınin xidmətinə gəlib dedi:

¹ Həmin mənbə, səh. 201

² Əqiqi Bəxşayışı, “Məfaxiri Azərbaycan”, c. 1, səh. 135

³ Həmin mənbə.

Camaat sizdən təmənnə edir ki, yağış duasına çıxın. Hacı üzrxahlıq edib dedi:

Mən qoca adamam, yol getməyə halım yoxdur. Motəmidud-dövlə ərz etdi:

Sizin üçün rahat taxt göndərərəm, onda əyləşib gedərsiniz. Hacı dedi:

Axı qəsb (haram) taxtla yağış duasına getməyə nə ad vermək olar? Səncə Allah o duanı qəbul edərmə? Hacınin oğlu Ağa Məhəmməd Mehdi dedi:

Evdə taxta var. Biz özümüz sizin üçün taxt düzəldərik. Hacı dedi:

Eybi yoxdur.

Dülgər çağırıb taxtı hazırladılar. Sonra şəhərdə elan etdilər ki, camaat şənbədən otuc tutmağa başlasın və birinci gün oruc halında Hacıyla birlikdə yağış duasına hazır olsunlar.

Oruc tutmuş camaat təyin olunmuş gün bir yerə toplaşib Hacıni taxtın üzərində “Təxti-fulad” deyilən yerə gətirdilər. Bir tərəfdə İsfahan erməniləri əllərində İncili, digər tərəfdə İsfahan yəhudiləri Tövratlarıyla orada hazır oldular.

Mərhum Hacı bir tərəfdə ermənilər və digər tərəfdə yəhudilərin düzüldüyünü görəndə, çalmasını açaraq, əllərini səmaya tərəf qaldırıb dedi:

İlahi, bu İbrahim saqqalını islam yolunda ağartmışdır. Bu gün mənə yəhudi və məsihilərin yanında xəcalətli etmə. Birdən göyün üzünü bulud aldı və elə həmin saat yağış yağmağa başladı.¹

«Allahdan istədim ki, hələ sağ qalasan»

Şeyx Ənsarinin şagirdlərindən olan Şeyx Mahmud Əraqi “Darüs-səlam” kitabında Hacı Seyyid Əli Şüştərinin övladından belə nəql edir:

1260-cı qəməri ilində Nəcəf-Əşrəfdə vəba xəstəliyi yayılmışdı. Bir gecə gecə yarısı mərhum atam (Hacı Seyyid Əli Şüştəri) da bu xəstəliyə tutuldu. Onu rəngi qaçmış və pərişan halda görəndə çox qorxdum. Öz-özümə dedim ki, əgər atam vəfat etsə Şeyx bizi danlayacaq ki, niyə Seyyiddin əyadətində gəlməsi üçün ona qabaqcadan xəbər verməmişik. Çırağı yandırdım ki, Şeyxin mənzilinə gedib Seyyidin ağır xəstə olduğunu ona xəbər verim. Seyyid (atam) dedi:

Nəyləyirsiniz? Ərz elədik:

İstəyirik gedib Şeyxə xəbər verək. Dedi:

Lazım deyil, özü indi gələcək. Bir az kəməmiş mənzilin qapası döyüldü. Seyyid dedi:

Qapını açın, gələn Şeyxdir. Qapını açdıq. Gələn Şeyx Ənsari və rəhmətlik Molla (xədim) idi. Şeyx dedi:

Hacı Seyyid Əli necədir? Dedik:

¹ Molla İsmail Səbzivari, “Camiun-nureyn”, səh. 233

İndi ki, bu xəstəliyə yoluxub, Allah özü rəhm eləsin. Dedi:
İnşallah, heç bir qorxusu yoxdur. İçəri girəndə Seyyidi pərişan və narahat görüb dedi:

Narahat olma, inşallah yaxşı olacaqsan. Seyyid ərz elədi:

Hardan bilirsən? Dedi:

Mən Allahdan arzu eləmişəm ki, sən məndən sonra sağ qalıb, mənim cənazəmə meyyit namazı qılasan. Seyyid dedi:

Niyə bunu arzulamısan (istəmişən)? Dedi:

Bir istək idi ki, qəbul da olub. Şeyx oturub Seyyidlə bir az söhbət etdikdən sonra qalxıb getdi. Ertəsi gün Şeyx tədrisini (dərsini) qurtarandan sonra dedi:

Deyirlər Hacı Seyyid Əli xəstədir. Tələbələrdən kim onun əyadətində getmək istəyirsə, mənimlə gəlsin. Şeyx minbərdən aşağı enib bir dəstə tələbəylə Seyyidin evinə getdi.

Şeyx evə daxil olanda xəbərsiz adam kimi Seyyidin halını soruşmağa başladı. Mən istədim deyəm ki, ey Şeyx, dünən axşam siz buradaydınız və Seyyidin halından da xəbəriniz var. Birdən Seyyid barmağını dodağının üstünə qoyaraq mənə işarə etdi və mən də susub heç nə demədim.

Seyyidin halı yaxşılaşdı və Şeyx vəfat edəne qədər sağ qaldı. Şeyxin vəsiyyət etdiyi kimi onun cənazəsinə atam meyyit namazı qıldı.¹

«Pulu bölüşdürün»

Şeyx Məhəmməd Hüseyn Kazimi belə nəql edir:

Hər axşam xiftən namazından sonra hərəmə daxil olub, hərəmin qapısı kənarında üzüm zərihə tərəf və divara söykəlib ziyarətnamə oxuyardım. Adətən, axşamlar Şeyx Murtəza Ənsarinin hərəmə girib-çıxdığı vaxt, mənim hərəmdə olduğum vaxta təsadüf edirdi.

Təsadüfən bir axşam Şeyxlə rastlaşdığım zaman yavaşca bir pul kisəsini ovucuma qoyub dedi:

Bu pulların yarısı sənin, yarısını da öz şagirdlərinin arasında bölərsən.

Hərəmdən çıxıb evə qayıtdım. Pulları sayanda gördüm ki, mənim payım borcum qədərdir. Öz-özümə dedim: Borcumun hamısını qaytararam, qalan pulları da tədricən şagirdlərə verərəm. Mən bu haqda heç kimlə danışmadım.

Yenə bir axşam hərəmdə olduğum vaxt, Şeyx mənim yanımdan keçəndə yavaşca qulağıma pıçıldayıb dedi:

Ey Şeyx, siz şagirdlərin pulunun hamısını onların arasında bölün, mən yenə sizə pul verərəm.

¹ Murtəza Ənsari, “Zendeqani və şəxsiyyətə Şeyx Ənsari”, səh. 119

Bu əhvalatdan sonra başa düşdüm ki, Şeyxin mənim nə fikirləşdiyimdən xəbəri varmı. Beləliklə öz fikrimdən daşındım və onun necə böyük məqam sahibi olduğunu dərk etdim.¹

«Qonağın uşağına nəvaziş»

Hacı Seyyid Məhəmməd Həsən Cəzayiri Seyyid Məhəmməd Təqi Təbatəbaidən, o da Kərbəla əyanlarından olan Seyyid Cəfər Sabitdən belə nəql edir:

Bir dəfə uşaq vaxtı atamla birlikdə Kərbəladan Nəcəf-Əşrəfə gəldik. Həzrət Əlinin (ə) hərəmini ziyarət etdikdən sonra atam dedi:

İmam Əli Murtəzanı ziyarət etdik, indi isə gedək Şeyx Murtəzanı da ziyarət edək.

Atamla birlikdə Şeyxin mənzilinə getdik. Qapını döyəndə Molla adlı bir şəxs (xadim) qapını açdı. Həyətdə oturub Şeyxi gözlədik. Molla Şeyxi çağırandan sonra Şeyx də gəlib bizimlə əyləşdi. Bir az keçəndən sonra Molla bir sinidə nahar yeməyini gətirib qabağımıza qoydu. Nahar bir qab bozbaş, bir neçə dənə xurma və 3 tikə çörəkdən ibarət idi.

Şeyx çörəyi doğrayıb bozbaşın içinə tökdükdən sonra yeməyə başladıq. Amma mən bozbaş çox dadsız olduğuna görə bir neçə xurma yeməklə kifayətləndim.

Nahar yeməyindən sonra Şeyxlə sağollaşıb evə qayıtdıq. Yolda atamdan soruşdum:

Axı o dadsız bozbaşı necə o cür ləzzətlə yeyirdin? Dedi:

Sən o yeməyin təsirini bilmirsən. Evə qayıdanda, anamdan yeməyə bir şey istədim. soruşdu:

Məgər siz qonaq getməmişdiniz? Dedim:

Bəli, dilənçi evinə və onların yeməyindən yəmədim.

Səhəri gün atamla hərəmə getdik. Təsadüfən Şeyx də hərəmdə idi. Şeyx ziyarətnaməni oxuyub qurtarandan sonra mənim əlimdən tutub, atamla birlikdə hərəmdən çölə çıxdıq. “Qiblə” qapısının (hal-hazırda Şeyxin məqbərəsi orada yerləşir) yanında mənə dedi:

Desəyən, dünən dilənçi evindəki yemək xoşuna gəlməmişdi. İndi isə bunları götür. Ovucumun içinə iki lirə qoyub getdi. Mən çox təəccübləndim. Çünki bu sözləri ancaq anama demişdim və bizim yanımda da başqa bir adam olmamaşdı ki, Şeyxə xəbər versin. Elə ondan sonra o dindar fəqihin böyük şəxsiyyət olduğu mənə aydın oldu.²

¹ Həmin mənbə, səh. 121

² Həmin mənbə, səh. 125

«*Xalis incilər silsiləsindən*»

İmam Sadiq (ə) buyurur: “Hüzn və qəm ariflərin şuarıdır. Çünki onların qəlblərinə daim qeybdən çoxlu xəbərlər daxil olur və İlahinin camal və cəlal cətri altında olmaq iftixarını daşıyırlar.

Hərçənd arifin zahiri tutqun və qəmlidir, amma batini aydın və genişdir. Onun camaat arasında yaşayışı zahirdə bir xəstə həyatına bənzəyin və Allahla əlaqəsi isə müqərrəblərin həyatı kimi, tam meyl və rəğbətlədir.¹

«*Çox qürurlanma*»

Şeyx Ənsarinin şagirdlərindən biri belə deyir:

İbtidai dini təhsilimi başa vurduqdan sonra elmimi təkmilləşdirmək üçün Nəcəf-Əşrəfə yollandım və Şeyxin dərslərinə qatıldım. İlk vaxtlar onun dərslərindən bir şey anlaya bilmirdim. Nə qədər səy etsəm də faydası olmayırdı.

Nəhayət bir gün həzrət Əmirəlmömininə (ə) mütəvəssil oldum. Axşam yuxuda gördüm ki, Həzrətin hüzurundayam. Əli (ə) mənim qulağıma “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim”i oxudu.

Səhəri gün dərsə gələndə artıq dərsi başa düşürdüm. Yavaş-yavaş dərslərimdə irəliləyiş olmağa başladı. Bir neçə gündən sonra artıq sinifdə mən də dərs haqqında öz fikrimi söyləyirdim.

Bir gün dərsdə Şeyxlə çoxlu bəhs edib, səhv tuturdum. Həmin gün dərs qurtarandan sonra Şeyxin hüzuruna getdim. O yavaşca qulağıma pıçıldayıb dedi:

Sənin qulağına “Bismillah”ı oxuyan mənim qulağıma “Vələzzalin”ə qədər oxuyub. O bunu deyib getdi. Mən bu işdən çox təəccübləndim və başa düşdüm ki, Şeyx kəramət sahibidir. Çünki o vaxta qədər yuxumu heç kimə danışmamışdım.²

«*Qızillara əl vurma*»

Vaiz və Əhvaz şəhərinin pişnamazı Hacı Seyyid Tacəddin Dezfuli bir neçə vasitəylə əcdadlarından olan Seyyid Məhəmməd Əlidən belə nəql edir:

Ziyarət niyyətilə Nəcəf-Əşrəfə səfərə getdim. Özümlə götürdüyüm bir miqdar pulum da qurtardı. Hətta bir tanış yox idi ki, ondan borc pul alım. qürurumdan bu haqda alimlərdən biriylə danışmağa razı ola bilmədim.

¹ “Biharul-ənvar”, c. 72, səh. 70

² Həmin mənbə, səh. 130

Buna görə də Həzrət Əlinin (ə) hələminə gedib müşkülümü o həzrətə arz edərək, dedim:

Əgər hacətim qəbul olmasa, necə olursa-olsun sənin hələmindəki qızıllardan bir miqdar götürüb xərcləyəcəm. Sonra evə qayıdıb həmin gecə ac-qarına yatdım.

Səhər gördüm ki, kimsə məni çağırır. Özümü ona təqdim etdim. Həmin şəxs dedi: Mən Molla, Şeyx Ənsarinin xidmətçisiyəm. O səni görmək istəyir və dedi ki, səninlə karvansarada filan otaqda görüşə bilərəm. Xidmətçilə birlikdə Şeyxin hüzuruna getdim. Şeyx bir pul kisəsini mənə verib dedi:

Bu otuz tümən İran puludur ki, cəddin Əli (ə) xərclik üçün sənə verib. Pulları götürüb neçə addım uzaqlaşandan sonra məni çağırub yavaşca dedi:

Daha Həzrət Əlinin (ə) qızıllarına əl vurma.

Onun sözlərindən çox təəccübləndim. Çünki bu, yalnız mənim zehnimdən keçmişdi və mən bunu, o böyük alimin kəramətlərindən hesab etdim.¹

«İmamət günəşilə görüş»

Şeyx Ənsarinin şagirdlərindən biri belə nəql edir:

Kərbəlaya müşərrəf olduğum xüsusi ziyarətlərimdən birində, gecə yarısı hamama getmək üçün evdən çölə çıxdım. Küçələr palçıqlı olduğundan özüm ilə çıraqla gətirdim. Uzaqdan Şeyxə bənzər bir şəxs gördüm. Bir az yaxınlaşanda bildim ki, Şeyx özüdür. Öz-özümə dedim ki, bu gecə vaxtı gözü də zəif olan adam palçıqlı yolda hara gedir? Mən fürsəti əldən verməmək üçün yavaşca Şeyxin arxasınca düşdüm. Uçub-dağılmış bir evin qapısına çatdıqda dayandı. Xas bir tərzdə Camiə ziyarətnaməsini oxuyub, evə daxil oldu. Daha heç nə görə bilmədim, amma Şeyxin səsinə eşidirdim. Guya kiminləsə danışdı. Hamama gedəndən sonra hələmə müşərrəf oldum və Şeyx də orada idi. Səfərdən sonra, Nəcəf-Əşrəfdə Şeyxin hüzuruna gedib, həmin axşam gördüklərim haqda soruşdum. Əvvəl Şeyx inkar etməyə başladı, amma çox israr etdikdən sonra dedi:

Bəzən İmam Zamanın (ə) hüzuruna getmək üçün mənə o Həzrət tərəfindən izin verilir və sən heç vaxt tapa bilməyəcəyin həmin xaraba evin qapısına gedib “Camiə” ziyarətnaməsini oxuyuram. Yenidən icazə verildikdə İmamın hüzurunda hazır olub bəzi məsələlər haqda o həzrətdən soruşuram.

Sonra Şeyx dedi:

Nə qədər ki, mən sağam bu məsələni gizli saxla və heç kimə danışma.²

¹ Həmin mənbə, səh. 131

² Həmin mənbə, səh. 133

«İzsiz şəxsiyyət»

Əllamə Təbatəbai buyurur:

Təqribən yüz il əvvəl Şüştər şəhərində tanınmış və hamının (ümum camaatın) müraciət etdiyi qazi Seyyid Əli Şüştəri (vəfatı 1282 q.) adında bir alim var idi. Digər alimlər kimi o da, tədris və mərcəyyətlə məşğul idi. Günlərin birində evinin qapısı qəfildən döyülür və qapının arxasından kimin olduğunu soruşanda, naməlum şəxs deyir:

Aç qapını, bir nəfərin səninlə işi var. Mərhum Ağa Seyyid Əli qapını açanda, bir toxucu kişini görüb, soruşur:

Nə işiniz var? Toxucu kişi deyir:

Filan mülkün filankəsin olduğu hökmünüz düzgün deyil. O mülk yetim bir uşağıdır və sənədi də filan yerdə basdırılıb. Seçdiyiniz bu yol düzgün deyildir. Ayətullah Şüştəri soruşur:

Məgər mən səhvmi eləmişəm? Toxucu kişi deyir:

Söz elə mən deyən kimidir. Bunu deyib gedir.

Ayətullah Şüştəri çox fikirləşdi ki, bu şəxs kim idi və nə dedi. Araşdırdıqdan sonra məlum oldu ki, toxucu kişinin dediyi yerdə həmin yetim uşağın mülkünün sənədi basdırılıb və o mülkün filan şəxsin olduğu haqda şahidlərin israrı yalan imiş.

Ayətullah Şüştəri toxucu kişinin sözlərindən sonra dərindən fikirləşir ki, bəlkə elə indiyə qədər bəzi məsələlər haqda verdiyi hökm və fətvələr səhv imiş. Bütün vücudunu vəhşət və qorxu hissi bürüyür. Sabahı gün toxucu kişi axşam yenə həmin vaxt qapını döyüb deyir:

Ey Seyyid Əli Şüştəri, tutduğunuz bu yol düzgün deyildir. Üçüncü gecə də həmin əhvalat təkrarlanır və bu dəfə toxucu kişi Ayətullah Şüştəriyə deyir: Yubanmadan tez ev əşyalarınızı yığın və evinizi də satın Nəcəfə gedin. İndi sizə tapşıracağım işləri yerinə yetirin və altı aydan sonra Nəcəfin “Vadiüssəlam”ında məni gözləyin.

Mərhum Şüştəri yubanmadan ona verilən tapşırıqları yerinə yetirməyə başlayır. Lazım olan ev əşyalarını götürüb Nəcəf şəhərinə yollanır.

Təyin olunmuş gün dan yeri söküldüyü zaman Nəcəf şəhərinə daxil olanda Vadiüssəlamda həmin toxucu kişini görür. Elə bil su kimi qaynayaraq yerdən çıxıb, onun qarşısında zahir olur və bəzi tapşırıqlar verib yenə qeyb olur.

Mərhum Şüştəri Nəcəf-Əsrəfə daxil olub, toxucu kişinin ona tapşırıqları işləri yerinə yetirdikdən sonra elm sahəsində elə bir dərəcə və məqama çatır ki, dillə onu bəyan etmək çətindir.

Mərhum Şüştəri hörmət əlaməti olaraq mərhum Şeyx Murtəza Ənsarinin fiqh və üsul dərində, Şeyx Ənsari də həftədə bir dəfə mərhum Seyyid Əlinin əxlaq dərində iştirak edərdi.

Şeyx Murtəza Ənsarinin vəfatından sonra, Şüştəri onun tədris işlərinə öhdədarlıq etməyə başlayır və dərsləri Şeyx Ənsarinin qaldığı yerdən başlayır. Amma əcəl ona da aman vermir və altı aydan sonra fani dünya ilə vidalaşır.

Ənənəvi ustad-şagird silsiləsinin halqaları Mərhum Şüştəriyə və sonda həmin toxucu kişiye gəlib yetişir. Amma toxucu kişinin kim olduğu, kiminlə əlaqə saxladığını və bu maarifi (mənəvi elm) hardan və necə əldə etdiyi haqda heç kimə bir şey bəlli deyil.¹

«Kimyagərliyi² tərk et»

Əllamə Həsənzadə Amuli yazır ki, ayətullah Şerani dərslərinin birində Hacı Şeyx Əbdunnəbi Nurinin öz dərslərinin birində bizim üçün nəql etdiyini belə söyləyir:

Mən tələbəlik dövrümdə təhsilimi davam etdirmək üçün Mazandarandan Tehrana gəldim. Qədim Sepəhsalar mədrəsəsində kiçik bir hücrə tutub, dərse başladım. Təsədüfən kimyagərlik haqqında bir kitab rastıma çıxdı və axşamlar tələbələr yuxuya gedəndən sonra, onlardan xəbərsiz mədrəsənin damında kitabda yazılan tapşırıqlara əməl edirdim. Bu işdən heç kəsin xəbəri yox idi və elə bu minvalla hər axşam verilən göstərişlərlə məşğul olurdum.

Bahar fəsli idi. Bizim tanışlardan neçə nəfər Məşhədə ziyarətə getmək üçün Mazandarandan Tehrana gəlmişdilər. Qədim Sepəhsalar mədrəsəsində mənimlə görüşəndən sonra dedilər:

Şeyx Əbdunnəbi, biz “səkkizinci” imamı ziyarət etmək üçün Məşhədə getmək istəyirik. Əgər meylin varsa bizim qonağımız olun və sizinlə bu ziyarətdə həmsəfər olaq. Onlara minnətdarlıq edib dəvətlərini qəbul etdim.

O vaxtlar Səbzivar şəhərində Molla Hadi Səbzivarinin (vəfatı 1289 q.) şöhrəti dillərdə gəzirdi. O vaxtı Səbzivar şəhəri gecə-gündüz karvanların yüklə boşaldıb – istirahət etdiyi yer idi. Bizim karvan orada yüklərini boşaldandan sonra yoldaşlarıma dedim:

Mən şəhərə gedirəm və bir neçə saatdan sonra qayıdacağam.

Şəhərdə nə işin var və hara gedirsən? – deyə məndən soruşduqları zaman dedim:

Bu şəhərdə böyük şəxsiyyət və böyük alim var və mən onun görüşünə (ziyarətinə) gedirəm. Dedilər:

¹ Ayətullah Seyyid Məhəmməd Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Risaleye Lübbul-lübab”, səh. 154

² Ali-mənəvi məqamlara çatma yolu və burada dərslük vəsaiti nəzərdə tutulur. Bir şəxsin ustadsız bu işlərə girişməsi caiz deyil.

Bizim səfərimiz də ziyarət səfəridir və çox yaxşı olar ki, biz də bu ruhani alimin ziyarətinə gedək.

Bir neçə nəfər mənimlə yola düşüb Hacı Səbzivarinin hüzuruna yolandıq. Bir az oturduqdan sonra Hacıdan icazə istəyib ayağa qalxdıq. Hacı mənə işarə edərək dedi:

Siz hələ qalın. Sizə bir-iki sözüm var. Sonra üzünü mənə tutub dedi:

Təhsilinizlə məşğul olun və gecələr gördüyün o işləri də tərk edin. O işlə bir yerə çıxmayacaq və vaxtınızı tələf etməkdən başqa sizə heç bir faydası olmayacaqdır.¹

«Çağırışa tez cavab»

Əllamə Nuri “Kələməyə Təyyibə” kitabında yazır ki, Nəcəf-Əşrəf alimlərindən, həmin diyarın alimləri arasında çox hörmətli və nüfuzlu şəxs və Həzrət Əlinin (ə) hərəmində pışnamaz olan Seyyid Hüseyn Şüştəri belə deyir:

Seyyid Əli Şüştəri və Şeyx Murtəza Ənsari ilə birlikdə Kərbəlaya ziyarətə getmişdik. Mən orada həmişə qaldığım evə getdim. Bu dəfə ev sahibi məndən də kasıb idi və heç nəyi yox idi. Həzrət Abbasın (ə) ziyarətinə getdim. Ziyarət və namazdan sonra zərihə yaxınlaşıb ərz elədim:

Ey mövlam, bilirsiniz ki, mən sizin zəvvarınızam və heç nəyim yoxdur. Sözümü deyib qurtarmamış gördüm ki, zərihin arasından nə isə tərpənib yanıma düşdü. Həmin şey bir ədəd “şami” idi ki, İran pulu ilə iki qran yarım olurdu. Pulu götürüb Allaha şükür etdim.²

«Mücərrəd nəfs»

Kamil arif mərhum Mirzə Cavad Ağa Məliki Təbrizi (vəfatı 1343 q.) belə deyir:

Günlərin birində ustad Molla Hüseynqulu Həmədəni mənə dedi:

Filan şagirdi tərbiyə etmək sizin öhdənizədir.

Həmin şagird böyük əzmə malik idi. Altı il “mürəqibə” və “mücahidət”lə məşğul olduqdan sonra, mücərrəd nəfsi dərk etmə məqamına yetişdi. Mən istədim ki, o, bu məqamı ustadın əlilə müşahidə etsin. Beləliklə onu ustadın hüzuruna apardım. Ustad məsələdən agah olduqdan sonra buyurdu:

Bu, elə də mühüm iş deyil. Barmağı ilə bir işarə edib dedi:

Təcərrüd halı buna bənzəyir. O şagird deyir ki, bir anda bədənimdən ayrıldım və öz kənarımda özümü müşahidə etdim.

¹ Əllamə Həsənzadə Amuli, “Dər asimane mərifət”, səh. 384

² Murtəza Ənsari, “Zendeqaniye Şeyx Murtəza Ənsari”, səh. 287

«Afərin Seyyid Məhəmməd!»

Axund molla Hüseynqulu Həmədaninin qız nəvəsi Məhəmməd Hüseyn öz babasından belə nəql edir:

Bir gün Axund dərslərinin birində eyni sözü ardıcıl olaraq təkrar edirdi:

Afərin, Seyyid Məhəmməd Səid, afərin, Seyyid Məhəmməd Səid! (Seyyid Məhəmməd Səid Hububi (vəfatı 1333 q.) Axundun ilk şagirdlərindən idi. O, İrfanda böyük məqam sahibi olmasından əlavə, İraqda İngilis istismarçılarına qarşı mübarizədə doxsan min müsəlmana rəhbərlik etmişdi.) Məclisdə olanlar Axundun bu sözündən çox təəccüblənirlər (çünki Seyyid Məhəmməd Səid orada yox idi).

Bu əhvalatdan bir neçə gün keçəndən sonra Seyyid Məhəmməd Səiddən soruşurlar ki, sən həmin gün harada idin? O, belə cavab verir:

Qayıqda oturub, Kufədən Kərbəlaya gəlirdim. Bir ərəb kişi mənim yanımda başını çiynimə qoyub yatmışdı. O, xoruldayır və ağzının suyu da üstümə tökülürdü. Bununla belə onu qaldırmağa ürəyim gəlmədi. Kərbəlaya qədər beləcə davam etdi və mən onu yuxudan qaldırmadım.

Axundun həmin gün Seyyid Məhəmməd Səidi tərifləməsi buna görə idi.¹

«Təharətsiz Quran!»

Həzrət Ayətullah Seyyid İsmail Sədrin oğlu mərhum Seyyid Mehdi Sədr deyir:

Həddi büluga çatdığım ilk günlərdə atamın sifarişi ilə cümə günləri Həzrət Axund Molla Fəthəlinin hüzuruna gedib (Arif molla Hüseynqulu Həmədaninin müasiri) Quran təfsirini öyrənirdim. Günlərin birində cənabətli halda onun hüzuruna gedəndə gördüm ki, fikirli oturub bir söz demir. Yarım saat keçdi, amma yenə bir söz demədi. Ayağa qalxmaq istəyəndə mənə dedi:

Seyyid Məhəmməd Mehdi, adam Quranın sorağınca gedəndə, gərək özünü paklasın.²

«Bərəkətli torpaq»

Nəql olunur ki, “Qisəsul Uləma” kitabının müəllifi mərhum Mirzə Məhəmməd Tonikaboni ildə bir neçə dəfə Mərhum MİRƏĞA Məhəmməd Bəsməli (vəfatı 1300 q.) görmək üçün Süleymanabaddan Sadatməhəlləyə

¹ “Təzkirətül muttəqin”, səh. 22

² Mənuçehr Səduqi Suha, “Tarixə həkəma və urəfəye mütəəxxirin”, səh. 147

gedərdi. Amma mərhum Mirzə Məhəmməd onun mənzilinə çatmamış, Bəsməl başını otaqdan bayıra çıxarıb deyərdi:

Bəsdir, kifayət edər, daha qayıdın. Mərhum Tonikaboni də elə oradan geri qayıdardı.

Mərhum Mirağa Məhəmməd Bəsməldən çoxlu kəramətlər görünüb ki, onlardan biri də belədir:

Bir balıqçı dövlətdən müqavilə ilə bir çayı icarəyə götürür. Bir müddət keçəndən sonra başa düşür ki, vəziyyət elə bu cür davam etsə, ilin axırında ziyan görəcək. O, mərhum Bəsməlin yanına gedib ondan kömək istəyir. Bəsməl ona bir az torpaq verib deyir ki, onu çaya töksün. O, həmin torpağı çaya tökdükdən sonra, orada balıq o qədər çoxalır ki, onların hamısını tutmaqda aciz qalır.¹

«Quşun vəzifəsi»

Seyyid Əli ibn Hadi Məhəmməd Rza Hüseyni (vəfatı 1300 q.) qırx il ardıcıl olaraq oruc tutub, “təhzi bi nəfs” (öz nəfslə mübarizə) ilə məşğul olan böyük şəxsiyyət və çoxlu kəramət sahibi imiş. Onlardan birini onun nəvəsi Mərhum Seyyid Hüseyn mir Müştəqi öz anasının dilindən belə nəql elədi:

Ramsər yaylağında hava çox isti idi və Mərhum Seyyid Əli də oruc tutmuşdu. Evin qabağındakı çeşmədə dəstəmaz alarkən mənə dedi:

Bu gün körfəz balığı iftar üçün münasibdir. Hələ sözü ağzında qurtarmamış başımızın üstündə balıq yeyən bir quş ağzında böyük bir “azad” balığı peyda olub, onu qabağıma atdı və balıq hələ də diri idi.²

«Əli (ə) yuxuda, Mirzə isə oyaq»

Ayətullah Hacı Şeyx Əbdunnəbi Nuridən belə nəql olunur:

Samirra şəhərində təhsillə məşğul olduğum və Ayətullah üzma Mirzə Məhəmməd Həsən Şirazinin dərslərində iştirak etdiyim vaxtlar idi. Güzəranımı əhli sünnədən olan şəhər dükançılarından biri ilə nisyə alış-verişlə keçirir və evdən göndərilən pul gəlib çatanda onun pulunu qaytarırdım. Bir dəfə hələ pul gəlib çatmamışdı və borcum da çox idi. Təsədüfən dükanın qabağından keçəndə məni çağırır dedi:

Həç bilirsən borcun nə qədərdir? Dedim:

Yox. Dükançı dedi:

Altmış lirə borcun var. Dedim:

¹ Məhəmməd Səməmi, “Büzürqane Ramsər”, səh. 126

² Həmin mənbə, səh. 103

Eybi yoxdur, iki günə qaytararam. Amma gedəndən sonra fikirləşdim ki, axı iki günə mən bu məbləği haradan tapıb ödəyəcəm? Narahat və qəmgin halda evə döndüm. Gecə oldu və yatıb yuxuda gördüm ki, Nəcəf-Əsrəfdəyəm. Bir şəxs məni çağıraraq dedi: Əmirəlmöminin (ə) səni görmək istəyir. Tələsik qalxıb həzrətin (ə) hərəminə getdim. Qərribə burasıdır ki, yuxuda hərəmə daxil olanda gördüm ki, o həzrət (ə) alicənablıqla əyləşibdir. Mən salam verdim və salamımın cavabını alandan sonra, bir pul kisəsini çıxararaq mənə verib dedi:

“Bu altmış lirədir. Götür borcunu qaytar.”

Sevindiyimdən nə edəcəyimi bilmirdim. Pul kisəsini götürəndə o həzrət (ə) yenə də kəramət edərək başqa bir pul kisəsini mənə verib dedi: “Götür, bu da həmin məbləğ qədərdir və güzəranını bununla yola ver.” Onu da götürəndə yuxudan ayıldım.”

Gördüyüm yuxunun təbirinin necə olduğu haqda fikirləşirdim ki, mənzilimin qapısı döyüldü. Çölə çıxıb, Ayətullah Mücəddid Şirazinin evinin xidmətçisini qapıda gördüm. O dedi:

Dünən axşam Ayətullah Şirazi sizi görmək istəyirdi və mənim işim olduğundan indi sizin dalınızca gəlmişəm. İndi isə qalx gedək.

Ayətullah Şirazinin hüsuruna çatanda gördüm ki, əcəba, Həzrət Əli (ə) kimi əzəmət və vüqarla oturmuşdur! Salam verdim. Salamın cavabını alıb dedi:

Yaxın gəl. Bir pul kisəsini çıxarıb mənə verərək dedi:

Get bu altmış lirə ilə borcunu ödə. Sevincək pul kisəsini götürəndə, başqa bir pul kisəsini də mənə verib dedi:

Bu altmış lirə də güzəranını keçirmək üçündür.¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur: “Xəlvətə çəkilib Allahla razü-niyaz edən, Onun pənahına sığınar və mühafizəsində olar. Xoş o kəsin halına ki, gizlində və aşkarda Allahı yad edər, Allahla olar! Allah yolunun yolçusunun on şeyi bilməsi zəruridir:

1. Haqq və batili tanımaq.
2. Sadə yaşamağı sevmək.
3. Zahidanə həyat sürmək və onun çətinliklərinə dözmək.
4. Xəlvət hallardan ruhi bəhrələr götürmək (Allahla munis olmaq üçün fürsətdən istifadə və tənhalığa çəkilmə).
5. İşlərin aqibəti haqda fikirləşmək (ölüm və qiyamət).
6. İbadətdə öz nöqsanlarına diqqət.
7. İbadətdə səy göstərmək.

¹ Məhəmməd Razi, “Kəramate Salehin”, səh. 270

8. Üc və xudbinliyin tərkı (İlahinin tofiqlərinə görə qürurlanmamaq).

9. Allahı çoxlu zikr və həmişə yad etmək və qəflətin tərkı. Çünki qəflət şeytanın torudur və hər bir giriftarçılığın başlanğıcıdır. Allahla bəndəsi arasında bütün hicablar qəflətdən yaranır.

10. İbadət vaxtı fikri Allah və ibadətdən yayındıran şeylərdən uzaq olmaq.

«Hatəmdən də kərimli»

Şeyx Məhəmməd Qumi böyük təqva sahibi alim və zahid Şeyx Ənsarinin müasiri olmuş Seyyid Əhməd Ərcəzinidən belə nəql edir:

Şeyx nə qədər ki, sağ idi, mənim xərcimi ödəməyi öz öhdəsinə götürmüşdü. Amma vəfat edəndən sonra mənim güzəranım pisləşdi və çox çətinlik çəkməyə başladım. Bir gün arvad-uşağa yeməyə bir şey tapmaq üçün evdən çölə çıxdım, amma heç bir şey hasil olmadı. Yavaş-yavaş günorta düşürdü.

Həmin gün yayın isti günlərindən biri idi və qayda üzrə hərəmin də qapıları bağlanırdı. Küçələrdə camaatın get-gəlişi də kəsildi. Hətta borc almağa bir tanış da tapa bilmədim. Çox narahat və qəmgin halda Şeyx Ənsarinin məqbərəsinə gedib dedim:

Ey Şeyx həzrətləri! Siz ki, Hatəmdən¹ əskik deyilsiz. Bir iddə (qrup) adam Hatəmin məqbərəsinə daxil olub ondan ziyafət (qonaqlıq) istədilər. Üstündən bir az keçməmiş Hatəmin qohumlarından olan bir neçə nəfər tez gəlib dəvə kəsdilər və onlara yaxşı qonaqlıq verib dedilər: Yuxuda Hatəmi gördük ki, dedi: “Mənim qonaqlarıma qulluq edin.”

Mən də indi sizin qonağınızam – deyib, fatəhə oxumağa başladım. Bir az keçməmiş gördüm ki, Mirzə Şirazi Tənbakuyi sürətlə mənə tərəf gəlir. Havanın çox isti olduğundan qan-tər içində idi. Məqbərəyə yaxınlaşaraq pəncərədən əlini içəri uzadıb, tez pulu mənə verib geri qayıtdı. Hava çox isti olduğundan heç fatihə də oxumadı.

Mizrə Şirazi çox mülayim və lətif xasiyyətli olduğundan, heç vaxt kimsə təəvvür etməzdi ki, günortanın o çağında evdən bayıra çıxsın.

Mən həmin pulla lazım olan şeyləri alıb evə apardım və Şeyx Ənsarinin bu qonaqlığından çox sevinib, ona təşəkkür etdim.²

«Dəqiqən həmin məbləğ»

Əllamə Ağə Büzürg Tehrani buyurur:

¹ Peyğəmbərin (s) zamanında yaşamış məşhur səxavətli insan.

² Seyyid Mirzə Hadi Hüseyni Xorasani, “Mucizat və kəramat”, səh. 2

Kərbəlayi ləqəbilə məşhur, Mirzə Şirazinin şagirdlərindən olan fazil, əllamə Şeyx Həsən İsfahani ömrünün son günlərini xəstə yatağında yatdığı vaxt Şeyx Məhəmməd Təqi Qəzvininin dilindən mənim üçün Mirzə Şirazinin kəramətlərindən birini hekayət etdi. Şeyx Məhəmməd Təqi deyir: İraqdakı müqəddəs yerləri ziyarət etmək üçün yaman şövqüm vardı. Amma məlum səbəblərə görə bu arzuma çatmağa ümidim yox idi. Bir gecə yuxuda gördüm ki, bu arzuma nail və sonra Samirra şəhərində Mirzə Şirazinin xidmətinə müşərrəf olmuşam. Mirzə mənə dedi: “Getmək istəyirsən, yoxsa bizim yanımızda qalırsan? Əgər qalmaq fikrin varsa, hər ay filan qədər sənə verərəm. Elə bu vaxt yuxudan ayıldım.

Bir neçə gündən sonra Allahın lütfüylə, arzuladığım ziyarət mənə qismət oldu. Ziyarətdən sonra Samirra şəhərində Mirzənin hüzuruna müşərrəf oldum. Hal-əhval soruşandan sonra Mirzə dedi:

Getmək istəyirsən yoxsa bizim yanımızda qalırsan? Əgər qalmaq fikrin varsa, sözüm əvvəl dediyim kimidir.

O gecə gördüyüm yuxu yadıma düşdü. Başa düşdüm ki, Mirzə yuxuda mənə dediklərinə və təyin etdiyi məbləğə işarə edir.

Nəhayət Samirra şəhərində qalmalı oldum və bir aydan sonra Mirzənin xadimi gəlib dəqiq yuxuda təyin olunmuş məbləği mənə verdi və hər ay bu işi yerinə yetirirdi.¹

«Təkid etməyin»

Bir gün Samirra şəhərinin zəvvarlarından üç fəqir kişi Mirzə Şirazinin məclisinə gəlib kömək istədilər. Mirzə onlardan birinə iyirmi qran, digərinə beş qran və üçüncüsünə isə heç nə vermədi.

İkinci şəxs çox təkid edirdi ki, beş qran artıq alsın və üçüncü şəxs də öz etirazını bildirdi. O iki nəfər deyirdilər:

Biz hər üçümüz dost və birgəyik. Üçümüzün də yemək-içməyə ehtiyacımız olduğu halda niyə bizim aramızda fərq qoyursunuz?

Mirzə dedi:

Sizin öz istəyinizə görə, mən bu işi gördüm (yəni özünüz istədiniz ki, pulunuz bərabər və eyni olsun). Bundan artıq rüsvay olmağınıza da təkid etməyin.

Amma onlar yumşaq dillə razılaşmayıb, artıq pul almaq üçün israr etdilər. Mirzə Şirazi xidmətçilərdən birini çağırıb əmr etdi ki, onların cibləri və əyin-başlarını axtarsınlar. Axtarışdan sonra məlum oldu ki, iyirmi qran verdiyi birinci şəxsin kisəsində beş qran, beş qran verdiyi ikinci şəxsin

¹ Əllamə Şeyx Ağə Büzürg Tehrani, “Mirzə Şirazi” (“Hidayətur-razi”nin tərcüməsi), səh. 66

kisəsində iyirmi qran və heç nə vermədiyi üçüncü şəxsin kisəsində isə iyirmi beş qran var imiş.

Buradan məlum oldu ki, Mirzənin onların arasındakı bərabərlik nəzəri nə imiş.¹

«Mirzəyə sifariş etmişik»

Fazil alim, hacı şeyx İbrahim Təcrişi Tehrani belə hekayət e dir:

Fəzilətli şəxslərdən biri ilə Əllamə hacı Molla Əli Kəninin hüzuruna getmişdik. Söhbət əsnasında hacı Molla Əli dedi:

İstəyirsinizmi sizə öz kitab xəzinəmdən bir şey göstərim?

Bu sözdən sonra onunla birlikdə kitabxanaya girdik. Məxsus bir yerdən çox böyük ehtiramla bir məktub çıxararaq onu öpüb, bizə göstərdi. Dedi:

Bu mərhum Mirzə Şirazinin öz xətt ilə yazılmış və aşağısına da öz möhürünü vurmuşdur. Hacı Molla Əli sonra edib dedi:

Bu məktub mənim üçün çox dəyərli və qiymətlidir. Sanki, hiss edirəm bu, həzrət İmam Əsgəri (ə) tərəfindən göndərilmiş bir namədir. Oğluma vəsiyyəət etmişəm ki, mən öləndən sonra onu kəfənimə qoysun. Namənin məzmunu Qəzvin əhalisindən olan bir seyyidlə bağlı yazılmış tövsiyədir.

Hal-qəziyyə buradan başlayır ki, çox varlı və dövlətin böyük xadimlərindən biri həmin bu seyyidin əmlakının böyük bir hissəsini qəsb edir. Seyyid də Tehrana gəlib bu haqda mənə şikayət edir. Sözü düzü, mənə pənah gətirir ki, onun müşkülünü həll edəm və ona zülm edən şəxsdən haqqını geri alam. Amma o adam dövlətin nüfuzlu şəxslərindən biri olduğundan, mən seyyid üçün heç bir iş görə bilmədim. Bir müddətdən sonra Seyyid də məndən artıq ümidini üzdü. Elə bu vaxtlar mənim yaxın dostlarımdan üçü İraqa ziyarətə getmək niyyətində idilər. Onlardan biri böyük alim Seyyid Məhəmməd Təqi Tonikaboni idi. Seyyid də onlarla birlikdə yola düşdü və yol boyunca hey deyirdi ki, bu səfərdə yalnız Samirraya gedib Mirzə Şiraziyə şikayət etmək qəsdindəyəm.

Seyyid Məhəmməd Tonikaboni deyir ki, Samirra şəhərinə çatdıqdan sonra Mirzə Şirazi ilə görüşə bilmədik. Nəhayət Samirrada olduğumuz sonuncu günün axşamı Mirzənin hüzuruna yetişə bildik və seyyid öz macərasını (əmlakının qəsb olunması və uzun müddət Tehrandə qalmasını) ona danışdı. Həmçinin hacı molla Əli Kəniyə də müraciət etdiyini və heç bir nəticə hasil olmadığını da əlavə etdi. Mirzə bu məsələ haqda bizdən soruşanda dedik ki, bəli, həmin şəxsin dövlətdə böyük nüfuzu olduğundan Molla Əlinin bu məsələyə daxilət edə bilmədiyini söylədik. Mirzə dedi:

Əgər hacı molla Əli qəsb olunmuş əmlakı geri almağa qadir deyilsə, bəs mən nə edə bilərəm? Əgər mən sənə kömək etmək istəsəm belə Molla Əliyə

¹ Həmin mənbə, səh. 67

namə yazmaqdan başqa əlimdən bir iş gəlməz. Beləliklə Mirzə də ümidi olmadığını bildirdi. Sonra hamımız Mirzə Şirazilə sağollaşıb həyəmə getdik.

Seyyid olduqca qəmgin və narahatçılıq içində idi. O zərihə yaxınlaşıb iki imama (İmam Nəqi (ə) və Əsgəri (ə)) xüsusilə İmam Həsən Əsgəriyə (ə) təvəssül etdi. Seyyidin nalələri yavaş-yavaş yardım və kömək həddini aşıb, hörmətsizliyə gedib çıxdı ki, biz onu evə aparıb yatağına uzatdıq. Seyyid elə narahat halda da yuxuya getdi.

Sübh tezdən səfər hazırlığı görmək üçün yuxudan ayılanda seyid şadlıq və sevincdən bilmirdi nə etsin. Dedi ki, İmam Həsən Əsgərini (ə) yuxuda gördüm və İmam fars dilində mənə dedi: “Narahat olma, (səni) Mirzəyə tapşırırmış. Dan yeri təzəcə açılmağa başlayanda Mirzənin şeyx Əbdülkərim adlı xidmətçisi həmin bu naməni gətirib seyidə verdi. Dərhal başa düşdüm ki, bu namə seyidın gördüyü yuxuyla əlaqədardır.

Hacı Molla Əli Kəni əlavə edərək dedi:

Mirzənin dəstxətti (naməsi) mənə çatandan sonra, Nəsrəddin şah bir məktub yazdım. Seyyidin macərasını əvvəldən axıracan orada şərh edib, bu naməni də arasına qoyub göndərdim.

Bu namədən sonra Nəsrəddin şah seyidın qəsb olunmuş əmlakını geri alıb, özünə qaytardı və bu işin həlli həmin bu namənin bərəkətilə düzəldi.¹

«Və nuridu ən nəmunna...»

Şeyx Əli Tərihinin oğlu və Şeyx Məhəmməd Tahanın xüsusi şagirdlərindən olan Şeyx Razi (vəfatı 1240 q.) ustadı Şeyx Məhəmməd Tahanın başına gələn bir hadisəni belə nəql edir:

Bir vaxtlar dizimdə şiş əmələ gəlmişdi və müraciət etdiyim həkimlərin hamısı onun müalicəsində acizliyini bildirirdilər. Çarəsiz qalıb müalicə üçün Bağdada getdim. O vaxtlar maddi vəziyyətim də çox pis idi. “Kəbə” ləqəbiylə məşhur olan Hacı şeyx Məhəmməd Həsənin ailəsi mənim çətinliklərimin həllini öz öhdəsinə götürdülər və Bağdadda olduğum iki-üç il ərzində nəhayət bu xəstəlikdən nicat tapdım. Nəcəfə qayıtmazdan əvvəl qərara aldım ki, Samirra şəhərinə İmam Əsgərinin (ə) ziyarətinə gedim.

Qayıdaq əvvələ. Xəstə olduğum vaxtlar sinəm qəm-qüssədən daralmışdı. Öz ruhi-cismani vəziyyətim haqda düşündükdə, ömrümün hədəf, boş keçib getdiyini, faydalı bir şey öyrənmədiyimi hiss edirdim. Bir tərəfdən də maddi vəziyyətim pis olduğuna görə yaman çətinlik çəkirdim. Özümü hər iki dünyadan (dünya və axirət) məhrum və əli üzülmüş halda görüb o iki əziz İmama bu qəsidəylə xitab etdim. Qəsidənin beytlərindən biri belədir:

يا اباة الضيم ما هذا السكوت
عن عبيد كاد بالهَم يموت

¹ Həmin mənbə, səh. 68

(Ey zülmü qəbul etməyənlər! Qəm-qüssənin şiddətindən az qala öləcək bu həqir bəndənin müqabilində sükutunuzun mənası nədir?)

Bu macəradan sonra bir axşam yatağa girdim. Hələ dərin yuxuya getməmişdim ki, qeybdən gələn nida səsinə yerimdən atıldım. Eşitdim ki, deyirdi: “Və biz istəyirik...”

Başə düşdüm ki, Quran ayəsidir və istəyir ki, mənə təskinlik versin. Bu səsi eşidəndən sonra dərin yuxuya getdim. Sübh, namaza yuxudan oyandım.

Səhər açılanda Mirzə Şirazi bizim evi öz qədəmlərilə işıqlandırdı. Bir xeyli oturub söhbət etdikdən sonra beş dəqiqəyə yaxın sükut edib üzümə baxdı. Elə bu vaxt bir Quran ayəsini oxumağa başladı:

بسم الله الرحمن الرحيم

و نريد ان نمُنَّ على الذين استضعفوا في الارض و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثين

Mirzə bu ayəni oxuyanda yuxuda gördüklərim yadıma düşdü.

Şeyx Razi deyir ki, ustaddan soruşdum:

Həmin yuxu barəsində siz Mirzəyə bir söz demişinizmi? Ustad dedi:

Xeyr.

Beləliklə Şeyx Məhəmməd Taha elə bir məqama çatır ki, əsrin “Şeyxüt-taifə”si (Nəsirəddin Tusinin ləqəblərindən biri) ləqəbini qazanır. Mirzənin ona diqqətlə baxışı da bir növ bəsirət gözü ilə duyduğu həqiqət idi və həmin ayəni oxumaqla dünya və axirətdə nəsib olacağı yüksək məqamı müjdələyirdi.¹

«Nurla səfər yoldaşı»

Şeyx Əbdülkərim Ali Muhyiddin belə hekayət edir:

Bir gün anam mənə dedi: Yuxuda gördüm ki, İmam Zaman (ə) sənin dalınca adam göndərib və özüylə Həccə ziyarətə aparır.

Bir müddət keçdi və mən o yuxunu unutmuşdum. Günlərin birində Mirzə dalımcə adam göndərdi, mən də getdim. Mirzə evin astanasında dayanmışdı. Salamlaşıb hal-əhval soruşandan sonra dedi:

Mən Həccə getmək istəyirəm, sən də mənimlə gəlirsənmi? Dedim:

Bəli. Mirzə səfərdə lazım olacaq şeylərin siyahısını və bir neçə dirhəm mənə verib dedi:

Bu şeyləri al və Həcc səfərinə hazırlaş. Lazım olan şeyləri alıb işlərimi səhmana saldıqdan sonra Mirzəylə birlikdə Həccə müşərrəf olduq.

Həcc ziyarətindən qayıtdıqdan sonra, anamın gördüyü yuxu yadıma düşdü. Ondan sonra Mirzənin məqamı nəzərimdə daha da ucaldı. Bunu da deyim ki, mən Mirzənin məclislərinə çox get-gəl edirdim.

Günlərin birində anam yenə də dedi:

Sənin üçün yaxşı yuxu görmüşəm. Dedim:

¹ Həmin mənbə, səh. 72

Xeyirdir, inşallah? Dedi:

Gördüm ki, İmam Zaman (ə) səni çağırır, özü üçün Nəcəfdə bir ev tikməyi tapşırırdı. Sən də onun əmrinə itaət edib evi tik.

Bu əhvalatın üstündən neçə gün keçməmişdir ki, Mirzə dalımca adam gördərdi. Onun hüsuruna getdim.

Buyurdu:

Sənə mühüm bir iş tapşırmaq istəyirəm filan evi tikmək lazımdır. Mirzənin tapşırığını qəbul edib Əllamə Ənsarinin evinin yaxınlığında binanın tikintisini sona çatdırdım. İşim qurtarandan sonra birdən anamın yuxusu yadıma düşdü. Ondan sonra Mirzəyə xalis xidmət etmək arzusu məndə neçə qat artdı.

Şeyx Əbdül Kərim dövrünün təqvalı, əmanətdar və misilsiz şəxsiyyətlərindən olmuşdur. Elə buna görə də ustad Mirzənin bütün işləri onun öhdəsində idi.

Şeyx Əbdül Kərim onun sirdaşı, malı və əhli-əyalına əmanətdar olmuş və Mirzənin vəfatından sonra bir aydan artıq yaşamamışdır.¹

«Pəri çöhrələrin cəmalı»

Şeyx Məhəmməd Şərif Razi belə yazır:

Bir gün mərhum Hacı şeyx Məhəmməd Təqi Bafiqinin hüsurunda idim. O, mərhum hacı molla Məhəmməd Əşrəfi Mazandarəninin (vəfatı 1315 q.) xatirəsini yad edərək onun elmi, ruhani məqam və dərəcəsindən söz açdı. O cümlədən onun Əhli-Beytlə olan fəvqəladə rəbitəsi olduğunu qeyd etdi ki, əgər onlara (ə) namə göndərsəydi, həmin tərəfdən mütləq ona cavab verilərdi.

Misal olaraq deyim ki, Mazandarənin Babul məntəqəsindən bir qrup Həzrət İmam Rzanı (ə) ziyarət etmək niyyəti ilə Məşhədə yola düşür. Mərhum Hacı Əşrəfinin xas müridlərindən biri sağollaşmaq üçün Hacınin yanına gəlib deyir ki, mən Məşhədə gedirəm. Sizin bir sifarişiniz varmı? Mərhum Hacı Əşrəfi buyurur:

Verdiyim bu kağızı aparıb Həzrət İmam Rzaya (ə) verərsən və cavabını da alıb gətirərsən. Orada mənə dua da edərsən.

O mömin şəxs kağızı alıb öz-özünə fikirləşir ki, bu iş mümkün deyil? Axı bu kağızı mən necə İmam Rzaya (ə) verim və cavabını da alım? Nəhayət karvanla birlikdə Məşhədə yola düşür və ora çatdıqdan sonra öz-özünə deyir ki, Hacınin verdiyi kağızı İmam Rzanın (ə) zərihinə ataram. Hərəmə gedib kağızı zərihin arasından içəri atıb, ziyarətə məşğul olur və istədiyi vaxta qədər Məşhəddə qalır.

Deyir:

¹ Şeyx Ağa Büzürg Tehrani, həmin mənbə, səh. 75

Məşhəddə olduğum sonuncu gecə vida ziyarəti niyyəti ilə hərəmə getmişdim. Hələ gecədən çox keçməmişdi ki, neçə nəfər fərraş və xidmətçi paltarında hərəmə daxil olub camaatı çölə çıxarmağa başladı. Fikirləşdim ki, yaqın kim isə dövlət adamlarından və ya böyük şəxsiyyətlərdən biri ziyarətə gələcək. Amma heç kim gəlmədi.

Əyləşdiyim yerdə dua oxumaqla məşğul idim. Birdən hərəmin hədsiz dərəcədə işıqlandığını gördüm. Zərihin qapısı açıldı və İmam Əli ibn Musa Rza (ə) çölə çıxdı. Mənə tərəf gələrək vücuduma hakim oldu və mən o nurlu simaya heyran oldum. Dedi:

Filankəs, Babula gedib hacı Əşrəfə mənim salamımı çatdır və ona de:

آيينه شو جمال پرى طلعتان طلب
جاروب كن تو خانه سپس مهمان طلب

Həzrət zərihə geri döndükdən sonra, hərəm yenə əvvəlki kimi zəvvarla doldu. Özümə gələndən sonra başa düşdüm ki, İmam (ə) Hacınnın naməsinin cavabını mənə həvalə etməklə böyük mərhəmət edib. Bundan sonra Hacınnın Əhli-beyt (ə) ilə nə qədər yaxın rabitəsi olduğunun şahidi oldum.

Babula qayıdandan sonra Hacınnın görüşünə getdim. İmamın verdiyi cavabı ona demək istəyəndə, Hacı məni qabaqlayıb İmamın buyurduğunu təkrar etdi:

آيينه شو جمال پرى طلعتان طلب
1 جاروب كن تو خانه سپس مهمان طلب

«Məni sürgün edəcəklər»

Məşrutiiyyətlə müxalif olan alimlərdən “Höccətül-islam” ləqəbi ilə tanınmış arif Molla Qurbanəli Zəncaninin aşkar kəramətlərindən biri də, onun məşrutiiyyətdən sonra baş verəcək hadisələr və faciələr barəsində qabaqgörənliyidir. Yadellilərin doğma vətənə təcavüzü, qadınların yaşmaq və örtüklərinin götürülməsi, ruhani geyimlərinin qadağan edilməsi, cəmiyyətdə fəsadın çoxalması və bütün digər faciələr Höccətül-islamın məşrutiiyyətin ilk illərində qabaqcadan xəbər verdiyi hadisələr idi. Onlardan bir neçəsini burada qeyd edirik:

Bir neçə nəfər elm əhli axundun yanına gəlib ərz etdilər:

Ağa məşrutiiyyətə başqa alimlər imza çəkib, təsdiq eləmişlər. Bəs siz niyə imzalamırsınız? Yaxşı olardı ki, siz də imzalayasınız. Axund üzünü onlara tutub dedi:

Əgər imzalasam, onda əmmamələrinizi başınızdan götürəcəklər, ha! (Bunu söyləməklə Rzaxan Pəhləvinin müasirlik adı altında əmmamələri

¹ Məhəmməd Razi, “Ət-təqva və məədrakə mət-təqva”, səh. 121

yığıdıracağını xəbər verirdi. Halbuki, bu hadisə axundun ölümündən 20 il sonra baş verdi.

Yenə bir neçə nəfər bazar əhli axundun yanına gedib deyirlər:

Axı, niyə siz məşrutiyyəti təsdiqləmirsiniz? Axund onlara xəbərdarlıq edərək bildirir:

Bax, qadınlarınızın örtüklərini zorla açacaqlar, ha! (Elə, belə də oldu.)

Həmçinin şəhid şeyx Fəzlullah Nurinin – Bizim işimizin axırı nə olacaq? (Yəni başımıza nə gələcək?) – məktubunun cavabında axund belə yazmışdı: Əziz qardaşım, səni asacaq və məni də sürgün edəcəklər. (Müasir tariximizdə bu iki hadisə, xüsusilə şeyx Fəzlullah Nurinin edamı təfsilatı ilə nəql olunmuşdur.)¹

«Həddini aşmış şəxsin məsx olması»

Məşrutiyyət və istibdad tərəfdarlarının qalmaqalarının qızgın vaxtlarında Zəncanın bazar əhlindən olub məşrutiyyətin mühüm mübəlləğlərindən biri, axundun (Ayətullah Molla Qurbanəli) hüzuruna gəlib onu yolundan döndərmək fikri ilə söhbətə başlayır. Axund deyir:

Bizim fiqhimiz (sünnə və ya Əhli-beytin tapşırıqları) mənə məşrutiyyəti imzalamağa icazə vermir.

Bu sözlərdən sonra o şəxs fiqh və hədislər haqda təhqiramiz sözlər söyləməklə alimlərin ardınca ağzına gələn deyir. Bu zaman axund sadə ləhcəsi ilə üzünü həddini aşmış şəxsə tutub sərt şəkildə (onu heyvanlardan birinə bəndə edərək) deyir:

Qalx, itil burdan ay qanmaz...!

Həmin şəxs axundun evindən çölə çıxıb (axundun evi Zəncan bazarına yaxın idi) öz dükanına tərəf üz tutur. Amma yol boyu qərribə vəziyyətlə üzləşir, belə ki, hansı dükanın qarşısından keçirsə (istər dost, istər düşmən) hamı barmağı ilə onu bir-birinə göstərərək deyir: “Qanmaz eşşəyə baxın!” Bu təhqiramiz sözlər qısa bir vaxtda, özü də səbəbsiz, o qədər təkrar olur ki, həmin şəxs əmin olur ki, bu məsələ adi məsələyə oxşamır və bu işin axundun ona acıqlanması ilə əlaqəsi var. Yubanmadan birbaşa axundun yanına qayıdır və bundan bir az əvvəl dediyi sözlərə görə üzr istəyib istiğfar edir. Axund təbəssümlə buyurur:

Qayıt daha. Eybi yoxdur. Mən üzr istəyirəm, bir az əsəbləşdim. Daha keçdi. Sən eşşək deyilsən!

O, bu dəfə bazara qayıtdıqda artıq həmin təhqir və ələsalmalardan əsər-əlamət görmür.²

¹ Əli Əbulhəsən, “Səltənətə elm və dövlətə fəqr”, səh. 167-174

² Həmin mənbə, səh. 177

«*Xalis incilər silsiləsindən*»

İslam peyğəmbəri (s) buyurmuşdur: “Elm sorağında olan, gündüzləri oruc tutub gecələri ibadətlə keçirən şəxs kimidir. Elm sahələrindən birini öyrənmək, bəndəyə Allah yolunda Əbu Qubeys dağı qədər qızıl xərcləməkdən daha üstündür.”¹

«*Balığın buyruğa qulluğu*»

Mirzə Həbibullah Rəştinin şagirdlərindən olan Rəhmətlik Seyyid Məhəmməd ibn Seyyid Cavad Miyandehi (vəfatı 1330 q.) ictihad dərəcəsinə nail olmuş, zahid yaşayışında çox sadə dolanacaqla keçinən bir şəxs imiş.

Qasımabad əhalisindən Seyyid Məhəmmədin müridlərindən olan bir qoca Seyyidin vəfatından sonra onun evinə gedir. Olduqca narahat görünən bu adam ağlayır, sızlayır, tez-tez deyirdi: “O xatirələri necə unudum” Ondan soruşurlar:

Hansı xatirələri? Deyir:

Çoxdur, hansını deyim... Biri budur:

Adət üzrə istilər düşəndə Seyyid ailəsini Curdiyəyə göndərər, özü əkin-biçinə baxmaq üçün yayın əvvəllərinə qədər Miyandehdə qalardı. Bu müddətdə mən də gündüzləri onun yanında olardım və birlikdə Curdiyə yaylağına gedərdik. Günlərin birində, yola çıxmazdan bir gün qabaq mənə xəbər verdi ki, sabah Curdiyəyə gedəcəyik. Ona dedim:

Yol üçün yemək-içməkdən nə götürəcəyik? Mənə dedi:

Narahat olma, birlikdə çayın kənarına düşüb balıq tutarıq və o da olar bizim yol azuqəmiz. Dedim:

Seyyid indi balığın vaxtı deyil. Dedi:

Hələ bir gedək, bəlkə balıq oldu.

İkimiz də çaya tərəf yola düşdük. Çayın kənarına çatanda qələmdanı cibindən çıxararaq balaca bir kağız parçasına nə isə yazıb onu suya tulladı. Çox keçmədi ki, gördüm böyük bir çəki balığı qarşımızda, çayın düz qırağında çabalayaraq atılıb-düşməyə başladı. Tez əyilib çətinlik çəkmədən əlimlə balığı tutdum. Çox təəccübləndim. Çünki ilin bu fəslində çayda çəki balığı olmazdı. Özü də suyun belə az vaxtı bu böyüklükdə balığın çayda olması ağlasığmaz idi. Seyyid mənə bərk-bərk tapşırdı ki, nə qədər mən həyatdayam bu sirr faş olmasın.

¹ “Biharul-ənvar”, c. 1, səh. 184

Bir gün yenə Seyyid Məhəmmədlə evə gəlirdik. Evə çatanda gördük qapı qıfıllıdı. Rəhmətlik Seyyidin özündə açar yox idi. Gördüm nə isə oxudu və qıfıl öz-özünə dərhal açıldı.¹

«Çobanın məmuriyyəti»

Hacı Seyyid Ziyaüddin (Seyyid Məhəmməd Myandehinin nəvəsi) nəql edir ki, bir dəfə babam ölümündən qabaq Curdiyədə bərk xəstələnir, qızdırması yuxarı qalxır. O, qızdırmasını salmaq üçün bir miqdar buz istəyir. Əyalı deyir:

İndi buzun vaxtı deyil. Babam deyir:

Çıxın gəzin, bəlkə tapıldı.

Yoldaşı məyus halda evdən eşiyə çıxır. Bir az ətrafı gəzəndən sonra, görür bir çoban uşağı qışqırır:

Buz, buz! Uşağı tez səsləyərək, bir-iki qəpik pul verib bir miqdar buz alır. Ondan soruşur ki, buzı hardan gətirmisən? Uşaq deyir:

Dərənin dibində qoyunların yanında durmuşdum (dərədən Seyyidin evinə qədər 3 km. fasilə olardı). Gördüm bir nəfər niqablı qadın mənə yaxınlaşaraq bu buzı verib dedi: Gedərsən Şeyxül-islamın evinin yanında (Şeyxül-islamın evi Seyyidin evinə yaxın idi) hər kəs səndən buz istəsə, buzı ona satarsan.²

«Təntənani halvası»

Rəhmətlik Şeyx Ağabüzürg Tehrani yazır:

Seyyid (böyük arif Molla Hüseynqulu Həmədaninin şagirdi) Əhməd Kərbəlayi çox vaxt xəlvətə çəkilib namazını qılar və Camaatın ona iqtida etməsindən çəkinərdi. Allahın xofu və vüsəlinə rəğbətdən daim ağırlar, belə ki, hətta namazda göz yaşlarını saxlaya bilməzdi. Xüsusilə də gecə nafilələrini qılanda ixtiyarsız ağlayırdı. Neçə il onunla qonşu olmaq mənə nəsib oldu. Evlərimiz yaxın idi. Bu müddətdə ondan qərībā hadisələr müşahidə etdim ki, hamısını qeyd etməli olsam söz uzun çəkər. Anasına çox kömək edərdi və anasından qabaq dünyasını dəyişdi.”³

Ölümündən sonra bir gecə onu yuxuda gördüm. Onun şəhadət barmağından möhkəm tutub dedim: Allahın sənə lütf etdiyi dərəcələrdən mənə də bir şey bəyan elə. Barmağını tez əlimdən çəkib, gülümsünərək dedi: “Təntənani halvası yeməsən bilməzsən!”⁴

¹ Məhəmməd Səməmi, “Büzürqane Ramsər”, səh. 122

² Həmin mənbə, səh. 123

³ “Nüqbəül bəşər”, c. 1, səh. 88

⁴ Seyyid Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Tövhide elmi və eyni”, səh. 20

Kinayə ilə demək istəyirdi ki, bərzəx aləminin dərəcə və ləzzətləri dadmalı və görməlidir, deməli yox.

«Bəsirət gözü»

Rəhmətlik Ayətullah Molla Məhəmməd Kaşi (1249-1333 q.) şiə aləminin böyük arif və tanınmış alimlərindən olmuşdur. Şəhid Mütəhhərinin dediyinə görə O, güclü riyazət əhli idi və ondan qeyri-adi işlər zahir olmuşdu.¹

Nəql edilir ki, bir gün Molla Məhəmməd öz xidmətçisi ilə birgə getdiyi halda birdən, xidmətçisinə üzünü tutub onu danlayır və üstünə acıqlanır. Mədrəsəyə qayıtdıqdan sonra xidmətçi onunla olan bu rəftarın səbəbini soruşur. Qəlbi Allah sevgisi ilə dolub-daşan, ruhu mələkut aləmində seyr edən Molla Məhəmməd bir anlıq bu sirli əhvalatın üzərindən pərdə götürərək deyir:

Birdən gözlərim önündən pərdə götürüldü və hər kəsi öz həqiqi timsalında gördüm. Səhnə o qədər fəvqəladə idi ki, özümü itirdim və bir anlıq sözün yüyəni əlimdən çıxdı.²

Əllamə Həsənzadə Amuli “bəsirət gözü” barədə deyir: Əməli irfanda insan elə bir yerə çatır ki, onun bərzəx gözü açılır, yəni insanları onların ruhi aləmlərinə müvafiq şəkildə görür... Böyük şəxsiyyətlər, haqq övliyalara qiyamət bu dünyada zühur etmişdir... Əsas odur ki, bəndənin bərzəx gözü görsün. Əgər mənim bəsirətim görmürsə, gözüm kimi o da müalicə olunmalıdır...

Əməllərin təcəssümü və məxluqatın öz ruhi aləmlərinə uyğun həşrinə dair Qurani Kərimdə, təfsirlərdə, əhli-beytdən nəql olunan rəvayətlərdə və əqli-irfani kitablarda nə qədər desən, sübut var. Xülasə, böyük arif Cəlaləddin Ruminin nəzmə çəkdiyi bu neçə beyt həmin mənaya işarə edir:

*Ey Yusiflər libasın yırtan insan
Ağır yuxudan, qurd tək qalxarsan, inan.
Qurdlara dönmüşdür pis xislətlərin
Qəzəblə yırturlar bil, tikələrin.
İlan, əqrəb tək zəhərli sözlərin
İlan, əqrəb tək yapışar ətəyin.
Hansı xislət tutsa sənin vücudun
Həşrə vacib olar həmin timsalın.³*

¹ “Xədamatə mütəqabile İslam və İran”, səh. 611

² “Məcəlləyə Nure elm”, № 48, səh. 56

³ Əllamə Həsənzadə Amuli, “Dər Asimane mərifət”, səh. 51-53

«Zikrin tərənnümü»

Höccətül-islam Hüseyn Ənsəriyan yazır:

Axund Kaşidən (Molla Məhəmməd) elmi-əmali tərbiyə almış şəxsiyyətlərdən biri də görkəmli filosof Həkim Rahim Ərbab olmuşdur. Bu böyük alim, Axund Kaşini ziyarət etmək üçün iki dəfə İsfahana getmiş və hər dəfə də Axundun feyz xırmanından bəhrələr götürmüşdür. Bu böyük şəxs, ustadı Axund Kaşinin mənəvi-ruhi halları ilə bağlı olduqca maraqlı əhvalatlar nəql etmişdir.

Axund Kaşinin qaldığı “Sədr” mədrəsəsinin tələbələrindən biri (bu tələbənin özü də mənəvi hala sahib imiş) deyir:

Gecələrin birində ibadət və münacat üçün yuxudan oyandım. Dəstəmaz alıb ibadətə hazırlaşdım ki, birdən, mədrəsənin tamam qapı-pəncərələri, daş-divarı, yerdəki xırda daşlara qədər bütün mövcudat, qəlbi yanıqlı bir insanın nələsinə cavab olaraq “Subbuhun, Quddusun, Rəbbul-mələikəti və-Ruh” nəğməsini tərənnüm edirlər. dedim, Pərvərdigara! Bu nələnin, bu səsin əsil sahibi kimdir? Bu nə səsdir ki, mədrəsənin bütün mövcudatı onunla səs-səsə verib? Axtarmağa başladım. Axundun hücrəsinə çatanda gördüm nurani üzünü yerə qoyub, hönkürtü ilə ağlayaraq bu şərif zikri “Subbuhun, Quddusun, Rəbbul-mələikəti və-Ruh.” söylədikcə mədrəsənin daşı-divarı, ağaclar və otlar da ona qoşulub bu zikri söyləyirlər. Zikr deyənin, zikrin və zikr olunanın heybətindən fəryad çəkib qəşş elədim. Özümə gələndən sonra tez hücrəmə qayıtdım.

Günorta vaxtı ustadın yanına gedib heyrat içində ərz etdim:

Gecəki əhvalat nə idi k? Məni hədsiz dərəcədə vahiməyə saldı.

Axund Kaşi mülayimliklə dedi:

Heyrat doğuran budur ki, necə olub bərzəx göz-qulağın açılib, belə bir hadisəni görmüsən! De görüm, nə etmişdin ki, belə bir hadisəni müşahidə etmək sənə nəsib olub?¹

«Axırcı mənam»

Tonikabon və Humədə öz əsrinin məşhur alimlərindən olan Ağa Nəcəfi ləqəbi ilə tanınan Seyyid Əbdüs-Səməd uzun illər Nəcəf-Əşrəfdə Mirzə Həbibullah Rəşti və Molla Hüseynqulu Həmədani kimi böyük alimlərdən dərs almışdır. İctihad dərəcəsinə çatdıqdan sonra Ramsərə qayıdıb tədrislə məşğul olmuş və dövrünün zahid və ariflərindən sayılmışdır. O, vaxtının çoxunu camaatın ehtiyacları və moizəsinə sərf edərdi.

¹ Hüseyn Ənsəriyan, “İrfani islami”, c. 5, səh. 167

1337-ci (h.q.) ilin yayında Ramsəri Curdiyə məntəqəsində vəba xəstəliyi yayılır və bu xəstəliyin nəticəsində gündə neçə nəfər canını tapşırırdı. O zaman Ağə Nəcəfi Curdiyə məscidində camaat namazına imamlıq edirdi. Bir gün axşam namazından sonra minbərə qalxıb camaata moizə edəndən, sonra vəba xəstəliyi və camaatın kütləvi tələfatına dair deyir:

Mənim ölümümle vəba da qurtaracaq və artıq kimsə bu xəstəliyə mübtəla olmayacaq. Vəbadan ölənlərin axırcısı isə mən olacağam.

Ertəsi gün o vəba xəstəliyə tutulur və üç gündən sonra vəfat edir. Ağə Nəcəfini “Adinə” məscidinin qəbiristanlığında dəfn edirlər və onun vəfatı ilə də vəba aradan gedir.¹

«Hamam, daha vacib idi»

Ağə Rəzəvi buyurur: Bir dəfə rəhmətlik Bidabadi (Şeyx Məhəmməd Cavad) Mədinəyə getmək qəsdı ilə Buşehr yolu ilə Şiraza gəlir və iki aya yaxın orada qalır. Şirazda Əli Əkbər Məcərenin evində qonaq qalan Şeyxin gədiyini eşidən şəhərin elm adamları, onun elm xəzinəsindən bəhrələnmək üçün günün üç vaxtı camaat namazına gəlib onun başına toplaşardılar.

Bir dəfə mənə cənabət qüsulu vacib oldu. Sübh azanından sonra hamam qəsdı ilə evdən çölə çıxdım. Yolda Şeyxül-islam Məhəmməd Baqirlə rastlaşdım. O, sübh namazına Bidabadinin yanına gedirdi. Mənə dedi:

Gəl birlikdə gedək. Utandığımdan bir söz deməyib, ona qoşularaq yola düzəldim. Öz-özümə dedim: Hələ vaxt çoxdur, Bidabadi ilə əlüstü salaməleyk edib sonra hamama gedərəm.

Bidabadilə görüşərkən əvvəl Şeyxül-islam hal-əhval tutub bir kənarda oturdu. Sonra isə mən salaməleyk dedim. Əl tutub görüşəndə, yavaşca mənı sinəsinə sıxıb qulağıma belə pıçıldadı:

“Hamam, daha vacib idi!” Onun bu sözündən bədənim əsdi. Qızarıb, başımı aşağı salaraq çölə çıxdım. Şeyxül-islam dedi:

Ağə Bidabadi, Rəzəvi hara gedir? Bidabadi astaca buyurdu:

İşiniz olmasın, onun daha vacib işi var.²

«Fitnədən xəbər»

Ağə Rəzəvi buyurur:

Rəhmətlik Bidabadi Şirazda qaldığı vaxtlar “məşrutə”nin qızgın çağlarına təsadüf edirdi. O zaman camaat arasında ikitirəlik yaranmışdı; bəziləri məşrutəni dəstəkləyir, bəziləri də istibdadın qalmasını istəyirdi. Bidabadi

¹ Məhəmməd Səməmi, “Büzürqane Ramsər”, səh. 83

² Şəhid Dəstğeyb, “Dastanhaye şegeft”, səh. 31

münaqişəli tərəflər arasında sülh yaratmaq, təfriqə və fəsadın qarşısını almağa çox ciddi yanaşırdı. O, bu hadisələrdə də ixtilafı aradan qaldırmaq üçün çox çalışdı, hətta şəxsən məsrutə tərəfdarlarından olan əllamə Məhəmməd Baqir İstehbanatinin evinə gedib bu məsələni yoluna qoymaq üçün nə qədər səy etsə də faydası olmadı.

Bu hadisədən sonra gözlənilmədən Şirazi tərک etmək üçün səfərə hazırlaşdı. Biz nə qədər ondan qalmasını israr etsək də, razı olmayıb, dedi:

Tezliklə bu şəhərdə fitnə alovu baş qaldıracaq və bu fitnə atəşində çoxlu qanlar töküləcək, evlər yıxılacaqdır.

O, yola çıxarkən neçə nəfər yaxın adamlardan, o cümlədən Dəllal ləqəbi ilə məşhur olan Seyyid Abbas və Mirzə Məhəmməd Mehdi Həsənpur (hər ikisi “Came” məscidinə get-gəl edirdi) ona qoşulurlar. O iki nəfərin dediyinə görə “Ərjən” çölünə çatanda Bidabadi bizə dedi:

Artıq Şirazda fitnə atəşi şölələnmişdir. Şeyx Məhəmməd Baqir İstehbanati və bir çoxları öldürülmüşdür, evdə ailələriniz çox nigarandır, gərək qayıdasınız.

Bu xəbərdən sonra biz ikimiz və başqa neçə nəfər Şiraza qayıtdıq və o böyük şəxsin sözlərinin doğruluğunun şahidi olduq.¹

«Dağın təslimi»

İsfahanın Nəcəfabad qəsəbəsindən bir neçə nəfər seyyid, rəhmətlik Bidabadinin yanına gəlib deyirlər:

Əhalinin istifadə etdiyi dağın ətəyindən axan bulağın suyu neçə gündür ki, quruyub. Əhali yaman əziyyət çəkir. Siz dua edin, bəlkə açıldı.

Bidabadi bu mübarək ayəni – Ləuv ənzəlna həzəl-Quranə əla cəbəlin – bir parça kağıza yazaraq onlara verib buyurur:

Axşamüstü bu kağızı dağın təpəsinə qoyub qayıdarsınız. Onlar Bidabadinin dediyi kimi də edirlər. Elə ki, evlərinə yetişirlər, dağda tükürpədicə bir gurultu qopur. Səs o qədər şiddətli olur ki, bütün qəsəbənin əhalisi eşidir. Səhər açılanda görürlər ki, bulağın gözü açılıb. Bundan hədsiz sevinən əhali Allaha həmd-səna edib, şükür səcdəsi qılırlar.²

«Xalis incilər silsiləsindən»

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur: “Əgər Allahı layiq olduğu mərifətlə tanısaydınız, deryalar üstündə gəzər, duanızla dağ yerindən oynardı.”³

¹ Həmin mənbə, səh. 81

² Həmin mənbə, səh. 71

³ “Mizanul hikmə”, c. 6, səh. 158, “Mərifət” babı.

«İmamət günəşilə birgə»

Mirzə Cavad Məlikinin xüsusi şagirdlərindən biri deyir:

Şahrudda bir gecə yuxuda gördüm ki, bir səhrada İmam Zamanın (ə) ətrafına çoxlu adam toplaşib. Deyəsən, camaat namazı qılırdılar. Yaxına getdib mübarək camalını ziyarət etmək, şərəfli əlindən öpmək istədim. Həzrətin (ə) kənarında, simasından vüqar və əzəmət sezilən bir şeyxin durduğunu gördüm.

Yuxudan qalxandan sonra həmin şeyxin fikri məni götürdü. Fikrimdə çox çək-çevir etdim ki, görəsən, o şeyx kim idi ki, bu qədər İmam Zamana (ə) yaxın və ona bağlanıb?! Nəhayət, şeyxi tapmaq üçün yükümü bağlayıb Məşhədə yollandım, amma orada mənə rast gəlmədi. Tehrana gəldim, amma sorğunu ala bilmədim. Quma səfər etdim. Axır, “Feyziyyə” mədrəsəsində hücrələrin birində tapdım.

O, tələbələrə dərs verirdi. Soruşdum ki, bu şəxs kimdir? Dedilər, Mirzə Cavad Məliki Təbrizidir. Yaxınlaşıb ədəblə görüşdüm. Mənimlə hal-əhval tutub buyurdu: Nə vaxt gəlmisən? Deyəsən, o məsələdən xəbərdar idi və məni tanıyırdı. Beləliklə dərslərinə qatılıb ondan ayrılmadım. Onu yuxuda necə görmüşdümsə, fikrimdə necə arzulamışdımsa, həyatda da o cür gördüm.

1343-cü (h.) ilin zilhiccə ayının on birinci gecəsi səhərə yaxın birdən yarı yuxulu-yarı ayıq vəziyyətdə gördüm ki, asimanın qapıları açılaraq, göyün üzündən pərdələr götürüldü. İlahi ərşin alt hissəsinə nəzər salanda gördüm ki, Mirzə Cavad ayaq üstə dayanıb, əlləri qunutda gözündən yaş damcıları süzülərək razü-niyaz edir, münacata məşğuldur. Onun Haqq Təalaya bu qədər yaxın olması məni heyrətə qərq etdi. Elə bu vaxt birdən qapı döyüldü. Tez qalxıb qapını açdım. Gördüm, dostlarımdan biri həyəcan içində dedi:

Filankəs, tez gəl, gedək ustadın evinə. Dedim:

Nə xəbərdir? Dedi:

Başın sağ olsun, bəs, ustad dünyadan köçdü!¹

«Feyzin kitabı daha yaxşıdır»

Ayətullah Musa Şubeyri Zəncani, Axund Molla Əli Həmədanidən nəql edir ki, Mirzə Cavad məclislərin birində buyurdu:

Hər kəs məsum imamlardan (ə) birini yuxuda görmək istəsə, gərək bir gün oruc tutub iftardan sonra, yatmadığı vaxt yüz dəfə “Qul huvəllah”, ya “İnnə ənzəlnahu” surəsini və ya hər ikisini oxusun. (hansı surəni oxumaqdan tərəddüd bizdəndir). Mən (Mirzə Cavad) bir kitab yazmışdım.

¹ Məhəmməd Razi, “Gəncineyi danəşməndan”, c. 1, səh. 232

Çapdan qabaq gördüm ki, həmin mövzuda Feyz Kaşani də bir kitab yazıb. Tərəddüdd idim ki, Feyzin kitabı ola-ola, mənim kitabımın çap olması nə dərəcədə düzgündür.

Tərəddüddən qurtarmaq üçün bir gün oruc tutub yuxarıda göstərilən tövsiyəyə əməl etdim. Həzrət Sadiqə (ə) təvəssüldən sonra Həzrətdən (ə) yuxuda sualıma cavab istədim. Yuxuda o Həzrətdən (ə) soruşdum ki, mənim kitabım yaxşıdır, yoxsa Feyzin? Həzrət (ə) dinməyib sükut etdi. Ərz etdim: Siz də sual verəni [cavab verməkdən] məhrum edirsinizmi? Həzrət buyurdu:

Feyzin kitabı daha yaxşıdır. Bundan sonra mən daha öz kitabımı çapa vermədim.¹

«Tanınmaz bələdçi»

Əllamə Həsənzadə Amuli yazır: Tələbəlik dövrlərində bir zaman elə fikirləşirdim ki, Mirzə Cavadın qəbri Nəcəf-Əşrəfdədir. 1388-ci (h.q.) il rəcəb ayının ikinci yarısı olardı. Bir gün təxminən axşamdan üç saat keçmiş Seyyid Əli Qazinin qardaşı oğlu Ayətullah Hüseyn Qazi Təbatəbai ilə yolda təsadüfən rastlaşdıq. Birlikdə yolüstü söhbət əsnasında sözü Mirzə Cavaddan salıb qəbrinin harada olduğunu soruşdum. Dedi ki, onun qəbri Qumun həmin “Şeyxan” qəbiristanlığında Mirzə Quminin qəbrinin yanındadır. Qəbir daşının üzərində də lövhəsi var. Mən qəbirin lövhəsi olduğunu eşitdikdə, daha soruşmadım ki, Mirzə Quminin qəbrinin hansı səmtindədir.

Seyyid Hüseyn Qazi ilə xudahafizləşən kimi, tələsik “Şeyxan” qəbiristanlığına tərəf getdim ki, birdən qapıları bağlayarlar, ziyarət edə bilmərəm.

Orada əksər qəbir daşlarının lövhələrini gözədən keçirdim. Bəzisini oxuya bilsəm də, bəzisini qaranlıq və oranın işıqları zəif olduğu üçün oxuya bilmədim. Qəbirləri bir-birindən ayırmaq çox çətin idi. Öz-özümə dedim ki, indi gecə və qaranlıqdır, qalsın sabaha. Ümitsiz halda qəbiristanlığı tərk etsəm də, amma gedə-gedə gözüaltı qəbirlərə nəzər salırdım. Birdən, tanımadığım bir nəfər qəbiristanlığın şərq qapısından içəri daxil olub birbaşa mənə tərəf gəlməyə başladı. Mənə çatır-çatmaz dedi: Siz Mirzə Cavadın qəbrini axtarırsınız? Mənə Mirzə Cavad Məlikinin qəbrini göstərüb sürətlə qəbiristanlığın qərb qapısına tərəfə yollandı. Mən bir an istər-istəməz diksinərək vahimə keçirdim. Arxasınca onu səsləyib dedim:

Ay qardaş, bəli, mən onun qəbrini axtarırdım, amma siz hardan bildiniz?

Həmin şəxs getdiyi halda, üzünü yarı mənə tərəf çevirib dedi:

¹ Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydanə əməl”, c. 3, səh.

“Biz öz müştərilərimizi tanıyıırıq.”¹

«Fatimənin adı düyün açandır»

Rəhmətlik Ayətullah Qazinin uzun illər Seyyid Murtəza Kəşmiri (vəfatı 1350 q.) ilə yaxın əlaqələri olmuşdur. Seyyid Murtəza Kəşmiri öz dövrünün nadir şəxsiyyətlərindən, zahid və mükaşifə sahiblərindən idi.

Qazi nəql edir ki, bir gün Murtəza Kəşmiri ilə birlikdə İmam Hüseynin (ə) qəbrini ziyarət etmək üçün Nəcəf-Əşrəfdən Kərbəlaya gəldik. Beynəl-Hərəmeynin bazar mədrəsəsində bir hücrə tutduq. Bu hücrə pillələrin qurtaracağında yerləşirdi və buna görə də hər gün o uzunluqda pillələri düşüb-çıxmalı olurduq. Həmin ərəfələrdə bir dəfə Seyyid Murtəza qabaqda, mən də arxasınca hücrəmizə gedirdik. Elə ki, pillələr sona yetdi, gördük hücrənin qapısı bağlıdır. Kəşmiri nəzərini mənə yönəldib dedi:

Deyirlər, hər kəs Həzrət Musanın (ə) anasının adını bağlı qıfıla oxusa, qıfıl açılar. Mənim anam (Həzrət Fatimə (ə.s)) Həzrət Musanın anasından heç də əskik deyil.

Bunu deyib əlini qıfıla uzatdı və dedi: “Ya Fatimə!” Bir anda açıq qıfılı qarşıma qoydu və içəri keçdik.²

«Bərəkətli pullar»

Cənab Ələmül-Huda Məlayiri deyir:

Nəcəf-Əşrəfdə dini təhsil aldığım vaxtlar dolanışıq cəhətdən çətinlik çəkirdim. Bir gün iş o yerə çatdı ki, ailəmə çörək almağa bir qəpik pulum qalmadı. Evdən çıxıb pərişan halda bazara yollandım. Neçə dəfə bazarı əvvəldən axıra kimi gedib-gəldim və kimsəyə öz vəziyyətimi bildirmədim. Öz-özümə fikirləşdim, bazarda bu cür gedib-gəlmək yaxşı iş deyil. Bazardan çıxıb küçəyə daxil oldum, hacı Səidin evinin yanına çatanda birdən Seyyid Murtəza Kəşmirini gördüm. Mənə çatanda əvvəl dedi: Nə olub sənə? Niyə bu haldasan? Cəddin Əmirəlmöminin (ə) arpa çörəyi yeyərdi, elə gün də olurdu heç nə tapmırdı.

Beləcə o həzrətin (əs) çətinliklərindən bir az danışib mənə ürək-dirək verdi və sonra dedi:

Səbr elə, darıxma, əlbəttə düzələcəkdir. Nəcəfdə gərək zəhmət çəkəsən, əzaba qatlaşasan.

Bunu deyib bir neçə xırda pul cibimə saldı və dedi: Bu pulları heç vaxt sayma və kimsəyə də söyləmə. Nə qədər istəsən ondan xərcclə.

¹ Əllamə Həsənzadə Amuli, “Dər Asimane mərifət”, səh. 115

² “Mehre Taban”, səh. 323

Mürtəza Kəşmiri gedəndən sonra bazara girib həmin pula bir az çörək, yavanlıq alıb evə döndüm. Neçə gün bu minvalla həmin pulla alış veriş edirdim. Öz-özümə fikirləşdim ki, bu pullar qurtaran deyil, əlimi cibimə salanda oradan pul çıxır, yaxşısı budur ki, bir az evi-eşiyi sahmana salım. Həmin gün evə ət alıb gətirdim. Arvad əti görüb dedi:

Deyəsən vəziyyətin düzəlibdir, bəxtin gətiribdir? Dedim:

Bəli. Dedi:

Onda don tikdirmək üçün mənə bir az parça alarsan.

Bazara gedib parça satandan arvadın tapşırdığı parçanı kəsdirib бүkdürdüm. Əlimi cibimə saldım, bir miqdar pul çıxardıb parça satanın qarşısına qoydum və dedim:

Bax gör parçanın pulunu ödəyirmi? Əskik olsa, üstünü düzəldim.

Pulları sayıb gördü ki, elə o deyən miqdardır. Nə isə, bu minvalla mən düz bir il hər gün özümə lazım olan qədər o pullardan xərcləyirdim və bu barədə kimsəyə bir kəlmə söz demirdim.

Günlərin bir günü paltarımı yumaq üçün dəyişməli oldum və pulları cibimdən çıxarmaq yadımdan çıxdı. Paltarları yumaq üçün verib evdən çölə çıxdım.

Uşaqlardan biri əlini cibimə salıb pulları çölə çıxardır və həmin pullarla o günün alış veriş edilir. Bununla da pullar birdəfəlik qurtarır.

Şəhid Ayətullah Dəstgəyb bu hekayənin nəqlindən sonra buyurur:

Seyyid Mürtəza Kəşmirinin kəramətləri və imam Zaman Həzrətləri (əs) ilə görüşməsinə Nəcəf-Əşrəfin əksər elm adamları təsdiq edirdilər.¹

«Alimlərin müqəddəsliyi»

Tehran sakini Hacı Mün Şirazi nəql edirdi:

Bir gün ruhani yoldaşlarımdan biri ilə birlikdə Tehranın xiyabanlarından birində durub maşın gözləyirdik. Yarım saata qədər gözlədik, maşın tapa bilmədik; taksilər ya dolu gəlirdi, ya da saxlamayıb keçirdilər.

Yorulub əldən düşmüşdük. Birdən bir taksi gəlib yanımızda dayandı, sürücü dedi:

Cənablar, buyurun əyləşin, hara lazımdı sizi çatdıraram. Biz əyləşib ünvanı söylədik.

Yol əsnasında dostuma dedim:

Allaha şükür ki, Tehrandə bir nəfər müsəlman sürücü tapıldı ki, bizim halımıza yansın.

Sürücü bu sözləri eşidib dedi:

Cənablar qərribə də olsa mən müsəlman deyiləm, xristianam.

Dedik, bəs nə əcəb bizə maşın saxladın? Dedi:

¹ Şəhid Dəstgəyb, “Dastanhaye şegeft”, səh. 250

Düzdür ki, müsəlman deyiləm, amma müsəlmanların alimlərinə və ruhani libası geyinmiş elm əhlinə böyük hörmətim var. Başıma bir iş gəldi, ondan sonra ruhanilərə ehtiram etməyi özümə lazım bildim. Soruşdum:

Nə iş? Dedi:

Mirzə Sadiq Müctəhid Təbrizini (vəfatı 1351 q.) Təbrizdən Tehrana sürgün edən ili mən kəşfiyyat idarəsinin sürücüsü işləyirdim və onu aparən maşını da mən sürürdüm. Yol üstündə çəmənlilik və bulağı olan bir yerə yetişdik. Cənab Təbrizi bu yerə çatanda dilləndi: Burada saxlayın günorta namazımı qılım. Maşında oturan zabıt mənə dedi:

Fikir vermə, yoluna davam et. Mən də etina etməyib maşını saxlamadım. Bulağın başına çatanda birdən maşının mühərriki söndü. Nə qədər çalışdım işə düşmədi. Yerə düşüb maşının kapotunu qaldırıb orasına-burasına baxmağa başladım ki, görüm harası xarab olub. Amma baş çıxara bilmədim.

Rəhmətlik Təbrizi dedi:

İndi ki, maşın dayanıb, icazə verin namazımı qılım. Zabıt dillənmədi. Ağa düşüb namaza başladı. Mən də maşının mühərrikini qurdalayırdım. Ağa namazını qurtarıb ayağa qalxanda, maşın da işə düşdü.

O vaxtdan başa düşdüm ki, elm əhlinin libasını geymiş şəxslərin Allah yanında hörmət, izzəti var.¹

«Bu eyvandakılardan bizdə çoxdur»

Qum şəhərində yerləşən Məhəmmədiyyə məscidinin axundu Şeyx Möhsün Hərəmpənəhi rəhmətlik Məhəmmədəli Səfayidən nəql belə edir:

Samirra şəhərində dərs oxuduğum əyyamda bir müddət pulum olmadı. Çətinliklə yaşayırdım, hətta bir gün səhərdən axşama yeməyə bir şey tapa bilmədim və o gecəni ac yatdım.

Sübh tezdən acqarnına hücrədən çölə çıxdım. Ayətullah Naininin evinə yollanmaq istədim. Naini o zaman böyük mərcə idi. Amma yolda fikirləşdim ki, onların eyvanında ancaq bir stəkan çayla qonaqları yola salırlar, başqa bir şey verəcəkləri məlum deyil; yaxşısı budur ki, Əsgəreynin² hüzuruna gedim, bəlkə daha yaxşı qonaqlıq oldu.

Qayıdıb mütəhər hərəmə tərəf getməyə başladım... Ziyarət edib hacətimi söylədim. Bir az hərəmdə oturub gözlədim, xəbər çıxmadı. Eşiyə çıxıb hərəmin həyətidə bir guşədə oturdum... Nə qədər gözlədim bir xəbər olmadı.

Günorta yaxınlaşırdı... Əlim hər yerdən üzüldü, ümitsizliklə istəyirdim qalxıb yola düzəlim, birdən gördüm Ayətullahül-üzma Naini hərəmdən

¹ Həmin mənbə, səh. 64

² İmam Təqi (ə) ilə İmam Əsgərinin (ə) hərəmi nəzərdə tutulur.

çıxdı. Həyatə enəndə gördüm mənə tərəf gəlir. Mənə çatanda yaxınlaşıb iki ədəd əşrəfi¹ verdi və dedi:

Götür; bu eyvandakılardan bizdə çoxdur!²

«Eşidən qulaqlar»

Elm əhli arasında təqvası, zahidliyi ilə tanınan, “Səfinətül-bihar” və digər məşhur kitabların müəllifi olan rəhmətlik Mühəddis Qumidən birbaşa nəql edərək deyirlər:

Bir gün Nəcəfin Vadiüs-Səlam qəbristanlığına möminlərin qəbirlərinin ziyarətinə getmişdim. Bu arada, mən olduğum yerdən bir az uzaqda qulağıma dəvə nəriltilsi dəydi. Sanki dəvəni dağlayırmışlar, dəvədən elə nəriltili, elə bağırtdı qopurdu ki, bütün qəbristanlığı lərzəyə salmışdı.

Mən tez qalxıb dəvənin harayına yetişmək üçün o səmtə yollandım. Yaxınlaşanda gördüm dəvə yoxdur, nəriltili, gurultu basdırılmaq üçün gətirilmiş bir cənazədən qopur. Cənazəni basdırmağa gəlmiş adamların bu qəziyyədən əsla xəbərləri yox idi. Sakitcə hərə öz işini görürdü.

Yəqin etdim ki, bu zalım bir adamın cənazəsidir ki, ölümünün ilk mərhələsində bu aqibətə düşər olmuşdur. Yəni dəfndən və qəbir əzabından qabaq öz bərzəxdəki surətini görüb qorxuya düşmüş, fəryad qopartmışdır.³

«Barmağın təsiri»

Şeyx Mehdi Qumi hədsiz məqam və kəramət sahibi olmuşdur. O cümlədən, əgər barmağını və ya üzüyünü ilan və əqrəb çalan yerə qoysaydı, o saat zəhərin təsiri gedər, sancı kəsərdi və beləliklə xəstə şəfa tapardı.

Bu kəraməti Qumun alimləri və ağsaqqallarının dəfəllərlə müşahidə edib, yaxından öz gözləri ilə gördüyünü nəql edirlər.

Bir gün İsfahana səfər etmiş Şeyx Mehdi Qumi Quma qayıtmaq üçün avtobusa minəndə sürücü deyir:

Mən maşına axund mindirmirəm. (Rzaxan Pəhləvinin zamanı olduğu üçün ruhanilərə münasibət mənfi idi.) Nəhayət avtoparkın müdirinin xahişi ilə sürücünü yola gətirirlər və şeyx avtobusa oturur.

Təsədüfən yolda “Murçe-xort” deyilən məntəqədə maşının təkəri dəşilir. Əvvəldən şeyxin avtobusa minməsindən narahat olan sürücü qışqır-bağır salıb deyir:

¹ O zaman İranın pul vahidlərindən biri. 18 noxud çəkisində qızıl pul sikkəsi.

² Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, c. 3, səh.109

³ Ayətullah seyyid Məhəmməd Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənəsi”, c. 1, səh. 137

Mən demədim ki, şeyxi avtobusa buraxmayın? Gördünüz, mənim sözüm düz çıxdı... Bunun ayağı bizə düşmədi, təkər də partladı.

Nə isə... Sürücü camaatın gözünün önündə şeyxə ağzından çıxanı deyir. Camaat təkər dəyişənə qədər, hərəsi bir tərəfə dağılır. Şeyx də öz müridləri ilə bir tərəfdə əyləşib işin axırını gözləyir. Sürücü ayaq yoluna çıxmaq üçün bir təpənin arxasına getmişdi, elə bu dəmdə qışqırtısı göyə qalxır:

Vay öldüm, kömək... Camaat, dadıma yetişin...

Camaat ona tərəf qaçır, görürlər ilan ayağını sancıb. Deyəsən sürücü başa düşür ki, bu bəla şeyxə hörmətsizlik etdiyi üçün onun başına gəlmişdir və bu bəla ilə də ölməlidir; çünki burada nə həkim tapılacaqdı, nə də dərman. Ölümünü yaqın edib dedi:

Şeyxə deyın qələt eləmişəm, məni halal etsin. Vəziyyəti gedib şeyxə danışrlar, buyurur:

Eybi yox, mən onu halal etdim, gedin onu mənim yanıma gətirin. Sürücünü şeyxin yanına gətirirlər. Ağrının şiddətindən iki qat olmuş sürücü tez-tez üzürxahlıq edirdi. Şeyx əlini ilan sancan yerin üstünə qoydu. O saat zəhər çölə axdı və ağrı sakitləşdi.

Sanki sürücü yenidən dünyaya gəldi və o zamandan öz fasid əqidəsindən tövbə edib şeyxin yaxın müridlərindən birinə çevrildi.¹

«Rəhlin sədası»

Seyyid Yəhya Müdərris Yəzdidən nəql olunur:

Ustadımız Ayətullah Ziyaüddin İraqi 1361-ci (h.q.) ildə həyatla vidalaşandan sonra Nəcəfin elmi hövzəsi üç gün tətıl oldu və yas mərasimləri təşkil edilib o cənabın əziz xatirəsi yad olundu.

Bir neçə gündən sonra biz Məhəmmədhüseyn İsfəhaninin (Kompani ləqəbi ilə məşhurdur) evinə gedib ondan xahiş etdik ki, dərsləri başlasın.

O dedi:

Ağa Yəhya! Açığı mən bu gün dərsləri başlamaq istəyirdim, amma həqiqət budur ki, sübh namazından sonra duaya və Allahın zikrinə məşğul idim ki, yarı yuxulu, yarı oyaq halda rəhmətlik Ziyaüddin İraqi gəlib durdu qapının ağzında və dedi:

Şeyx Məhəmmədhüseyn! Hazırlaş gələn cümə axşamı bizim yanımızda olacaqsan. Mən yaqın etdim ki, ömrümün son günlərini yaşayıram.

O deyən kimi də oldu. Həftənin axırı Ayətullah İsfəhani heç bir xəstəliyi olmadığına baxmayaraq, gözlənilmədən dünyadan köçdü.

...Həmçinin Seyyid Mustafa Səfayi Ayətullah Məhəmməd Haşimi Gülpayqaninin dilindən nəql edirdi ki, buyurdu:

¹ Məhəmməd Razi, "Asarul höccət", c. 1, səh. 117

Məhəmmədhüseyn İsfəhaninin vəfat etdiyi gecə atam seyyid Cəmaləddin Gülpayqani məni çağırır dedi:

İndicə Ziyaüddin İraqi gəlmişdi. Dedi ki, Ayətullah İsfəhani bizim yanımıza gəldi. Mən dedim:

Ağacan! Şeyx Məhəmmədhüseyn sap-sağlamdır, neçə saat bundan qabaq onu görmüşəm. Dedi:

Oğlum! Bu dəqiqələrdə ağa Ziyaüddin gəldi və bu xəbəri gətirdi. Sən get, öyrən gör, nə xəbər var.

Mən qalxıb Ayətullah İsfəhaninin halını öyrənməyə gedirdim ki, gördüm rəhmətliyin evindən şivən səsi qalxdı. Tez evinə gedib yatağına yaxınlaşdım. Gördüm dünyadan köçüb.¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Əli (ə) buyurur:

Arif şəxs dünyadan köçəndə, nə rəhbərlər, nə də şəhidlər onu nə qiyamətdə, nə də Rizvan cənnətdə [axtararlar] tapa bilməzlər. [Həmçinin] Cəhənnəmin maliki atəşdə tapa bilməz.

Bir nəfər sual edir:

Bəs arif harada olar?

İmam cavabında buyurur:

“Qüdrətli padşahın yanında, ləyaqətli bir yerdə olar (Quran ayəsi).” (Yəni ariflərin yeri “cənnəti-zat”dır.)²

«Su ilə dolu quyu»

Tehranın tanınmış vaizlərindən olan Şeyx Məhəmməd Mehdi Tac nəql edirdi ki, Tehranın hörmət sahibi olan tacirlərindən biri deyirdi:

Tehranın Şimiran adlı səfalı yerində bağ almışdım, amma su cəhətdən korluq çəkirdik. O zaman həmin yerə su borusu çəkilməmişdi. Ona görə də naçar qalıb qərara gəldik ki, bağın bir yerində dərin quyu qazdırıb nasos vasitəsilə su çəkib, bağı suvara. Amma bağın hansı yerini qazdıqsa su çıxmırdı. Çoxlu xərcim çıxmasına baxmayaraq bir nəticə hasil olmadı.

Bağı o vəziyyətdə qoyub bir gün İmam Rizanın ziyarəti üçün Məşhədə yollandıq. Orada olanda mənəvi məqam sahibi şeyx Həsənəli Noxudəki ilə köhnədən tanışlığımız olduğu üçün onun da ziyarətinə getdim. Hal-əhvaldan sonra söhbət əsnasında bağın əhvalatını – çoxlu xərc çəkdiyimi, zərərə düşdüyümü də ona danışdım və ondan kömək istədim. Buyurdu:

¹ Şeyx Məhəmməd Razi, “Kəramate Salehin”, səh. 267

² Əllamə Həsənzadə Amuli, “Dər Asimane mərifət”, səh. 350

Bir göstəriş verəcəm, əgər o göstərişə uyğun əməl etsəniz, bağın hansı yerini qazsanız su çıxacaq və heç vaxt da qurtarmayacaq. Həmin su sizin bütün ehtiyaclarınızı ödəyəcək, bu şərtlə ki, bağın xaricində bir dənə də gedib-gələnlər, qonşular üçün bulaq yeri düzəldəsiniz.

Deyilən şərti qəbul etdim. Sonra şeyx Həsənəli bir kağız parçası götürüb üstünə bir-iki cümlə dua yazdı və mənə verib buyurdu:

Hansı tərəfi istəsən qazdırarsan, amma əvvəl bu kağızı qazdıracağın yerə qoyarsan sonra qazarlar. Elə ki, suya çatdınız bu kağızı quyuya tullayarsınız.

Onun dediyi kimi də elədik. Birinci qazmada suya yetişdik. İndiyə qədər o quyudan istifadə edirik, amma qurumaq bilmir. Bir dənə də bulaq gözü çöl tərəfdə düzəltmişik ki, ümumi camaat istifadə etsin.¹

«Nə demişdim yerinə yetir»

Cənab şeyx Muxtar Ruhani nəql edir:

Bir gün seyyidə və kasıb bir qadın məndən çadır və baş örtüyü istədi. Dedim, indi sənın xahişini yerinə yetirməyə bir şeyim yoxdur. Təsədüfən həmin gün Şeyx Həsənəli İsfəhaninin yanına getməli oldum.

Xudahafizləşib yanından çıxmaq istəyirdim ki, mənə bir az pul uzadıb dedi:

Bu pulu götür həmin seyyidə qadına çadır və baş örtüyü al. Sonra əlavə bir tümən pul, bir kisə də düynün qəbzini verdi ki, o qadına çatdırım.

Təəccüb məni götürdü ki, şeyx hardan xəbər tutdu ki, belə bir qadın məndən çadır istəmişdi? Xülasə ordan çıxıb yola düzəldim. Yolda fikirləşdim ki, hələlik bu bir tüməni və düynün qəbzini qadına verməyim, başqa vaxt verərəm, amma birdən qulağıma şeyxin səsi gəldi ki, dedi:

Nə demişdim yerinə yetir, işə dəxalət etmə!²

«Yalnız bir neçə—saniyə»

Seyyid Əbülqasim Hindi nəql edir ki, Şeyx Həsənəli İsfəhani ilə birlikdə Məshədin ətraf dağlarından birinə – Məcuni dağına getmişdik. Bu anda dağın bir kənarından quldurluğu ilə ətraf kəndlərin canına qorxu salmış Məhəmməd Quşabadi peyda oldu və xəbərdarlıq etdi ki, yerinizdən tərpənsəniz, özünüzü ölmüş bilin.

Şeyx məndən soruşdu:

Dəstəməzin varmı? Dedim:

¹ Əli Miqdadi, “Neşani əz bi neşanha”, səh. 80

² Həmin mənbə, səh. 50

Bəli. Əlimdən yapışıb dedi:

Gözlərini yum. Bir neçə saniyədən sonra bir-iki addım getməmişdik ki, buyurdu:

Aç gözlərini. Elə ki, gözlərimi açdım, gördüm şəhər darvazasının yaxınlığında yığ.

Həmin gün günortadan sonra yanına getdim... Soruşdu: Səhərki əhvalatı kimsəyə danışmamışsan ki? Dedim:

Yox. Dedi:

Dilinə yiyəlik edə bilməyin çox yaxşıdır. Hələ ki, mən sağam o macəranı bir kəsə söyləməməlisən, yoxsa öz həlakına səbəb olarsan.¹

«Şəfaverici nəfəs»

Etibarlı dostlarımdan biri deyirdi:

Şeyx Həsənəli İsfəhani ölənin günü, bir nəfər məsihi qadın cənazənin yolu üstündə başına-sinəsinə döyüb şivən qoparırdı.

Dedim:

Məgər sən məsihi deyilsən? Axı bu kişi müsəlman ruhanisidir. Dedi:

Mənim yanımda olan bu iki qızım bir-iki il bundan qabaq çarəsi tapılmayan xəstəliyə tutulmuşdular. Nə qədər dəva-dərman elədik, bir xeyri olmadı. Hətta amerikalı həkimlərə də göstərdik, bizi məyus etdilər. Get-gedə xəstəlikləri şiddətləndi və ölümcül vəziyyətə düşdülər.

Müsəlman qadın olan qonşumuz bizim bu halımızı görüb dedi:

Xəstəninizin şəfası üçün Noxudəki kəndinə gedin və İsanəfəslə Həsənəli İsfəhanidən kömək diləyin. Dedi ki, mənim bu çadramı da sal başına get ora.

Əlacsızlıqdan onun çadrasını başıma salıb soruşa-soruşa gedib şeyx olan kəndə çıxdım. Gördüm şeyx qapının qarşısında oturub və bir dəstə hacəti olanlar da ətrafında əyləşiblər.

Mən də öz dinimi izhar etmədən dərdimi söylədim. Dedi:

Bu iki ənciri götür, həmin o qonşuluğundakı müsəlman qadına ver. De ki, dəstəməzli halda bunları qızlara yedizdirsən. Dedim:

Yeməyə halları yoxdur. Dedi:

Suda qarışdırın həll olsun, qarışıq suyu içirin.

Şəhərə qayıtdım və əncirləri həmin müsəlman qadına verdim. Dəstəməz alıb əncirləri suda həll etdi və mənim xəstə qızlarımdan boğazına tökdü. Gözlənilmədən bir-neçə dəqiqədən sonra gözlərini açdılar və şəfa tapdılar. Bəli belə bir insan bizim aramızdan gedib.²

¹ Həmin mənbə, səh. 47

² Həmin mənbə, səh. 74

Ruhul-Qüdsün feyzi əgər mədəd buyursa
Məsiha edənə hər bir kəs edərdi.

«Səni öldürəcəyəm»

Mirzə Çehelsütununin oğlu Mirzə Məhəmməd nəql edirdi:

Xeyratxan mədrəsəsinin dalanında bir nəfərin silah dükanı var idi. Bu adamın boynunun kökündən böyük bir şiş çıxmışdı. Bir gün mən Həsənəli İsfəhani ilə birlikdə Noxudəki kəndinə gedirdik. Həmin silah satan adam da şəhərdən bizim arxamızca düşüb gəlirdi və tez-tez deyirdi:

Ya şeyx! Ya mənə şəfa verin, ya da öldürün. Şeyx ona etina etmirdi.

Yolun yarısını getmişdik ki, şeyx arxaya dönüb onun qulağına astaca nəse pıçıldadı. Həmin şəxs ucadan dedi:

Razıyam, söz verirəm.

Şeyx sonra dedi:

Bax ha... Səni öldürəcəyəm. Həmin adam ərz etdi:

Oldu, öldürün.

Şeyx minikdən düşüb o kişiye dedi ki, yolun bir kənarında əyləşsin. Sonra cibindən bir bıçaq çıxarıb onun boynunun dibindəki şişin üstünü çərtədi və içindəki domba yeri çölə çıxartdı. Yarıq yerdən bir xeyli çirk axdıqdan sonra bıçağın yanı ilə yaranın üstünə sığal çəkdi ki, dərinin altı tamam boşalsın. Sonra ağzının tüpürcüyindən yaranın üzərinə bir az vurub bıçaqla sığalladı.

Sonra dedi: Yaranı dəsmalla bağla, çıx get. Bir neçə gündən sonra yaranın yeri tamamilə sağaldı.

Bu hadisənin üstündən bir neçə il keçdi.

Şeyx Həsənəli vəfat edəndən sonra o adamı yenidən gördüm. Boynunda təzədən həmin şişdən çıxmışdı. Ondan soruşdum, o günü şeyx Həsənəli sənə qulağına nə dedi ki, sən dedin razıyam?

Dedi:

Mənim ərli arvadlarla qeyri-əxlaqi əlaqələrim olurdu. Şeyx dedi, əgər söz versən ki, bir daha bu cür işlərə baş qoşmayacaqsan, xəstəliyini müalicə edəəm. Sonra dedi, əgər bir də belə işlərə qurşansan, şişin yenidən peyda olacaq və öləcəksən. Mən qəbul etdim.

Neçə ildən sonra şeytan məni yoldan çıxartdı, yenidən həmin günahə batdım. Bilirəm ki, bu şiş məni bu dəfə öldürəcək.

Çox keçmədi həmin adam vəfat etdi.¹

¹ Həmin mənbə, səh. 96

«Arifin duasının təsiri»

Nəhavəndin hörmətli şəxslərindən sayılan Zəfəris-Sultan nəql edirdi:

Şeyx Həsənəli İsfəhaninin yanına gedib ərz etdim:

Gəlinimin uşağı olmur. Dedi niyə? Dedim yumurtalığını çıxarıblar, həkimlər deyir artıq hamilə ola bilməz.

Şeyx buyurdu:

Sən oğlun üçün övlad istəyirsən, daha nə işin var gəlininin yumurtalığı var, ya yox. Sonra dua yazıb bir neçə dənə də xurma verdi. Allah Öz lütfü ilə onlara bir-neçə övlad nəsib elədi.¹

«Bir neçə gün sonra»

Şəhər merinin yüksək rütbəli işçilərindən biri deyirdi:

Müəyyən səbəblərə görə məni işdən çıxardılar. Şeyx Həsənəlinin yanına gedib dərdimi söylədim. Dedi: Namazlarını vaxtında qıl, qırx gün sonra işlərin düzələcək.

Bir ay keçdi xəbər çıxmadı. Təzədən şeyxin yanına getdim. Buyurdu:

Dedim ki, qırx gün!

Nə qədər fikirləşsəm də ümid yeri görmədim. Qırxıncı gün küçənin kənarında çayxanaların birində oturmuşdum. Məşhədin keçmiş meri Məhəmmədəli Rövşən faytonla həmin küçədən keçirdi. Yanımdan keçəndə ayağa qalxıb salam verdim. Faytonu saxlatdırıb soruşdu: Burda niyə oturmusan? Məgər işin-gücün yoxdur? Əhvalatı danışdım.

Dedi:

Gəl mənimlə... Onunla bərabər faytona oturub icra hakimiyyətinə getdik. O saat əmr etdi, mənə qarşı olan ittihamı geri götürdülər. Təzədən məni iş başına qaytardı. Qırxıncı günün düz günorta çağы – şeyxin dediyi vaxt – məni yenidən işə bərpa etdilər.²

«Düzgün gəlmir!»

... Həmçinin cənab Tac nəql edirdi:

Bir gün minbərdə bir məsələ ilə əlaqədar şeyx Həsənəli İsfəhaninin kəramətlərindən danışırıdım. Minbərdən aşağı enəndə bir nəfər mənə yaxınlaşdı və dedi:

Siz şeyx Həsənəlini heç görmüşdünüzmü? Dedim:

Xeyr. Dedi:

¹ Həmin mənbə, səh. 97

² Həmin mənbə, səh. 101

Mən onun görüşünə getmişdim və onunla olan görüşdən bir xatirəm var.

Bir neçə nəfər dostlarımla birlikdə Məşhədə ziyarətə getmişdik. Məşhəddə olarkən dostlarım dedilər ki, şeyx Həsənəlini ziyarət etmək və bəzi həcətlərimizi söyləmək üçün Noxudəki kəndinə getməyi planlaşdırmışdıq. Məni də dəvət etdilər ki, gəl sən də bizimlə gedək.

Mən dedim:

Həzrət imam Rızanın (ə) ziyarətinə gələn adamın ondan qeyrisinə üz tutmağı düzgün deyil. Mən getməkdən boyun qaçırdım. Onlar ısrar edib dedilər:

Eybi yoxdur, siz bizimlə gəlin, amma şeyxdən bir şey istəməyin. Mən də qəbul edib onlarla getdim.

Şeyx Həsənəlinin qəbulunda olanda dostlarım öz həcətlərini deyib cavabını aldılar.

Mən bir kənarda dayanıb baxırdım. Bu vaxt şeyx məni çağıraraq astaca qulağıma dedi:

Kim deyir ki, şeyxin görüşünə getmək Həzrət Rızanın (ə) ziyarəti ilə düzgün gəlmir?!¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur:

Ariflərin vücudunun sirri və batinlərinin həqiqəti üç kök üstündə dayanıb: Qorxu, ümid, məhəbbət.

Qorxu elmin bəhrəsidir, ümid yəqinin bəhrəsidir, məhəbbət dərkini (mərifət) bəhrəsidir.²

«İmamın bəxşişi»

Şeyx Məhəmməd Razi yazır:

Böyük alim və şəxsiyyətlərdən eşitdim ki:

Sahibi Zamani ləqəbi ilə tanınan şeyx İbrahim Türk Məşhədə – imam Rızanın (ə) ziyarətinə getmişdi. Uzun müddət Məşhəddə qaldığı üçün pulu tükənir. Deyir:

Pulum qurtarandan sonra şəhərin icra başçısının mədhində bir qəsidə yazdım ki, gedib qəsidəni oxuyub əvəzində bəxşiş alım.

¹ Həmin mənbə, səh. 82

² “Misbahuş-şəriət və miftahul həqiqət”.

Yolda fikrimi dəyişib öz-özümə dedim: Heç Həzrətdən (ə) utanmırsanmı? Onun ziyarətinə gəlmisən, amma ondan qeyrisinə məddahlıq edib bəxşiş almaq istəyirsən?!

Tez istiğfar edib o qəsidəni həzrətin adına çevirdim və hərəmə daxil olub ziyarətdən sonra ərz etdim:

Ey ağam! Sənə bir mədihə yazmışam, bunun müqabilində səndən bəxşiş gözləyirəm.

Yazdığım qəsidəni astaca oxumağa başladım. Qəsidə başa çatandan sonra Həzrətdən bəxşiş verməsini xahiş etdim və zirehə yaxınlaşdım. Zirehi öpmək istəyəndə gördüm əlimə bir əl toxundu və ovcuma nəisə basdı.

Açıb gördüm bir dənə 10 tümənlik əskinasdır. O saat işin nə yerdə olduğunu anlayıb ərz etdim:

Qurbanın olum ağa, bu azdır. Yenə də bir əl mənimlə əl tutub əlavə bir 10 tümənlik əskinası ovcuma qoydu. Yenə də dedim:

Ey mövlam, azdır. Bu dəfə də bir 10 tümənlik çatdı; belə-belə altı dənə 10 tümənlik oldu.

Artıq həya edib dedim. Bəsdir, mənə bəs edər.

Zirehi öpüb çölə çıxdım. Qapının astanasına – ayaqqabıların təhvil verildiyi yerə çatanda gördüm kəraməti ilə məşhur olan şeyx Həsənəli İsfəhani hərəmin həyətinə daxil oldu və tələsik mənə tərəf gəlir. Mənə çatıb dedi:

Şeyx İbrahim, mövlamla (İmam Riza (ə) ilə) yaman dostlaşmısan ha... Mədh deyib bəxşiş alırsan... Həzrətdən (ə) aldığın o bəxşışı ver mənə.

Şeyxin heybətindən həyəcanlanıb tez əlimi qoynuma salıb həmin 60 tüməni çıxarıb ona verdim. O da əlini cibinə aparıb bir zərf çıxarıb mənə uzatdı və elə ordan da geri döndü. Zərfi açıb baxdım, 120 tümən idi. Sevinib şeyx Həsənəlinin kamal sahibi olduğunu bir daha təsdiq etdim, çünki mənim bu əhvalatımı Allahdan və Həzrət Rizadan (ə) başqa kimsə bilmirdi.¹

Onu da deyək bu hekayə azacıq fərqlə Şeyx Həsənəlinin oğlunun dilindən atası haqqında yazdığı kitabda da nəql olunmuşdur. Həmin kitabda deyilir:

Şeyx İbrahim qəsidəni oxuyub zirehi öpəndən sonra görür ki, xəbər çıxmadı, ona bəxşiş verən olmadı. Deyir: Narahat oldum. Ərz etdim:

Ey ağa! Əgər mən bu şəri sizdən başqa hər kəsə oxusaydım mükafatım yüz faiz hazır idi, amma sizdən xəbər çıxmadı.

Narahatçılıqla hərəmdən çölə çıxdım. Hərəmin həyətidən çıxmaq istəyirdim ki, birdən heybətli bir şeyxin mənə yaxınlaşdığını gördüm. Mənimlə hal-əhval tutub dedi:

Al, Həzrətin (ə) bəxşişini götür, bir də imamla bu cür dikbaşlıqla danışma!

¹ Məhəmməd Razi, “Ət-təqva və mə’adrakə mət-təqva”, səh. 123

Görüşüb ayrıldıktan sonra ovcumda bir zərf gördüm. Amma şeyxin heybətindən bir söz deməyib yola düzəldim.

Zərfi açanda gördüm 120 tümən puldur. Bu məbləğ mənim bütün xərclərimə kifayət edirdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra bizi qıraqdan müşahidə edən Hərəmin xadimindən soruşdum:

Mənimlə indicə görüşüb ayrılan bu şeyx kim idi? Dedi:

O, həzrət Riza (ə) ilə birbaşa əlaqəsi olan şeyx Həsənəli İsfəhanidir.¹

«Nura qərq olmuş cəsəd»

Adlı-sanlı xətib Hüseynəli Rəşid atası – məşhur arif molla Abbas Türbəti haqqında yazır:

Atamdan görüb müşahidə etdiyimiz və həmçinin bizim üçün qaranlıq qalan məsələlərdən biri də budur ki, atam 1322-il mehr ayının 24-ü, yekşənbə günü – təqribən 2 saat dan yeri söküləndən sonra vəfat etdi.

Sübh namazını uzanmış halda qıldı və ölüm əlamətləri onda müşahidə edilməyə başladı. Əllərini, ayaqlarını qibləyə tərəf uzatdılar, amma huşu yerində idi və dodağının altında nə isə deyirdi. Deyəsən can verdiyini başa düşmüşdü və ruhunun son işartısında dilindən çıxan söz “La ilahə illəllah” oldu.

Düz bir həftə qabaq, elə həmin yekşənbə günü sübh namazından sonra qibləyə sarı uzanıb əbasını da üzünə çəkmişdi ki, birdən gün işığı pərdə arxasından necə bərq vurursa atamın da vücudu nura qərq olmağa başladı. Xəstəlikdən saralıb-solmuş çöhrəsi işıqlanıb şəffaflaşdı, belə ki, üzünə çəkdiyi nazik əbanın altından aydın görünürdü. Birdən tərpənib dedi:

“Əssəlamun əleykə ya rəsulullah (s)”, siz bu həqir bəndəni görməyə gəlmisiniz.

Sonra, sanki bir-bir görüşünə gəlirlərmiş kimi Həzrət Əliyə (ə) və bir-bir imamların hamısına – on ikinci imama kimi salam verir və onlara gəldiklərinə görə təşəkkür edirdi. Sonra Həzrət Fatiməyə (s) salam verdi, sonra xanım Zeynəbə salam verdi. Xanım Zeynəbə salam verəndə ağladı və dedi:

Xanım, mən sizin üçün çox göz yaşı axıtmışam. Sonra öz anasına salam verdi və dedi: Ana, səndən razıyam. Mənə halal süd verdin. Bu hal gün çıxandan iki saat keçənə qədər davam etdi.

Bu haldan sonra vücudundan qalxan nur aradan getdi və adi halına qayıtdı. Üzünün də rəngi yenə əvvəlki kimi saralmağa başladı. Bir həftə sonra həmin gündə, həmin saatda can verməyə başladı və ruhunu təslim etdi.

¹ Miqdadi, həmin mənbə, səh. 81

Bu bir həftə arasında bir gün mən ona dedim ki, biz peyğəmbərlərdən, övliyalardan çoxlu rəvayət eşidirik və arzu edirik ki, ey kaş o zaman biz onların yanında olaydıq, öz dillərindən eşidərdik. İndi mənə ən yaxın adamım sizsiniz və belə bir hal sizin üçün baş vermişdir. Mən bu halın nə olduğunu anlamaq istəyirəm. Sizin düşdüyünüz o hal nə idi? Sükut etdi. Bir kəlmə olsun belə danışmadı.

İkinci dəfə, üçüncü dəfə başqa üsullarla sualımı təkrar etdim. Yenə də sükut etdi. Dördüncü, beşinci dəfə soruşanda dedi:

Hüseynəli, mənə incitmə. Dedim:

Məqsədim bu barədə bir şey öyrənmək idi. Dedi:

Mən sənə başa sala bilmərəm, get özün öyrən. Onun keçirdiyi bu hal mənə, anama, qardaşıma, bacıma və bibimə indiyə qədər – bu yazını yazdığım günə kimi anlaşılmaz qaldı. Bu barədə heç bir şey deyə bilmərəm, ancaq onu deyirəm ki, belə bir halət görsəndi, biz olanları öz gözümüzlə gördük.¹

Kitab müəllifi deyir:

Xoş təsadüfdən yuxarıdakı hekayəni yazarkən televizor elan etdi: Bu gün Hüseynəli Rəşidin həyatdan köçməsinin ildönümü münasibəti ilə dini hövzə və universitet müəllimlərinin iştirakı ilə Tehran universitetində yığıncaq keçiriləcək. Bu xətinin yazıya köçürülməsi ilə mərhumun ildönümü təsadüfən üs-üstə düşdü.²

«Mənəvi aləmə səfərin intizarında»

Əllamə Məhəmmədtəqi Cəfəri öz ustadı şeyx Mürtəza Taliqani haqqında nəql edirdi:

Məhərrəm ayına iki gün qalmış hər gün olduğu kimi ustadın yanına dərs almağa getdim, dedi:

Qalxın gedin, niyə gəlmisiniz? Deyəndə ki, dərs üçün gəlmişəm, dedi:

Dərs qurtardı.

Mən elə bildim məhərrəm ayı yaxınlaşdığı üçün belə deyir, ona görə də dedim: Hələlik hövzələr tətil olmayıb.

Dedi: Bilirəm, mən müsafirəm, mən müsafirəm. Taliqaninin ulağı getmiş, palanı qalmışdır, ruhu getmiş, cismi qalmışdır, la ilahə illəllah!

Bunu deyib gözlərindən bulud kimi yaş axıtdı. Anladım ki, ölümündən xəbər verir, halbuki sap-sağlam gözə dəyirdi.

Vəziyyəti belə görüb dedim:

Mənimlə söhbət edin!

Dedi:

¹ Hüseynəli Rəşid, “Fəziləthayə fəramuş şode”, səh. 149

² Abanın 8-i1376-cı il.

Afərin, ağacan, indi anladınız, indi anladınız. Sonra bu beyti oxudu:

Fürsət var ikən çalış gün ağla özünə

Qocalsın əl-ayağın baxmayacaqdır sözünə.

Bu beyti deyib həmin halda “la ilahə illəllah” kəlməsini söylədi.

Çöhrəsinə aydın görünəcək nur çökmüşdü. Mən qalxıb getdim. İki gün çəkmədi ki, Taliqaninin ölüm xəbərini gətirdilər. Təəssüf edə-edə tələbələrə birlikdə Taliqaninin qaldığı Seyyid Kazim Yəzdinin mədrəsəsinə tərəf yollandıq.

Dedilər ki səhərə yaxın, adəti üzrə evin damına qalxıb münacat etmiş, sonra sübh namazını qılıb hücrəyə girmiş və artıq çölə çıxmamışdır. Gün qalxmazdan qabaq həmişə hücrədən çıxıb mədrəsənin həyətinə gələn Taliqanini görməyən tələbələr nigaran qalıb onun hücrəsinə gedirlər... Görürlər ki, müraqibə halında söykəni bədənini tapşırıbdır.

Qüsul verib kəfənləməyi mən boynuma götürdüm. Qüsulxanadan qərribə xoş qoxu gəlirdi. Əvvəllər heç kim buna oxşar xoş qoxunu duymadıqları üçün çox təəccüb etdilər. Cəsədində də qərribə nur hiss olunurdu. Cənazəni Nəcəfin Vadiüs-səlam qəbristanlığında torpağa tapşırıdılar.¹

«Vüsal şövqündən doğan gülüş»

...Rəhmətlik Mürtəza Taliqani mələkəti nəfs sahibi idi. Ömrünün son illərini Məhəmməd Kazim Yəzdinin mədrəsəsində yaşamışdı. Həkim Hiydəci kimi dərs deməklə məşğul olurdu və tələbə hansı dərsi istəsəydi onu da deyirdi. Seyyidin mədrəsəsinin tələbələri deyirdilər:

Şeyx Mürtəza öləcəyi günün axşamı bütün tələbələri öz hücrəsinə topladı və sübhə qədər onlarla deyib-güldü. O axşam hamı ilə zarafat edir, hamının könlünü oxşamağa çalışırdı. Mədrəsənin tələbələri öz hücrələrinə getmək istəyəndə deyirdi:

Bir gecədir, qənimətdir. Tələbələrin heç biri onun öləcəyini güman etmirdilər.

Azan vaxtı şeyx dama qalxıb azan dedi və aşağı enib öz hücrəsinə getdi.

Gün hələ çıxmamışdı ki, gördülər şeyx üzü qıbləyə uzanıb üzünü bir parça ilə örtmüş və dünyadan köçmüşdür.

Mədrəsənin xadimi deyir:

Günortadan keçmiş (səhərişi gün şeyx vəfat edir.) Şeyx mədrəsənin həyətinə dolaşarkən mənimlə rastlaşdı və dedi:

Bu gecə yatacaqsan, sübh yuxudan duranda, dəstəmaz almaq üçün hovuzun qırağına gələndə eşidəcəksən ki, deyirlər:

Şeyx Murtəza vəfat etdi.

¹ Mənuçehr Səduqi Suha, “Tarixə həkəma və ürəfəye mütəəxxir”, səh. 92

Xadim deyir:

Mən onun nə demək istədiyini anlamadım, dedim yəqin zarafatyana nəse demək istəyir. Sübh yuxudan durub hovuzun kənarına dəstəmaz almaq üçün gələndə gördüm mədrəsənin tələbələri deyirlər:

Şeyx Mürtəza vəfat edib.¹

«Niyə ki... amma...!»

Əbdünnəbi İraqi Nəcəf və Qum elmi hövzələrinin böyük ustadlarından və dəyərli əsərlər sahibi idi.

İraqinin Ayətullahül-Üzma seyyid Əbul-Həsən İsfəhaniyə böyük hörmət və etiqadı var idi. İsfəhanini İmam Zamanın təsdiq və təyin etdiyi nümayəndələrindən və onunla görüşən şəxslərdən hesab edirdi. Bu barədə eşitməli olan qərribə bir mükaşifəsi də olmuşdur.

İraqi bu barədə deyirdi:

Nəcəf-Əşrəfdə olduğum vaxtlarda on dörd mühüm və çətin məsələ zəhnimi məşğul etmişdi. Həllini tapa bilmirdim. Qərara gəlmişdim ki, o məsələləri İmam Zamandan soruşum. Həmin əyyamda eşitdim ki, şəri məşəqqət yolu ilə ali dərəcəyə çatmış bir nəfər mürtəz Nəcəfə gəlib və qərribə işlər görür.

Onun görüşünə gedib yoxladım, gördüm agah adamdır. Sonra ondan soruşdum: Səndə olan məlumata əsasən sənə İmam Zamanı görmək olar?

Cavab verdi: Bəli.

Dedim: Necə?

Dedi: Xalis niyyətlə dəstəmazlı və qüsullu halda səhraya gedərsən... xəlvətdə, gözdən uzaq bir yerdə üzü qibləyə oturarsan... Yetmiş dəfə “Ayətül-Kürsü”nü bütün vücudunla oxu, sonra hacət və istəyini tələb elə. Yəqin bil ki, dediklərimi eləyəndən sonra, yanına gələn ilk şəxs istədiyin adam olacaqdır, onun ətəyindən yapışıb hacətini dilə.

Bu məqsədlə günlərin bir günü tam hazır vəziyyətdə Səhlə məscidinin biyabanına yollandım və deyilənləri üzü qibləyə kamal-ədəblə icra etdim. Gördüm böyürdən ərəb paltarında bir nəfər görkəmli şəxs peyda oldu və mənə dedi:

Sizin mənimlə işiniz var idi? Dedim:

Sizinlə yox. Dedi:

Niyə? Məni o qədər qəflət basmışdı ki, yenə də dedim:

Yox, səninlə işim yoxdur.

O çıxıb getdi. Mən birdən özümə gəldim və tez onun arxasınca düşdüm. O həmin çöllükdə bir mənzilə daxil oldu. Mən də ora çatıb gördüm qapı bağlıdır. Qapını döydüm, bir nəfər qapını açıb soruşdu:

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məadşənəsi”, c. 1, səh. 103

Nə istəyirsən? Dedim:

Bura indicə daxil olan ağanı istəyirəm.

Dedi: Buyur içəri.

İçəri keçdim... Balaca bir ev idi. Qarşısında eyvanı da var idi. Həmin eyvana bir taxt qoyulmuşdu və taxtın üstündə on ikinci məsum imam Həzrət Mehdi (ə) oturmuşdu. Keçib salam verdim. Həzrət salamımın cavabını verdi, amma özümü elə itirmişdim ki, zehnimdə tutduğum bütün məsələləri tamam unutdum. Heyran-heyran baxıb nə deyəcəyimi bilmirdim. Axırda bir-iki başqa sual soruşub cavabımı alandan sonra çölə çıxdım.

Evdən bir az uzaqlaşmışdım ki, zehnimdə tutduğum, sualına cavab axtardığım 14 məsələ yadıma düşdü. Tez geri qayıdıb təzədən qapını döydüm. Yenə də həmin adam gəlib qapını açdı və dedi:

Buyurun: Dedim:

Həzrətin xidmətinə getmək istəyirəm, suallarım var, onların cavabını soruşacağam.

Dedi: Ağa getdi, amma naibi burdadı.

Dedim: Əgər mümkündürsə icazə verin naibindən soruşum. Dedi:

Buyurun, gəlin. Daxil oldum, amma baxanda gördüm Seyyid Əbül-Həsən İsfəhani Həzrət İmam Zamanın bir az bundan qabaq oturduğu həmin taxtın üstündə əyləşmişdir. Suallarımı bir-bir verib cavablarını aldım və xudahafizləşib çölə çıxdım.

Çölə çıxandan sonra öz-özümə dedim:

Əcəba! Ayətullah İsfəhani Nəcəfdə idi, bura nə vaxt gəlib çıxdı?

Tez Nəcəfə qayıtdım. Günortanın yandırıcı istisində gözləməyib birbaşa İsfəhaninin evinə yollandım. İcazə alıb içəri keçdim. Gördüm namaz qılır.

Namazı başa vurandan sonra mənə sarı dönüb hal-əhval tutdu və dedi:

Məgər suallarının cavabını almadın?

Dedim:

Niyə ki ... amma..!

İkinci dəfə soruşdum, yenə də həmin qaydada cavab verdi. Başa düşdüm ki, məqamı çox yüksəkdə olan bir şəxsdir və İmam Zamanla (ə) əlaqəsi nə səviyyədədir.¹

«Həzrətə deməyiniz lazım deyil!»

Ayətullah Üzma Əraki, Şeyx Məhəmmədhəsən Kermanşahidən belə nəql edir:

Mirzə Məhəmmədtəqi Şirazi vəfat edəndən sonra güzəranım çətinləşdi. Neçə gün ağır vəziyyətdə oldum. Nəcəfə gedib hərəmə daxil oldum, üzümü pak zirehə söykəyib hacətlərimi bildirdim. Çölə çıxanda hərəmin həyatində

¹ Şeyx Məhəmməd Razi, "Kəramatə Salehin", səh. 166

bir nəfər gəldi, bir miqdar pul verib getdi. Bir müddət həmin pulla dolandım, elə ki, pul qurtardı, yenə də hərəmə gedib Həzrət Əlidən (ə) hacət istədim. Bu dəfə də bir nəfər mənə yaxınlaşıb bir az pul verdi və neçə gün onunla keçindim. Üçüncü dəfə də bu minvalla pul aldım. Dördüncü dəfə yenə də pulum tamam oldu və bu dəfə də gedib Həzrətə ağız açdım. Çölə çıxanda gördüm Ayətullahül-Üzma Əbul-Həsən İsfəhani hərəmin o biri başında – oturduğu yerdən məni gördü və səslədi. Yanına getdim, dedi:

Məhəmmədhasən nə vaxt pulun qurtardı gəl məndən istə, həzrətə deməyin lazım deyil!

Bu barədə təkid də etdi. Mən təəccübdən donub qaldım ki, o hardan başa düşdü ki, mənim hacətim nədir?

Hərəmdən çıxıb evə getdim. Sabahısı günü onun təkidinə əsasən rəhmətliyin evinə yollandım. Qapını döydüm, özü gəlib açdı və dedi:

Hə... pulun qurtarıb? Gəl içəri.

Ağa içəri otağa getdi və gəlməyi bir az ləngidi. Mən gəldiyimə peşiman oldum, istədim ki, qayıdım, gördüm üst-başı tozlu halda gəldi. Əvvəl üzürxahlıq etdi, sonra ətəyini açıb qarşıma çoxlu dirhəm, iraq pulları tökdü və dedi:

Gec gəldiyim üçün məni bağışla, içəridə uşaqların yığdığı pul kasasını axtarırdım, onları çıxarmaq məni bir az yubandırdı. Bunları götür, sənə zəruridir.

Ayətullah Ərakinin dediyindən məlum olur ki, Əbul-Həsən İsfəhaninin uşaqlarının yığdığı pullardan başqa pulu yox imiş, çünki mərciyyətinin ilk günləri idi.¹

«Həlakını görəcəyəm...!»

Şeyx Məhəmməd Razi “Ət-təqva və ma ədrakə mat-təqva” adlı kitabında Məhəmmədtəqi Bafqi haqqında yazır: Tanınmış arif və saleh şəxs Rəcəbəli Xəyyat batini oxuyan, insafli və xoşəxlaqlı bir adam idi. Rəcəbəli mənə nəql etdi: Məhəmmədtəqini uzaqgörənliyindən, qeybi xəbərlərindən, gələcəyindən tanıyıb bildim ki, həqiqət aləmi ilə, ismət sülaləsi – vilayət mərkəzi ilə rəbitəsi var. Belə ki:

O Tehran zindanından təzə azad olub 1347-ci (h.q.) ildə Həzrət Əbdül-Əzim ocağına gələndə, mənim səmimi və dürüst bildiyim dostlarımdan bir nəfər seyyid onun görüşünə gedir. Soruşur ki, ağa siz nə vaxt Quma qayıdacaqsınız?

Deyir:

¹ Şeyx Məhəmməd Razi, “Gəncineyi Daneşmendan”, c. 6, səh. 376

Nə vaxt şimallılar (yəni ruslar) şimaldan, cənublular (yəni ingilislər və amerikalılar) cənubdan İrana daxil oldular və paytaxtı mühasirə etdilər, padşahı apardılar, o vaxtı mən də Quma qayıdacağam.

Dostum deyir:

O saat o dediyi sözləri qeyd etdim və özümdə saxladım. 1321-ci ilin şəhrivər ayında (hicri-qəməri 1361-ci il) onun qabaqcadan verdiyi xəbər 14-ildən sonra düz çıxdı. Neçə gün sonra Həzrət Əbdül-Əzimə gedib onu soruşaqlaşdım, dedilər bir-neçə gündür ki, Quma gedib.

O tez-tez deyərdi:

Bu kişi (Rzaxan Pəhləvi) məni məhv etmək istəyirdi, amma bilmirdi ki, Allahın himayəsində, İmam Zamanın kölgəsində olan axundu məhv edə bilməz. Bilmirdi ki, Allah öz çürümüş axundunu saxlayacaq, onun özünü məzv edəcək. Allah bunu elə etdi ki, bütün aləmə ibrət olsun.

Tez-tez bu sözləri xatırlayardı:

Mən diriyəm, o isə zəbun olmuşdur və həlak olacaqdır. O deyən kimi də oldu, dedikləri düz çıxdı. Onun ölümündən dörd il qabaq Rzaxan Pəhləvi gəbərdi.¹

«Belə xəyallara uyma»

Etibarlı, doğru-dürüst olan bir seyyid şəxs dedi:

On beş il bundan qabaq Məhəmmədtəqi Bafqi Əbdül-Əzim ocağına təzə sürgün olunanda, mən cümə axşamı olduğu üçün məscidə yollandım. Məscidə daxil olub camaatın çoxluğundan arxa sıraya keçib oturdum və gözləməyə başladım ki, nə vaxt kumeyl duası oxunacaq. Gecənin üçdə biri ötmüşdü. Əhya və dua üçün Tehrandan, ətraf yerlərdən çoxlu adam gəlmişdi. Birdən camaat salavat çevirib ayağa qalxmağa başladı.

Gördüm bir nəfər nazik əba geymiş şəxs minbərə qalxdı. Yanımda oturanların birindən soruşdum:

Bu şəxs kimdir? Dedi:

Şahın sürgün etdirdiyi adamdır. Onu nə görmüşdüm, nə də tanıyırdım. Dedim yəqin bu da bəzi axundlar kimi özündən deyəndir.

Bir az mövizədən, söhbətdən edib kumeyl duasını oxumağa başladı.

Gördüm çox ürəkdən dua oxuyur-ağlayır, sızlayır, həyacana gəlirdi. Bundan qabaq heç bir axundda belə bir inqilabi hal görməmişdim. Şeytan məni vəsvəsə etdi, xəyalımda dedim:

Bu axund avam camaatı aldatmaq üçün yaxşıca bazar açıb. Bu fikirləri zehnimdən keçirdim və kimsəyə bir söz demədim.

¹ Məhəmməd Razi, “Ət-təqva və mə’adrakə mət-təqva”, səh. 95

Nəhayət məclis sona yetdi və Bafqi minbərdən aşağı endi. Camaat dəstə-dəstə axışib çölə çıxırdı və bir dəstə adam da onu dövrəyə alıb, – kimisi hal-əhval tutur, kimisi sual soruşurdu.

Keçib kənarından ötmək istəyəndə, məni öz yanına çağırırdı. Öz-özümə dedim, mənim bu adamla tanışlığım yoxdur, görən nə işi var?

Yaxınlaşıb salam verdim. Cavabımı verib astaca qulağıma dedi:

Mən səni halal etdim və bağışladım, amma bir də fikrinə belə şeylər gətirmə və hər kəs haqqında bu xəyallara uyma.

Bu sözləri eşidəndə özümü itirdim, utandığımdan bilmədim nə deyim. Ürəyimdə dedim mən ki, bu barədə kimsəyə söz deməmişəm. Camaat çox, məscidin işığı da zəif idi. Mən minbərdən çox uzaqda oturmuşdum, bəs necə oldu ki, mənim fikrimdən keçənləri oxudu?!

Anladım ki, ilahi gözlə, Allah nuru ilə görüb. O vaxtdan onun müridlərindən oldum. Əlini öpüb tövbə etdim. Hər dəfə Həzrət Əbdül-Əzimə gedəndə onun da ziyarətinə gedirəm.

«Xalis incilər silsiləsindən»

Ariflərin imamı Əli (əs) buyurur: “Elm çaya, hikmət isə dəryaya bənzər. Alimlər çayın ətrafında hərlənərlər, hükəma dəryanın ortasında qəvvaslıq edərlər. [Amma] ariflər nicat gəmilərində seyrə çıxarlar.

«Ora sənin yerin deyil»

Məhəmmədtəqi Bafqinin qardaşı Qaimi Bafqi hekayət edir:

Qardaşım Məhəmmədtəqi dəfələrlə İmam Zamanla görüşmüşdür... Bir gün Nəcəfdən səkkizinci məsum imam Həzrət İmam Rızanı (ə) ziyarət etmək üçün Məşhəd səfərinə çıxır. İraq sərhəddini keçib İranın qərb sərhədlərinə daxil olanda görür şiddətli qar yağır. İlam əyalətinin dağlarını, dərələrini qar ağ yorğana bürüyüb və hava bərk soyuqdur.

Yol üstündə bir çayxanaya yetişir. Öz-özümə deyir: Havanın bu soyuğunda, bu saatda dağı aşıb keçmək çətin olacaq, yaxşısı budur bu gecəni burada keçirim, səhər açılanda Allahın köməkliliyi ilə dağı keçərəm.

Bu niyyətlə çayxanaya gedir. Görür çayxanada bir dəstə yerli kürdlər qumar oynayır, yaramaz işlərlə məşğuldurlar. Fikrə dalır ki, gecəni burada necə keçirəcək. Əgər onlara nəsihət etməyə başlasa, qara qəlblərinə təsir etməyəcək, əgər sussa, bir şey deməsə, oturub günaha tamaşa etsə, bu da ona çox çətin olacaq.

Bu əndişədə çək-çevir edirkən ucadan bir səs eşidir:

Məhəmmədtəqi, gəl.

Səsin ardınca çölə çıxır, görür çayxananın kənarında, yaxınlıqda yamyaşıl yarpaqları göz oxşuyan, tərəvətli bir ağacın altında çöhrəsindən nur yağan, hörmətli izzətli bir şəxs əyləşib. Salam verir. Həmin şəxs ehtiram, məhəbbətlə salamın cavabını verib deyir:

Ora sənin yerin deyil, gəl mənim yanıma!

Məhəmmədəqi həmin ağacın altında, o şəxsin yanında əyləşir, görür nəse burada başqa bir aləm var. Havanın belə soyuğunda ağacın altında ürəkaçan bahar havası hiss edir. Gecəni o şəxsin yanında qalır və onun mərifət xəzinəsindən, elm bağçasından bəhrələr götürür.

Səhər, sübh namazından sonra o şəxs buyurur:

Şeyx Məhəmmədəqi! İndiki hava işıqlandı, yolumuza düzəlsək yaxşıdır.

Yola düzəlib getməyə başlayırlar. Bir az yol getdikdən sonra Ayətullah Bafqi anlayır ki, böyük bir iftixara nail olmuş və misilsiz bir feyzə çatmışdır. Həmin şəxs bu anda təbəssüm edib deyir:

Bilirəm ki, artıq məni tanıdın, indi ayrılmaq vaxtıdır. Sağollaşır ki getsin, Bafqi narahat olur, iltimas edib deyir:

Ey mənim mövlam, icazə verin sizin yanınızca gəlim.

Həzrət deyir:

Yox! Siz mənimlə gələ bilməzsiz.

Bafqi soruşur:

Bəs bir də sizi nə vaxt görə biləcəm?

Həzrət cavab verir:

Həmin səfərinizdə iki dəfə yenə sizinlə görüşəcəm – Bir dəfə Qumda, və bir dəfə də Səbzivarda.

Bunu deyib nəzərindən qeyb olur.

Ayətullah Bafqi görüş şövqü ilə Quma kimi qərar tuta bilmir. Quma daxil olandan sonra üç gün ziyarət və görüş üçün orada qalmalı olur. Amma nədənsə gözlədiyi kimi olmur. Qəmli, fikirli halda Xorasana tərəf hərəkət edir. Bir ay yol gedəndən sonra Səbzivar torpağına qədəm basır. Yol gedə-gedə fikirləşir: Pərvərdigara! Axı necə oldu ki, nə Qumda həzrəti görə bildim, nə də burada? Niyə o həzrətin vədəsi düz çıxmadı?

Bu xəyalda ikən birdən qulağına at nalının səsi gəlir. Dönüb baxır, görür ki, həzrət vüqarlı halda atın üstündə onun kənarında durubdur. Salam verir. Söhbət əsnasında deyir:

Ey ağam! Siz mənə vədə vermişdiniz ki Qumda sizi bir daha görəcəyəm, amma deyəsən bu səadət mənə nəsib olmadı, niyə?

Həzrət buyurur:

Yox, elə deyil. Mən gəlmişdim, siz həzrət Məsumənin hərəmindən çölə çıxmışdınız. Bir nəfər Tehranlı qadın sizdən bir məsələ haqqında soruşurdu,

siz də başınızı aşağı salıb onun sualına cavab verirdiniz. O vaxt mən sizin kənarınızda durmuşdum, siz diqqət etmədiniz.¹

«Mənim dərsim artıq qurtardı»

... Hava yavaş-yavaş istiləşməyə doğru gedirdi. Nəvvab mədrəsəsinin tələbələri (Məşhəd) cümə axşamı və cümə günləri günortadan keçmiş mədrəsənin kölgəlik bir yerinə xalça-palaz döşəyib sərin olsun deyə, orada oturdular. Mirzə Mehdi İsfəhani də mədrəsəyə gələndə dərslərini həmin yerdə keçərdi. Havanın həddən artıq isti olması üzündən hövzənin dərsləri tətil oldu, amma bu dərs davam edirdi. Getməliyə getdi, bu dərsin həvəskarı olanlar qaldı. Həqiqətdə tələbələr iki yolayrıcında qalmışdılar, bir hissəsi öz vətəninə və ya şəhərdən qıraq bir yerə səfər etmək istəyirdi, başqa bir dəstə isə dərstdən ayrılmaq istəmirdi.

Cümə axşamı dərs başa çatanda tələbələr arasında dilli-dilavərliyi ilə tanınan cənab Sədrzadə dedi:

Ağa havalar çox istiləşib, dərsləri tətil etmək istəmirsiniz?

Mirzə İsfəhani dedi:

Siz kafirlik edirsiniz ha... Burda gül-çiçəyin kənarında oturmusunuz və bir belə nemətə küfr edirsiniz. Sabah Məşhədin yaylaqlarından birinə – məsələn tərqbəyə də getsəniz, neçə gün qalandan sonra başqa bir yerə getmək həvəsinə düşəcəksiniz.

Sonra dedi: “lən tətil lil-dərs” Əlavə olaraq izah etdi ki, “lən” kəlməsi əbədi inkar mənasını verir, bunu dedim biləsiniz ki, tətil söhbəti olmayacaq.

O günün sabahısı, yəni cümə günü mədrəsəyə dərs demək üçün gələndə ustadın bütün xüsusi şagirdləri hazır dayanmışdılar. Ustad həmişəkindən fərqli olaraq dərs metodunu dəyişmişdi.

Mirzə Cavad Tehraniyə xitab olaraq (Mirzə İsfəhaninin şagirdlərindən olmuşdur) bir neçə kəlmə söz deyib sonra məbdə və məad, maarifin və etiqadların üsulu haqqında müxtəsər mətləblərə toxundu. Hər iki-üç cümlənin arasında və ya hər mövzudan sonra buyururdu:

Cavad ağa! Mən sizə deyirəm, başa düşürsən nə deyirəm, hükəma nə demişdir?

Artıq mənim dərsim sona yetdi! Siz gərək məndən sonra bu sözləri tələbələrə çatdırasınız, tələbələrə yol göstərəsiniz!

Təqribən bir saata yaxın söhbət bəyan etdi və hər beş dəqiqədən bir yenə deyirdi:

Cavad ağa, bunları sənə dedim, tələbələrin hidayətini sən öz öhdənə götürməlisən.

¹ Məhəmməd Razi, “Asarul höccət”, c. 1, səh. 32

Xülasə dərs başa çatdı. Bütün şagirdlər təəccüb içində idilər, hər biri ustadın danışığını bir cürə yozurdu. Daha çox da şagirdləri təəccübləndirən bu idi ki, dünən ustad tətili qadağan edirdi, amma bu gün deyir mənim dərsim qurtardı, artıq dərsim yoxdur. Bu əmr hardan gəldi? Yoxsa qeybdənmi işarə oldu? Ustada nə olur? Gələcəkdənmi xəbər verir? Mütləq şəkildə dərslərinin tətıl olacağını bildirir.

Yay tətili başa çatdı və hövzənin dərsləri yenidən başladı. Amma ustad daha dərs demirdi. Çox keçmədi ki, ustadın infarkt keçirdiyini və az sonra ürəkəğrından ölüm xəbərini eşitdik.

Ustadın böyük oğlu Mirzə Əlirza tez özünü yetirdi ki, atasının başı üstündə olsun. Onu saxlayıb dedilər ki, atan infarkt keçirib, yanında hay-küy salmaq olmaz.

Fəryad çəkib dedi:

Atam bu gün sübh öləcəyini xəbər vermişdi. Demişdi mən gedirəm qüsul verməyə, Pərvərdigarımın yanına pak-qüsullü getmək istəyirəm. İcazə verin atamla görüşüb, üzündən öpüm.¹

«Allahın izni ilə öl!»

Nəcəfli dostlarımdan bir-neçə nəfəri Nəcəfin elmi hövzəsinin tanınmış ustadlarından birinin dilindən nəql edirlər ki, deyirdi:

Mən ariflər ustadı Mirzə Əli Qazi Təbatəbai və onun dilindən nəql edilən mətləblər və onun haqqında tez-tez qulağıma çatan qəribə əhvalatlar barəsində şəkə idim. Öz-özümə həmişə deyirdim görən bütün bu danışılanlar doğrudur, yoxsa yalan?

Tərbiyə etdiyi bu şagirdlər ki, deyirlər belə hal sahibi olurlar, elə kamala çatırlar – düzdür, yoxsa təxəyyül?

Uzun müddət bu fikirlər zehnimdə dolaşırdı və tərədüddən qurtara bilmirdim. Kimsənin mənim bu fikrimdən xəbəri yox idi. Bir gün namaz, ibadət və Kufə məscidinin ziyarət buyuruqlarını yerinə yetirmək üçün həmin məscidə yollandım. (Rəhmətlik Qazi Kufə məscidində çox olurdu. İbadət üçün orada xüsusi hücrəsi də var idi. Kufə və səhlə məscidinə çox rəğbət göstərirdi və əksər gecələri sübhə qədər həmin yerlərdə ibadət edirdi.)

Məscidin həyatında dolaşarkən Qazi ilə rastlaşdım. Salamlayıb edib bir-birimizlə hal-əhval tutduq və söhbət edə-edə gəlib məscidin arxa hissəsinə çatdıq.

Məscidin arxa hissəsi çöllü-biyabana baxırdı və get-gəl az olurdu. Məscidin hündür divarının dibində, qiblə tərəfdə hər ikimiz yerə oturduq ki, bir az dincəlib alıb yenidən məscidə gedək.

¹ Əbdül-Cavad Qərəviyan, “Cilvehaye rəbbani”, səh. 14-16

Aramızda söhbət qızıxdı. Rəhmətlik Qazi ilahi ayələrin sirlərindən mənə əhvalatlar danışdı. Tövhidin əzəmətli və cəlallı məqamından, bu yola qədəm qoymaqdan, bu yolun insan yaradılışının yeganə hədəfi olmasından maraqlı söhbətlər edir, dediklərinə tutarlı dəlillər gətirirdi.

Mən öz ürəyimdə yenə də tərəddüd edib dedim, mən nə bilim bu deyilənlər doğrudur, ya yox? Deyilənlərə şübhə edirəm. Ola bilsin doğru olsun, amma mənim xəbərim olmasın.

Əgər ömür bu minvalla keçsə vay mənim halıma; əgər deyilənlər doğru olsa və bizə bir şey çatmasa vay halıma.

Başqa bir tərəfdən, eşitdiklərimin nə dərəcədə doğru olduğunu bilmədiyim üçün şəkə qalmışdım ki, dalınca gedim, yoxsa getməyim.

Bu fikirdə idim ki, qarşıdakı təpənin deşiyindən böyük bir ilan çıxıb divarın paralel istiqamətində bizə doğru sürünməyə başladı. (Bu yerlərdə çoxlu ilan olur və əksər hallarda camaat onları görür, amma indiyə qədər kimsəni çaldığını eşitməmişik.)

İlan bizim qarşımıza çatanda məni ixtiyarsız vahimə götürdü. Rəhmətlik Qazi ilana işarə edib dedi: “Mot biznillah!” (Allahın izni ilə öl!) Həmin dəqiqə ilan yerində quruyub qaldı.

Ağa Qazi heç nə olmayıbmiş kimi söhbətini davam etdirdi. Bir az da söhbət edəndən sonra qalxıb məscidə getdik. Ağa Qazi məscidin ortasında iki rəkət namaz qılandan sonra öz hücrəsinə getdi və mən də məscidin bir-iki ziyarət əməllərini yerinə yetirəndən sonra Nəcəfə qayıtmaq qərarına gəldim.

Ziyarət etdiyim anda birdən yadıma düşdü ki, bayaq məscidin arxasında baş verən əhvalat, Qazinin gördüyü iş həqiqət idi, yoxsa gözbağlıca idi? Dedim bəlkə kişi məni sehrə salıb, mənə elə görsəndi? Bu fikirlər məni əldən saldı, daha necə ziyarət oxuduğumu bilmədim. Dedim yaxşısı budur gedim görüm ilan həqiqətən ölübdür, yoxsa dirilib qaçıbdır? Ziyarəti başa çatdırıb tələsik çölə çıxdım. Bayaqqı oturduğumuz yerə gedib gördüm ilan quru ağac kimi yerə sərilib. Ayağımla tərپətdim, gördüm hərəkətsizdir.

Ağlım başımdan çıxdı. Məscidə qayıtdım ki, bir-iki rəkət də namaz qılıb Nəcəfə dönüm, amma bacarmadım. Fikir-xəyal məni götürdü ki, əgər bu işlər haqdırsa, bəs bizim niyə xəbərimiz yoxdur? Rəhmətlik Qazi öz hücrəsində ibadətə məşğul idi. Öz hücrəsindən çıxanda, mən də məsciddən çölə çıxdım. Məscidin həyatında yenə də bir-birimizlə rastlaşdıq, məni görüb gülümsündü və dedi:

Ağa can! İmtahan da etdin, daha nə deyirsən?!¹

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənası”, c. 1, səh. 32

«İmamın səfiri»

Böyük Quran müfəssiri Əllamə Təbatəbai deyir:

Təhsilimi davam etdirmək üçün Təbrizdən Nəcəf-Əşrəfə yola düşəndə Nəcəfin vəziyyətindən xəbərsiz idim; bilmirdim hara gedim, nə iş görüm. Yol boyu fikirləşirdim ki, hansı dərsi oxuyum, hansı ustadın yanına gedim, hansı yolu seçim ki, Allah bəyənən olsun.

Nəcəf-Əşrəfə çatanda ilk növbədə üz tutdum Əli (ə)-in hərəminə və ərz etdim:

Ya Əli! Mən təhsilimi təkmilləşdirmək üçün sizin məhzərinizə gəlmişəm, amma dərəcə haradan başlayacağımı, hansı proqramla işləyəcəyimi bilmirəm. Sizdən xahiş edirəm ki, mənə bu işdə yol göstərsiniz.

Özümə bir mənzil kirayə edib orda yerləşdim. Nəcəfə gəldiyim ilk günlərdə hələlik dərəcə getmir, evdə oturub nə edəcəyimi fikirləşirdim. Bir gün yenə evdə oturmuşdum, gördüm qapı döyüldü. Qapını açıb gördüm böyük alimlərdən biridir. Salam verib içəri keçdi, bir küncdə oturub hal-əhval tutdu. Olduqca cazibəli və nurlu üzü var idi. Məni çoxdan tanıyırmış kimi səmimi söhbətə başladı və tez bir zamanda onunla ünsiyyətə girdim. Söhbət edə-edə arada mənə şəhər də oxudu və sonra belə bir məzmununda söhbətə keçdi:

Təhsil məqsədi ilə Nəcəfə gəlmiş kəs yaxşı olardı ki, təhsildən əlavə öz nəfsinin saflaşdırılması və təkmili fikrində də olsun. İnsan gərək öz nəfsindən qafil olmasın.

Bunu deyib getmək üçün ayağa qalxdı. Mən bu söhbətdə onun islami əxlaqına heyran oldum. O ilahi alimin qısa və kəsərli sözləri mənə elə təsir etdi ki, artıq gələcək proqramımı müəyyənləşdirdim.

Nəcəfdə olduğum müddətdə o təqvalı alimdən bir an da olsa ayrılmadım. Onun əxlaq dərslərinə gedir, hüsurundan feyz alırdım. O böyük alim Mirzə Əli Qazi idi.¹

«Xaldan xəbərsiz»

Rəhmətlik Mirzə Əli Qazi buyururdu:

Bir gün otaqdan çıxıb evin dalanına girəndə (mükaşifə halında) gördüm ki, özüm bir kənarda sakit halda durmuşam. Diqqətlə qarşımda duran özümə baxmağa başladım, gördüm yanağımda balaca bir xalım var.

¹ Rza Muxtari, “Simaye fərzanəqan”, səh. 92

Otağa qayıdıb aynaya baxanda gördüm yanağımda xalım var imiş, amma indiyə qədər bundan xəbərim yox imiş.¹

«Bu övladın qalacaq»

Əllamə Təbatəbai deyir: Mən və həyat yoldaşım Mirzə Əli Qazinin yaxın qohumlarından sayılırıq. (Qazinin və Təbatəbainin hər ikisinin üçüncü babası (babalarının babası) Seyyid Məhəmmədtəqi Qazidir.) Nəcəfdə olduğumuz vaxtlarda qohumluğumuza görə o tez-tez bizə baş çəkər, vəziyyətimizi xəbər alardı. Bizim hər dəfə uşağımız olur, amma heç biri qalmırdı, uşaq ikən ölürdü.

Bir gün ağa Qazi yenə bizə gəlmişdi. Sən demə bu vaxtlar yoldaşım hamilə imiş, amma bizim bundan xəbərimiz yox idi. Xudahafizləşib gedəndə Qazi üzünü yoldaşıma tutub dedi:

Əmiqızı bu dəfə sənin bu uşağın qalacaq, özü də oğlandır, ona heç bir şey olmayacaq. Uşağın adı da Əbdülbaqi

Mən Qazinin bu sözlərindən çox sevindim.

Allah bizə bir oğlan uşağı əta elədi və əvvəlki uşaqlardan fərqli olaraq bu uşaq sağ qaldı. Uşağın adını Əbdülbaqi qoyduq.²

«Teyyül-ərz»

Ağa Qazi ziyarət əyyamlarında həmişə Nəcəf-Əsrəfdən Kərbəlaya gedərdi. Heç kim onun maşına mindiyini görməmişdi. Bu sirdən saat bazarının (böyük bazar) bir nəfər tacirindən başqa heç kim xəbər tuta bilməmişdi. Həmin tacir müqəddəs Məşhəd şəhərində ziyarətdə olarkən Qazini orada görür. Qazidən xahiş edir ki, pasportunda qarşıya çıxmış problemi həll etsin.

Qazi ona bu işində kömək göstərir. Tacir Nəcəfə döndüyündən Qazini Məşhəddə gördüyünü faş edir.

Qaziyə bunu deyəndə hədsiz əsəbləşir və deyir:

Hamı bilir ki, mən Nəcəfdəydim, heç bir yerə səfər etməmişəm.³

Nəcəf-Əsrəfin üləmalarından olan Məhəmmədrza Xalxali bu əhvalatı ətraflı nəql edib deyirdi:

Həmin tacir Məşhəddən Nəcəfə dönəndə öz yoldaşlarına deyir:

Pasportumda problem çıxmışdı, polis idarəsinə getdim düzəlmədi. Qayıtmaq üçün ağa Qaziyə müraciət etdim və pasportumu ona verdim. Qazi dedi:

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Risaleye Lübbul-lübab”, səh. 34

² Rza Muxtari, “Simaye fərzaneqan”, səh. 80

³ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Mehre Taban”, səh. 371

Sabah polis idarəsinə gedib pastortunu təhvil alarsan!

Həmin günün səhəri polis idarəsinə getdim, idarədə pasportumda düzəliş aparmışdılar. Pasportu alıb Nəcəfə döndüm. Həmin şəxsin dostları deyirlər:

Ağa Qazi o vaxtı Nəcəfdə idi, heç yenə getməmişdi.

Həmin adam özü durub Qazinin yanına gedir və əhvalatı əvvəldən-axıra kimi nəql edir. Qazi deyilənləri inkar edir və deyir:

Elə şey olmayıb. Hamı bilir ki, mən Nəcəfdəydim, heç bir yərə getməmişəm. Həmin tacir qalxıb Nəcəfin böyük şəxsiyyətləri və üləmalarından olan Məhəmmədtəqi Amoli, şeyx Əli Məhəmməd Bürucerdı və seyyid Əli Xalxalının yanına gedir və əhvalatı danışır. Onlar Qazinin hüzuruna gəlib məsələnin nə yerdə olduğunu soruşurlar. Qazi yenə də inkar edir. Onlar ısrarla Qazini vadar edirlər ki, onlar üçün əxlaq dərsi keçsin və islam əxlaqından dərş desin. O zamanlar Qazini tanıyan çox az idi, kimsənin onun əhvalı və məqamından xəbəri yox idi. Nəhayət Qazi söz verir ki, onlar üçün əxlaq dərsi müəyyən edəcək.

«Vadiüs-səlamdan anladım!»

Mirzə Əli ağa Qazinin əksər şagirdləri nəql edirdilər ki, Qazi Nəcəfin Vadiüs-səlam qəbristanlığına ziyarət üçün çox gedirdi. Ziyarəti üç, dörd saata qədər çəkirdi. Hərdən şagirdləri də onunla gedirdilər və Qazi bir kənarda səssiz-səmirsiz sükut içində əyləşərdi. Bu haldan şagirdlərin çoxusu yorulardı və geri qayıdardılar. İşin nə yerdə olduğunu bilməyən şagirdlər Qazinin bu əhvalatına etiraz edib öz qəlblərində deyərdilər: Axı ustad üç-dörd saat vaxtı niyə burda oturur? Görən yorulmur?

Tehranda olduğca təqvalı, alicənab bir alim var idi. Həqiqətən də düzünü demək istəsək bu şəxs olduğca yaxşı adam idi. Bu şəxsin adı Məhəmmədtəqi Amoli və özü də Qazinin birinci silsilə irfan və əxlaq yönli şagirdlərindən idi.

Məhəmmədtəqi Amoli nəql edirdi: Mən həmişə görürdüm ki, Qazi gedib 2-3 saat Vadiüs-səlamda oturur. Öz-özümə dedim: İnsan qəbristanlığa gəldi, gərək ziyarət edib tez də getsin. Bir fatihə oxuyub ölülərin ruhuna tapşırırsa bəsdır, daha bu qədər burda oturub vaxt öldürmək nəyə lazımdır, görülsə o qədər vacib iş var ki...

Bu narazılıq həmişə mənim qəlbimdə dururdu, amma heç kəsə, – hətta ən səmimi bildiyim dostlarıma belə bu barədə bir söz deməmişdim.

Günlər ötdü, illər sovuşdu, mən bu minvalla hər gün ustadın xidmətinə gedir, onun elm və mərifət dəryasından incilər toplayırdım.

İş elə gətirdi ki, Nəcəf-Əsrəfdən İrana qayıtmaq fikrinə düşdüm, amma bu səfərin nə dərəcədə məsləhətə uyğun olduğunu bilmirdim, ikifikirli qalmışdım. Bu niyyətimi heç kimə bildirməmişdim.

Bir axşam yatmaq istəyirdim. Otaqda yataq taxtının ayaq tərəfində taxçanın üstündə elmi və dini kitablar yığılmışdı. Yatan vaxtı təbii olaraq mənim ayaqlarım kitablara tərəf uzadılmış olurdu. Öz-özlüyümdə dedim:

Görən qalxıb yatağımın səmtini dəyişim, yoxsa lazım deyil, belə qalsın? Çünki kitablar tam mənim ayaqlarımın müqabilində durmurdu, bir az yuxarıda taxçaya yığılmışdı. Fikirləşdim ki, bununla kitablara hörmətsizlik olmaz. Bunu deyib yatdım.

Səhər tezdən ustadım Qazinin yanına getdim, salaməleyk etdim, cavabımı verib dedi: Sənin İrana qayıtmağın məsləhət deyil, kitablara tərəf də ayağı uzatmaq elmə, kitaba ehtiramsızlıq sayılır.

Bu sözləri eşidəndə diksinib özümü itirdim. Dodağım əsə-əsə dedim:

Ağa, siz hardan bildiniz?

Dedi:

Vadiüs-səlamdan bildim.

Qazi bu son cümləsi ilə uzun müddət Məhəmmədtəqi Amulinin xatirində ustadının Vadiüs-səlamda uzun müddət oturması ilə əlaqədar dolaşan şübhələrə də son qoydu.¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

Peyğəmbəri-Əkrəm (s) buyurur:

Əgər şeytanlar Adəm övladlarının qəlblərini başdan-ayağa dolaşmasaydılar, insanlar hökmən göylərin və yerin mələkut aləmini görərdilər.²

«Gecə namazı»

Ayətullahul-Üzma Hüseyn Qumi Rzaxan Pəhləvinin din əleyhinə mübarizəsinə etirazından sonra Rey şəhrinə getməli olur. Onun gediş-gəlişini izləyən hökumət dairələri həzrət Əbdül-Əzim hələminə yaxın yerdə kirayələdiyi mənzili mühasirəyə alırlar. Bir axşam ziyarət qəsdilə evdən çıxmaq istəyən Qumi bağın qapısında gözətçi durmuş dövlət məmuruna deyir:

Ziyarətə getmək istəyirəm, xahiş edirəm qapını açın.

Məmur etina etməyib onun dəfələrlə xahiş etməsinə baxmayaraq qapını açmır. Ayətullah Qumi üzünü gözətçiyə tutub deyir:

İndiki öz xoşunla qapını açmaq istəmirsən, eybi yoxdur, biz özümüz açarıq, sənə ehtiyacımız yoxdur. Bunu deyib iki rəkət namaz qılır və sonra

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənası”, c. 2, səh. 291

² “Biharül ənvar”, c. 63, səh. 332.

dua oxuyur. Bu anda bağın darvazası öz-özünə açılır. Ayətullah Qumi bağdan çıxıb hərəmə gedir və ziyarət etdikdən sonra yenidən evə qayıdır.¹

*Ey ürək atəş olub yan ki, odun hər bir işi həll etsin
Gecə yarı namazın ərşə çıxıb yüz bəlanı dəf etsin.*

«Qəribə yuxu»

Ayətullah Zəncani yazır:

İnsanın ölümündən qurtulmasına səbəb olan yuxulardan birini də Tehranın mötəbər üləmalarından biri Mirzə Məhəmmədəli Şahabadi görmüşdür. O deyir:

Yuxuda gördüm ki, bir neçə nəfərlə bir yerdə oturmuşuq; mənim yanımda da bir uşaq əyləşmişdi. Oturduğumuz yerdən bir az aralı bir uçurum var idi. Mən qorxurdum ki, məbada uşaq gedib ordan yıxılar.

Ətrafımdakı adamlarla söhbət edə-edə uşağa da göz yetirirdim. İşin tərsliyindən uşaq gözümdən yayındı, onda gördüm ki, uşaq uçurumdan yıxıldı.

Bu mənzərənin vəhşətindən yuxudan ayıldım. Qapını açıb otaqdan çölə boylananda gördüm ki, balaca bir uşaq su anbarının kənarında dayanıb. İstədim səslənib haraylayam ki, geri qayıtsın, elə bu dəmdə uşaq su anbarının içinə yıxıldı. Tez qaçıb uşağı quyudan çıxartdım. Əgər bir an gec oyanmış olsaydım, yəqin ki, uşaq suda batıb öləcəkdi.²

«İmam Hüseynin salamu»

Əllamə Təbatəbai deyir:

Dostlarımdan biri nəql edib deyirdi ki, avtobusla Kərbəlaya gedirdim. İrandan yola düşmüşdüm və mənim kənarımda yan oturacaqda bir cavan əyləşmişdi. Üz-gözündən, geyimindən müasir tipli olduğu görsənirdi və bunun üçün də yol boyu bir-birimizlə kəlmə kəsmədik.

Birdən oğlana nə oldusa hönkürüb ağlamağa başladı. Çox təəccübləndim, soruşdum:

Nə olub, niyə ağlayırsan? Dedi:

Sizə də deməyib, bəs kimə deyəcəyəm.

Mən yol və inşaat mühəndisiyəm. Uşaqılıqdan məni əqidəsiz və dinsiz mühitdə tərbiyə etmişlər və belə bir mühitdə böyüdüyüm üçün dini, axirəti

¹ Pür-Əmini Məhəmmədbağir, “Qamətə qiyam”, səh. 112

² “Əl-kəlamu yəcurrül-kəlam”, c. 1, səh. 110

qəbul etmədim. Amma məzhəbindən asılı olmayaraq dindar adamlara – istər müsəlman, istər xristian olsun – qəlbimdə bir məhəbbət hiss edirdim.

Bir gecə dostlarımla kef məclisi qurmuşduq, gecəni yarıya qədər yeyir-icir, oynayır, yaramaz işlərlə məşğul olurduq. Dostlarımla əksəriyyəti bəhai¹ idilər. Belə məclislərdən sonra həmişə özümdə bir narahatçılıq hiss edir, özümdən bərk acığımı gəlirdi. Bu dəfə də bir az əylənəndən sonra halım pisləşdi, otaqdan çıxıb yuxarı təbəqəyə qalxdım. Bir müddət həmin yerdə tək qaldım və birdən məni ağlamaq tutdu. Ağlaya-ağlaya dedim:

Ey O kəs ki, adı Allahdır! Əgər varsansa, mənə də bir nəzər sal!

Bir az keçəndən sonra aşağı endim. Gecə tamam olanda hərə qalxıb öz evinə getdi.

Həmin gecənin sabahısı dəmiryol rəisi və neçə nəfər başqa şəxslə işimizlə əlaqədar səfərə çıxmalı olduq. Bir də gördüm uzaqdan nurani bir seyyid (Ayətullah Seyyid Mahmud Zəncani) düz mənə tərəf gəlir. Çatıb salam verdi və dedi:

Səninlə işim var. Söz verdim ki, sabah günortadan sonra görüşünə gedərəm.

O gedəndən sonra yanımda durmuş adamlardan bəzisi dedi:

Bu adam tanınmış və çox hörmətli seyyiddir, niyə etinasızlıqla onun salamının cavabını verdin? Dedim:

Seyyid mənə salam verəndə elə bildim ehtiyacı olduğu üçün mənə yaxınlaşıb, dedim yəqin pul istəyəcək.

Təsədüfən dəmiryol rəisi əmr etdi ki, sabah günortadan sonra bir iş üçün filan yerdə olmaq lazımdır. Tərslikdən o dedi ki, vaxtla seyyidin görüşü üçün təyin etdiyim vaxt üst-üstə düşürdü. Dəmiryol rəisi mənə lazım olan göstərişləri verib çıxıb getdi. Öz-özümə dedim:

Artıq seyyidlə görüşə bilməyəcəm.

Sabahısı gün rəisin tapşırdığı işin vaxtı yaxınlaşdıqca mən özümü pis hiss etməyə başladım. Yavaş-yavaş qızdırmam qalxmağa başladı və elə hala düşdüm ki, məni aparıb yatağa uzatdılar. Üstümə həkim gətirdilər, həkim baxıb bu vəziyyətlə işləyə bilməyəcəyimi bildirdi. Beləliklə, dəmiryol rəisinin tapşırdığı işdən azad olundum. Elə ki, camaat dağılışıb getdi və rəisin göndərdiyi adam çölə çıxdı, gördüm qızdırmam aşağı enir, çox keçmədi vəziyyətim əvvəlki halına qayıtdı.

Özümü olduqca normal və gümrah hiss etdim, bildim ki, burada nə isə bir sır var, odur ki, qalxıb birbaşa seyyidin evinə yollandım.

Elə ilk görüşümüzdə mənə üsuliddindən və etiqaqi məsələlərdən bir dərs təyin edib dəlil və sübutlarla söhbətə başladı. Dərsin sonunda mən etiqaqımı dəyişib mömin oldum. Sonra mənə bir-neçə göstəriş verib dedi:

¹ Mirzə Hüseynəli Bəhanın adı ilə bağlıdır. 19-cu əsrin birinci yarısının sonlarında çar Rusiyasının əli ilə İranda dinin əleyhinə yaradılmış fırqənin adı.

Sabah yenə də gələrsən. Neçə gün bu minvalla onun yanına getdim. Elə ki, onun müqabilində əyləşdim, olub keçən əhvalatları bir zərrə olsun belə artırıb-azaltmadan mənə söyləməyə başladı. Mənim şəxsi işlərimdən və niyyətimdən elə dəqiq misallar söyləyirdi ki, özümdən başqa heç kimin o işlərdən xəbəri yox idi. Bir müddət seyyidin yanına gedib gəlməyə başladım, bir gün köhnə dostlarım məni qonaqlığa dəvət etdilər. Nə qədər etiraz etsəm də, israr edib əl çəkmədilər. Naçar qalıb dəvətlərini qəbul etdim. Qonaqlıqda istər-istəməz təsir altına düşüb bir anlığa hər şeyi unuttum. Məcbur oldum uşaqlarla mən də qumar oynayım. Sabahısı seyyidin yanına gedəndə dedi:

Heç utanıb ölmürsən ki, belə böyük günahlara batırsan. Sən ki, söz vermişdin? Xəcalət təri məni basdı, peşmançılığımı bildirib göz yaşı axıtmağa başladım, dedim:

Qələt eləmişəm, tövbə edirəm. Dedi:

Get tövbə qüsulu al və bir də belə işlər görmə. Sonra mənə bir-iki tapşırıq verdi. Xülasə o zamandan həyatım, baxışlarım tamam dəyişdi.

Bu hadisə Zəncanda başıma gəldiyi üçün, oradan Tehrana dönəcəyimi bildirəndə seyyid tapşırıq ki, Tehrandə bəzi alimlərə baş çəkim. Bir gün seyyid sifariş göndərdi ki, Kərbəla, Nəcəf ziyarətinə səfərə çıxım. Mən bu səfərə seyyidin buyuruğu ilə gedirəm.

Əllamə Təbatəbai hekayənin davamında deyir:

Dostum dedi: İraqa çatmağa az qalmış gördüm yenə bu cavanı ağlamaq tutdu, səbəbini soruşdum dedi:

İndicə İraq torpağına daxil olduq, çünki İmam Hüseyn mənə salam verib, xoşgəldin dedi!¹

Aydındır ki, bu hekayə rəbbani arif Ayətullah Mahmud Zəncaninin də mənəvi dərəcəsinə dəlalət edir. Onun haqqında Əllamə Təbatəbai buyurur:

O, nəfsinə sahib, alim və müraqibə əhli olan birisi idi. Onun tərbiyəsinin bərəkəti nəticəsində Zəncanda bir sıra fəhm və fəzl əhli kamala çatmışdır.

Ayətullah İzzəddin Zəncani onun övladlarından biri olub islam aləmində iftixarla yad edilir.²

«Yağış namazı»

1362-ci (h.q.) ildə İran müttəfiqlərin işğalı altında olanda və İngiltərə, Amerika əsgərlərinin bir hissəsinin Qumun “Xakfərc” məhəlləsində yerləşdikləri vaxt İranda havaların yağmursuz keçməsi nəticəsində quraqlıq hökm sürürdü. Camaat susuzluqdan əziyyətə düşər olub gələcək günlərin çox çətin şəraitdə keçəcəyini deyirdi. Xalqın ağsaqqalları yığılıb həzrət

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Risaleye Lübbul-lübab”, səh. 93

² Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Mehre Taban”, səh. 326

Ayətullah Məhəmmədtəqi Xansarinin yanına gedir və ondan xahiş edir ki, islam qanunlarına əsasən onlarla birlikdə istisqa namazı qılsın ki, bəlkə Allah öz rəhmət yağışını onlardan əsirgəmədi.

Xansari onların xahişini qəbul edib, şəhərin müxtəlif təbəqələrindən olan 20 minə yaxın cəmiyyətlə birlikdə ramazan ayının günlərindən birində, orucağız Xakfərc məntəqəsində yerləşən böyük müsəllaya doğru hərəkət edir.

Bu vaxt İranın siyasi çöhrələrindən bir-neçə nəfər dövlət məmuru (bəhai) müttəfiq qoşunların içində olan nüfuzlarından istifadə edib zabitlər arasında sayıə yayırlar ki, şəhərin camaatı çölə tökülüb sizin üstünüzə hücumə hazırlaşırlar; Vaxtında tədbir töküb camaatın qarşısını alın.

Zabitlər qoşuna hazırlıq komandası verir; topların, pulemyotların lüləsini camaat gələn səmtə tuşlayıb sıraya düzlənirlər.

Amma gözlədiklərinin əksinə görürlər ki, camaat səssiz-səmirsiz hərəkət edib müsəllaya yığışdı.

Ayətullah Xansari iki gün dalbadal istisqa namazına gedir. İkinci gün namaza duranda müttəfiq cəbhənin əsgərləri bir-neçə nəfər bəhainin təhriki ilə camaatı ələ salıb gülməyə başlayırlar. Çünki havada buluddan əsər-ələmət yox idi.

Namaz qurtarar-qurtarmaz birdən göydə qara bulud topaları görsənməyə başlayır. Camaat müsəlladan çıxıb evlərinə çatmamış elə şiddətli yağış yağmağa başlayır ki, qurumuş çaylar daşıb, coşmuş selə dönür. Hadisə o qədər fəvqəladə olur ki, xarici jurnalistlər və müttəfiq qoşunların nümayəndəsi bu xəbəri xaricdə də yayımlayırlar. Həmin günün səhərişi əksər radiolar bu hadisəni təfəsilatı ilə şərh edib xəbər verirlər.

Maraqlı burasıdır ki, müttəfiq qoşunlar arasında təxribat yaratmaq istəyən bir-neçə bəhai həmin gecə aradan çıxırlar. Zabitlər onları cəzalandırmaq üçün nə qədər axtarsalar da tapa bilmirlər.¹

«Təxti-fuladda qorxulu mənzərə»

Seyyid Cəmaləddin Gülpayqani Nəcəf-Əşrəfin böyük mərcə-təqlid və alimlərindən olmuşdur. Gülpayqani, Ayətullah Naininin şagirdlərindən olub, elm və əməldə Nəcəfdə ad çıxarmışdır. Onun kəramət və məqam, pak nəfsə sahib olmasında kimsənin şübhəsi yox idi. Nəfsin həvavü-həvəsindən qorunmaqda ilk yerlərdən birini tuturdu.

Onun münacatının, ağlamağının səsindən qonşular qərribə əhvalatlar söyləyirdilər. Səhifeyi-Səccadiyyə həmişə onun xəlvət vaxtlarının müünisi idi, qarşısından əskik olmazdı; mütaliədən ayrılan kimi onu vərəqləməyə

¹ Əli Dəvani, "Tarixə Qum", səh. 253

başlayırdı. Yanıqlı ahi, göz yaşı, təsirli sözü, maraqlı bəyanı və ilahi eşqdən közərməmiş ürəyi vardı.

Doxsan ildən çox ömür yaşadı, neçə ildir ki, artıq aramızda yoxdur.

Cavanlığında İsfahanda dərs oxuyurdu və Hüseyn Bürucerdı ilə həm sinif yoldaşı, həm də yaxın dost idilər.

Ayətullah Bürucerdı sonralar da istər Bürucerdə olanda, isərsə də Quma köçüb orda yerləşəndən sonra həmişə onunla məktublaşar, bəzi çətin məsələlərin həllindən ondan kömək istəyirdi.

Gülpayqani deyirdi:

Cavanlıq illərində İsfahanda olanda, axund Kaşi və Cahangirxan Qaşqayı kimi böyük ustadlardan əxlaq və seyrü-süluk dərsi öyrənirdim. Onlar mənim mürəbbilərim idilər.

Mənə tapşırıq vermişdilər ki, cümə axşamı və cümə günləri gecələri İsfahandan qırağa çıxım və Təxt-fulad qəbristanlığına gedib bir az ölüm və ruhlar aləmi haqqında təfəkkürə dalım; bir az da ibadət edib səhər açılanda geri qayıdım.

Mən də bir qayda olaraq cümə axşamı və cümə gecələri Təxt-fulada gedər, qəbir və məqbərələrin arasında bir-iki saat gəzib təfəkkür edəndən sonra bir az dincimi alıb gecə namazına və münacata qalxardım. Sübh namazını qılıandan sonra İsfahana qayıdardım.

Bir gün yenə də qışın soyuq gecələrindən birində, qarlı-soyuqlu havada ruhlar və o aləmin sakinləri haqqında təfəkkür üçün İsfahandan hərəkət edib Təxt-fulada gəldim. Oradakı hücrələrdən birinə daxil olub boxçanı açdım ki, bir-iki loğma çörək yeyib sonra da bir az yığılıb yatım və gecə yarısı qalxıb öz işlərimlə məşğul olum.

Bu vaxt məqbərənin qapısı döyüldü. Gördüm bir neçə nəfər adam təzə cənazə gətiriblər ki, axşamı bura qoyub səhər gəlib dəfn etsinlər. Cənazə məqbərə sahibinin yaxın qohumlarından biri idi və İsfahandan gətirmişdilər. Cənazənin yanında qalmaq üçün də bir nəfər Quran oxuyan adam gətirmişdilər ki, səhərə qədər cənazənin başı üstündə Quran oxusun.

Mən gətirdiyim boxçanı açıb təzəcə çörəyə əl uzatmışdım ki, bir də gördüm əzab mələkləri gəlib cənazəyə divan tutmağa başladılar. Odlu güzləri onun başına elə çırpırdılar ki, od-alovu asimana yüksəlirdi. Meyidin fəryadı, ah-naləsi bütün qəbiristanı lərzəyə salmışdı. Bilmirəm hansı günahın sahibi imişsə ona bu cür əzab verirdilər. Bütün bu hadisədən Quran oxuyanın əsla xəbəri yox idi; sakitcə cənazənin başı üstündə oturub öz işinə məşğul idi.

Bu mənzərəni görəndə bihuş oldum, bədənimə titrətmə düşüb rəngim qaçdı. Məqbərə sahibinə nə qədər işarə eləsəm də, qapını aç, mən getmək istəyirəm, bir şey başa sala bilmədim. Nə qədər danışmağa səy etsəm də alınmırdı, dilim kilidlənmişdi, hərəkət edə bilmirdim.

Axırı bir təhər onu başa saldım ki, qapını aç, mən çıxmaq istəyirəm.

Dedi:

Ağa, hava çox soyuqdur, yolu-izi bür-bütün qar örtüb, gecə vaxtı qurda-
quşa rast gələrsən səni parçalayar.

Ona heç cür anlada bilmirdim ki, mənim bu mənzərəni görməyə təqətim
yoxdur. Naçar qalıb özümü bir təhər qapının yanına sürüklədim, qapını açıb
çölə çıxdım. Təxt-fuladdan İsfahana elə də çox məsafə olmasa da yolu çox
çətinliklə gedir, tez-tez yerə dəyirdim. Çətin əzab-əziyyətdən sonra nəhayət
özümü evə çatdırdım.

Bu hadisədən sonra düz bir həftə xəstə yatdım. Axund Kaşi və
Cahangirxan tez-tez gəlib mənə baş çəkir, dərman verirdilər.¹

«Xəbis ruhlarla söhbət»

Seyyid Cəmaləddin Gülpayqani deyirdi:

Nəcəf-Əşrəfdə olarkən bir gün qəbir əhlini ziyarət etmək üçün Vadiüs-
sələmə getdim. Hava olduqca isti idi. Zöhr namazını qılıb havanın
istisindən özümü kölgəlik bir yerə verib əyləşdim ki, bir az yorğunluğum
çıxsın. (Seyyid Cəmaləddin Vadiüs-sələmə çox gedirdi. Qəbristanlıqda
oturub saatlarla ləngiməsindən biz belə başa düşürdük onun pak ruhlarla nə
isə bir işi var, elə-belə burada oturmur, öz aralarında söhbət edir, bir-
birlərinə xəbər ötürür, xəbər gətirirlər.)

Gülpayqani deyir: Oturub çubuğu çıxarıb alışırdım ki, bir az istirahət
edim, elə bu dəmdə gördüm bir dəstə pis gündə ruh mənə tərəf gəlir. Üst-
başları cır-cındır içində idi. Yalvarıb məndən xahiş edirdilər ki, ağa gəl
bizim fəryadımıza yetiş və bizə şəfaətçi ol!

Bu ruhlar mən aralarında oturduğum qəbirlərin yiyələri idi və hamısı da
ərəbin böyükləri və şeyxləri olub dünyada var-dövlətləri ilə ad çıxarmış,
sağlıqlarında təkəbbür və vəzifə sahibləri olmuşdular. Öz xahişlərində ısrar
edir, yaxamdan əl çəkmək istəmirdilər.

Mənim keyfim bərk pozuldu, hamısını qovub dedim: Ey insafsızlar! Siz
vaxtilə dünyada yaşayırdınız, xalqın malını çalıb-çapırdınız, cinayət
edirdiniz, yetimin-yesirin, zəifin haqqını əlindən alırdınız və biz nə qədər
sizə desək də qulaq asmırdınız. İndi gəlmisiniz ki, bizə şəfaət elə; itilin
gözündən, rədd olun gedin. Hamısını qovdum dağılışıb getdilər.²

«Qəribə mükaşifə»

Əllamə Hüseyni Tehrani yazır:

¹ Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənəsi”, c. 1, səh. 138

² Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Məad şənəsi”, c. 2, səh. 290

Ayətullahül-Üzma Cəmaləddin Gülpayqani mənə nəql etdi ki, Ziyaüddin İraqi vəfat edəndən sonra Nəcəf elmi hövzəsinin rəisliyi Məhəmməd Hüseyn İsfəhaniyə tapşırıldı.

Həç kim onun tezliklə öləcəyini ehtimal etmirdi.

İraqinin ölümündən bir həftə sonra mən namaz qıldığım vaxt, vitr namazının qunut halında gördüm Ziyaüddin İraqi bir atın üstündə gəlir. Bu cür gələ-gələ, gəlib çıxdı Məhəmməd Hüseynin evinə.

Mən o saat anladım ki, şeyx Məhəmməd Hüseyn vəfat etmişdir.

Gün yeni baş qaldırmağa başlayanda, Əmirəlmöminin minarəsindən yenicə hay çəkib salavat demək istəyirdilər ki, mən evdəkilərə dedim: Qulaq asın, indicə Məhəmməd Hüseynin ölüm xəbərini elan edəcəklər.

Qulaq verdilər, elan verilir ki, bəs Məhəmməd Hüseyn vəfat edibdir, xalqı cənazə namazına və yas mərasiminə dəvət edirlər.¹

«Misali surətin müşahidəsi»

Mirzə Cavadəğa Ənsari Həmədəni nəql edirdi:

Mən Həmədənin xiyabanlarından biri ilə gedirdim, gördüm bir dəstə camaat çiyinlərində dəfn etmək üçün cənazə aparırlar.

Amma mənəvi yöndən cənazəni qaranlıq və anlaşılmaz bir nöqtəyə doğru aparırdılar. Ölmüş adamın misali ruhu cənazənin üstündə var-gəl edir, qışqır-bağır salırdı; istəyirdi ki, desin ilahi məni bu bələdan qurtar, mən ora getmək istəmirəm, amma dili Allah kəlməsi ilə açılırdı.

Bu zaman üzünü camaata tutub deyirdi: Ey camaat! Mənə kömək edin, qoymayın məni aparsınlar, amma səsini eşidən olmurdu.

Həmədəni deyir: Mən cənazə sahibini tanıyırdım, həmədəanlı idi və sağlığında hakim vəzifəsində işləmişdi. Çox zülümkar adam idi.

«Xalis incilər silsiləsindən»

Peyğəmbərdən (s) rəvayət edilir ki, buyurdu: Əgər çox danışan olmasaydınız, əgər qəlblərinizdə izzət [və batil xəyallar] olmasaydı, yəqin ki, mənim gördüyümü siz də görər, mənim eşitdiyimi siz də eşidərdiniz.²

«İmam Zaman molla Haşimin evində»

Molla Haşim Qəzvini, Qəzvinin haşimxan qəsəbəsiindən olub, Məşhəddə yaşayırdı və orada elmi hövzənin birinci dərəcəli ustadlarından sayılırdı.

¹ “Tövhibi əməli və eyni”.

² Əllamə Hüseyn Hüseyni Tehrani, “Risaleye Lübbul-lübab”, səh. 42

Rzaxan Pəhləvinin islam əleyhinə çıxardığı qanunlara etiraz etdiyi üçün, şah onu Məşhəddən Qəzvinə sürgün etdirmişdi. Qəzvinə gələndən sonra Həşimxan qəsəbəsinin əhalisi öz həmvətənlərini camaata yol göstərüb, moizə etmək üçün öz doğma yurduna dəvət edir.

Qəzvinin tanınmış şəxsiyyətlərindən biri... Seyyid Həşim adlı şəxsin dilindən nəql edirdi ki, deyir:

Atam vəfat edəndən sonra, ailənin məsuliyyəti mənim üzərimə düşdü. Mən həm cavan, həm də olduqca kasıb idim.

Bir gün “Təzrək” əhlindən və atamın müridlərindən olan bir nəfər mənə bir odun şələsi verdi ki, qəsəbəyə aparım. Yolda gördüm alicənab bir seyyid mənə tərəf gəlir. Yaxınlaşanda gördüm ki, başında qara əmmamə, belində yaşıl şal var. Mübarək üzünə baxdım, camalı günəş kimi nur saçırdı, ixtiyarsız camalı qarşısında əriyib məhv oldum. Mənə dedi:

Seyyid Həşim dərs oxu, niyə dərs oxumursan? Seyyidə savadsızlıq yaraşmaz.

Dedim:

Ağa mənim məktəbə verməyə pulum yoxdur. Buyurdu:

Mən molla Həşimə tapşırıram sənə məktəb pulunu verər, bir də qəsəbə əhlinə de ki, niyə bu ağaya əziyyət verirlər? (Qəsəbədə Mənsurus-Səltənə adlı bir nəfər ağaya çox əziyyət verirdi)

Bunu deyib bir anın içində gözümdən qeyb oldu, təzə başa düşdüm ki, İmam Zaman imiş. Mən gözüyaşlı evə gəldim. Evdə oturub ağlayırdım və təəssüf edirdim ki, niyə İmam Zamanı tanımadım.

Anam dedi:

Niyə ağlayırsan?

Mən başıma gələnləri anama danışırıdım ki, bu vaxt molla Həşimin külfəti Səkinə xatun gəldi və dedi:

Ağa sizi çağırır. Qalxıb molla Həşimin evinə getdim. Ağa dedi:

Seyyid Həşim nə var, nə yox? Bu gün yolda kimi gördün və o sənə nə dedi? Mən yolda gördüklərimi ona danışdım. Dedi:

Bəli, o İmam Zaman idi, mənim evimə gəldi və səni mənə tapşırırdı. Amma necə ki, mən sağam bu əhvalatı heç kimə danışma, mən də kimsəyə bir söz deməmişəm.¹

«İmam Zamanın xüsusi mərhəməti»

Şeyx Müctəbə Qəzvinə deyir:

Rza şah zamanı üləmalara gün-güzaran vermirdilər – axund libasları, əmmamə qoymaq qadağan edilmiş, rövzəxanlara rövzə oxumağa, dərs

¹ Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, c. 5, səh.

deməyə icazə vermirdilər. Biz – Mirzə Mehdi İsfəhaninin bir qrup şagirdləri gizlincə, küçələrin arası ilə dərsə gedirdik. Mirzə Mehdi İsfəhani arada biza bir az pul da verirdi.

Bir gün yenə hərəməzə bir az pul verib dedi: Bu mənim axırını köməklidir, sizin İmam Zamanınız var, gedin ondan kömək istəyin, o sizin nemətinizin vəlisi və ağanızdır.

Şeyx Müctəbə Qəzvini deyir:

Mənim maddi vəziyyətim olduqca ağırlaşdı, çörəkçidən, baqqaldan, ətardan götürdüyüm nisyə mallar yığılıb 30 tümən oldu. Ağır borcun altında artıq dükandan nisyə alış-veriş etməyə üzüm gəlmirdi.

Bir gün əliboş evə qayıdıb bir kənarda əyləşdim. Anam vəziyyətimi başa düşüb dedi:

Müctəbə niyə narahatsan? Dedim:

Narahat deyiləm. Dedi:

Mən görürəm ki, narahatsan, məgər bizim İmam Zamanımız yoxdur? Məgər bizim sahibimiz bizi yaddan çıxara bilər?

Anam o qədər belə sözlər dedi ki, axır mənim halım xarab oldu.

Bütün vücudumla anam deyən sözləri fikirləşirdim ki, – biz yiyəsiz deyilik, İmam Zaman bizi görür, bizim hacətimiz onun əlindədir – elə bu vaxt qapının döyüldüyünü eşitdim. Gedib qapını açdım, gördüm qoca bir kişidir. Soruşdu Müctəbə sənsən? Dedim bəli, mənəm. Mənə içində pul olan balaca bir kişə verdi və dedi:

Bu sənə çatacaq. Bunu deyib çıxıb getdi.

Evə gəlib kisanın ağzını açdım, gördüm mənim borcunun miqdarından da bir az artıq pul var kisanın içində. Tez bazara gedib borclarımı qaytardım, bir az da bazarlıq edib evə gəldim və anamla birlikdə oturub çörək yedik.

O gündən sonra nə almaq istəsəm, həmin kisədən bir az pul götürüb ehtiyacım qədər xərcləyirdim, amma kisanın pulu öz yerində dururdu, qurtarmaq bilmirdi.

Bir müddət güzəranım bu cür keçdi. Bir gün necə oldusa dura bilmədim, əhvalatı dostlarımdan bəzisinə danışdım. Bundan sonra pullar tamam oldu, o cür böyük nemət əlimdən çıxdı!!¹

«Ah-nalənin mükafatı»

Bir müddət “Firdovs”ın imam cüməsi olmuş, hal-hazırda Müqəddəs Məşhəd şəhərində İmam Rzanın hərəminin salonlarından birində axşam namazlarına imamlıq edən cənab Hacı Əlizadə deyirdi:

¹ Əbdül-Cavad Qərəviyan, “Cilvehaye rəbbani”, səh. 25

Şeyx Müctəbə Qəzvini Firdovsda olduğu illərdə Məşhədə quraqlıq gəldi. Əkinçilik və heyvandarlıqla məşğul olan ətraf kəndlərin əhalisi su qıtlığından əziyyət çəkir, əkinləri, heyvanları tələf olurdu.

Biyanbanlar qurumuş, arxlar və çeşmələrdə su azalmışdı. Xülasə camaat vəziyyəti belə görüb Şeyx Müctəbanın yanına gedib xahiş edirlər ki, istisqa namazı qılsın.

Çoxlu isrardan sonra şeyx Müctəbə deyir ki, mən gərək üç gün otuc tutam, üçüncü günü hamı birlikdə gedib istisqa namazı qılarıq. Üç gün oruc tutandan sonra, üçüncü günün axırı şəhərdən kənarda bir tərənin üstünə çıxıb istisqa namazı qılırlar. Namazdan sonra hamı günahlarına istiğfar edib duaya məşğul olur.

Şeyx Müctəbə dua edə-edə göz yaşı axıdır, ah-nalə çəkirdi, camaat da gözüyaşlı amin deyə-deyə şeyxin duasına qulaq asırdılar. Hamının gözü asimana zillənmişdi.

Dua qurtarar-qurtarmaz Allahın rəhmət buludları göydə görsənməyə başladı. Çox keçmədi yağışın ilk damcıları camaatın yanaqlarına düşüb göz yaşlarına qarışaraq süzülməyə başladı. Bu dəfə camaat sevincdən ağlayır, Allaha həmd və şükür edirdi. Yağış get-gedə şiddətləndi, quru torpaq tez bir zamanda palçığa döndü; belə ki, camaat çətinliklə gilin, palçıqın içindən kəçib özlərini zorla evlərinə çatdırırlar.¹

«Ruhların zümzüməsi»

Şeyx Məhəmmədtəqi Amuli deyirdi:

Təqribən qırx yaşlarında olardım ki, Quma getdim. Aşura günü idi və həzrət Məsumənin hərəminin həyətinə rövzə oxuyurdular. Çox təsirləndim, xeyli ağladım.

Sonra qalxıb Şeyxan qəbiristanlığına getdim və “Əssalamu əla əhli La ilalə illəllah” ziyarətini oxudum.

Bu vaxt gördüm bütün ruhlar qəbirlərinin üstündə oturmuşlar və bir ağızdan “əleykəs-səlam” dedilər. Qulaq verib eşitdim ki, nəse zümzümə edirlər, deyəsən İmam Hüseyn (ə) və Aşura haqqında idi oxuduqları.²

Müəllif əlavə edir:

Məhəmmədtəqi Amuli (vəfatı 1391 q.) Mazandaranın böyük alimlərindən olub Tehrandə yaşayırdı. Elmi dərinliyinə, əxlaqına, fiqh və fəlsəfə sahəsindəki dərin biliyinə görə Tehranın sayılıb-seçilən üləmalarından idi.

¹ Həmin mənbə, səh. 26

² Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, c. 5, səh.

Cavanlığında Nəcəf-Əşrəfdə olarkən Qazinin elmi və irfani dərslərindən bəhrələnərək kamal dərəcələrinə yiyələnmişdir. Bununla belə mərciyyətdən imtina etmiş, fiqhi risalə çap etdirməmişdir.

«Mənim sizə hörmətim var»

Seyyid Əbdülkərim Kəşmiri nəql edirdi ki, bir-neçə nəfər dost-tanışla Məshəddən Tehrana gedirdik. Dostlarım yolüstü Şeyx Məhəmməd Kuhestaniyə də baş çəkmək qərarına gəldilər. Mən razılaşmayıb onlara dedim:

Mən gəlmirəm, maşında oturub sizi gözləyəcəm, siz gedin ziyarət edin qayıdın. Evlərinin yanına çatanda dostlarımdan biri əl çəkmədi, israrla mənim də gəlməyimi xahiş etdi. Bir söz deməyib mən də maşından düşdüm, birlikdə Məhəmməd Kuhestaninin görüşünə getdik.

İçəri keçib görüşəndə, hələ heç kim ağzını açıb bir söz deməmiş, birbaşa üzünü mənə tutub dedi:

Niyə gəlmək istəməirdin, mənim sənə və sənin babana böyük hörmətim var!!

«İlahi gözətçi»

“Xurşid” kəndinin sakini Mürtəza Qəmgüsari Ayətullah Kuhestaniyə böyük inam bəsləyir və ara-sıra xidmətinə gedib məhzərindən feyz alırdı.

Nədənsə illərin birində neçə ay onun yanına getmir və uzun müddətdən sonra bir gün Ayətullah Kuhestaniyə baş çəkməyə gedir. Kuhestani ondan soruşur:

İndiyə qədər harada idin? Mürtəza ərz edir:

Əkin-biçin fəsli idi, bu il də tarlaya o qədər heyvan, həşərat daraşılıb ki, bütün günü əkinin üstündə olub məhsulu qoruyurdum, ona görə də vaxt edib sizə baş çəkə bilmirdim.

Kuhestani deyir:

Bir şey yazacam, aparıb onu əkinin başında bir yerə taxarsan, inşallah daha heyvan-həşərat əkininə ziyan yetirməz.

Bunu deyib bir vərəqə nəse yazdı və mənə verdi.

Həmin kəndli o kağızı aparıb əkinin başında bir yerdən asır və bununla da digər əkin sahələrindən fərqli olaraq onun sahəsinə heç bir zərər dəymir. O kağız sanki əkin sahəsinə dörd tərəfdən hasara alıb heyvanların ora girməsinə mane olurdu və beləliklə də əkini qorumağa başqa kimsənin ehtiyacı olmurdu.

«Qeybi gözətçi»

Müasir yazıçılardan biri yazır:

Ayətullah Kuhestani o kəslərdən idi ki, mələklər ona xidmətçi olacaqlar deyə, iftixar edirdilər. Mənim bu dediklərimə dəlillərim var. İndi nəql edəcəyim hekayədən başqa, digər dəlillərimi nəql edə bilmərəm. O hekayə budur:

Məşhəddə Şühəda meydanının yaxınlığından Nadiri xiyabanında dükanı olan və Məşhədin möhtərəm şəxslərindən sayılan bir nəfər bir gün mənim yanıma gəlib dedi:

Mənim on dörd yaşında bir qızım var. Hər gün səhər tezdən yuxudan qalxanda bizə qərribə şeylər danışır. Dediynə görə bu xəbəri ona ruhlar verir. Qərribə olan burasıdır ki, dediklərinin də çoxu düz çıxır. Əgər sizə zəhmət deyilsə bizim evimizə gələrdiniz, görərdiniz qız nə danışır və danışdıqlarını haradan öyrənir, Allah eləməmiş bəlkə başına hava gəlib?

Mən onların evinə getdim. O qız mənə başqa dünyadan və o dünyanın sakinləri haqqında qərribə mətləblər söylədi. Dediynə görə keçən gecə ruhlar onu tamam başqa bir dünyaya aparmışlar və o bunları orada görmüşdür.

Bunu da deyim, müqəddəs ziyarətgahlardan, onların quruluşu haqqında elə şeylərə işarə edir ki, elə dəqiq adlar çəkirdi ki, mən onları dəfələrlə ziyarət edib gördüyüm üçün, qızın sözlərinin doğruluğuna şəkkim qalmırdı. Gördüm qız heç nəyi artırıb-azaltmadan yerli-yerində danışır, halbuki, qızın atasının və qardaşlarının dediynə görə o indiyə qədər Məşhəddən başqa ayrı bir yerdə olmamışdır.

Qızın atası və qardaşları mənimlə dost olduqları üçün bir neçə dəfə mən, qızın atası da olmaqla onun söhbətlərinə qulaq asdım. Bizə qərribə şeylər danışdı və biz qızın söhbətlərindən çox bəhrələnirdik... Nə isə, uzun söhbətidi...

Söhbətlərin birində mənə dedi:

Siz ağa Kuhestanini tanıyırsınız? Dedim:

Bəli, ona çox inanıram. Dedi:

Dünən gecə mənə onun yanına aparmışdılar... Başladı necə getməyini, hansı küçədən keçməyini, Kuhestan kəndinin harasında olduğunu və Ayətullah Kuhestaninin evinin nişanələrini danışmağa. Dedi:

Dünən axşam onun evinə daxil olanda, böyük bir otaq sağ tərəfdə, bir-neçə dənə də kiçik otaq sol tərəfdə yerləşirdi ki, tələbələr orada istirahət edirdilər. Qarşımızda balaca bir qapı vardı ki, içəri otağa açılırdı, biz ora getdik. Ağa Kuhestani yatan otağın qapısının ağzına çatanda mənimlə gələn ruhlar dedilər:

Bura Allah övliyalarından birinin mənzilidir.

Dedim:

Adı nədir? Dedilər:

Şeyx Məhəmməd Kuhestani və sonra da əlavə etdilər ki, əgər içəri daxil olmağa bizə icazə versələr, yatmamış olsa, elmindən yaxşı feyz alacağıq.

Amma təəssüflər olsun ki, onun yatdığı otağın qapısına yaxınlaşanda, qapının ağzında gözətçilik edən iki nəfər mələk bizə daxil olmağa icazə vermədi. Biz israr edəndə, ancaq mənə icazə verdilər, o da bu şərtlə ki, fəqət çöldən boylanıb baxa bilərsiniz, içəri keçmək olmaz. Amma Kuhestani yatırdı.

Bu yerdə başladı Ayətullah Kuhestaninin qiyafəsinin xüsusiyyətlərini deməyə. Dediklərinin hamısı həqiqətə uyğun idi. Nə görmüşdüsə, nə deyirdisə bütün nişanələr düz gəlirdi, hətta sonralar mən Ayətullah Kuhestaninin evində olanda evin bütün nişanələrinin qız deyən kimi dəqiq, yerli-yerində olduğunu gördüm.

Ayətullah Kuhestaninin görüşünə gedəndə qızın əhvalatını ona danışdım, təbəssüm edib dedi:

Ola bilər, mümkündür... Bizim hamımız Allahın əmrinə uyğun olaraq mələklərin mühafizəsi altındayıq.¹

«Ölümdən xəbər»

Seyyid Əhməd Müdərris Yəzdi təqribən 10 il bundan qabaq vəfat etmişdir. O, həmişə ailəsinə deyirdi ki, mən 1392-ci (h.q.) ildə vəfat edəcəyəm və bu sözü ona yuxuda deyilmiş xəbərə əsasən söyləyirdi. O, özü bu yuxusuna çox inanırdı. Hər il keçdikcə ömrünün qalan illərini hesablayır, evdəkilərə deyirdi. 1392-ci ildə sap-sağlam olmasına baxmayaraq, bu xəbəri tez-tez yada salırdı və hətta həmin ilin baharında ağaclar yaşıl don geyinəndə, evin həyətindəki tut ağacı bar gətirəndə ağaca baxıb deyirdi: Bu il mən bu tutdan yeyə bilməyəcəm.

O deyən kimi də oldu. Gözlənilmədən qulunc xəstəliyinə mübtəla oldu və yorğan-döşəyə düşdü. Ustad Yəzdiyə böyük inamı olan həkimlərdən biri ona baxdıqdan sonra apandisitində problem olduğunu və yeganə ümidin cərrahiyyə əməliyyatı aparılmasını dedi.

Ustadı Məşhəddəki İmam Riza adına xəstəxanaya apardılar. Özünün və böyük oğlunun icazəsi ilə cərrahiyyə əməliyyatı aparıldı və yaxşı da nəticə hasil oldu. Amma bir gün sonra gözlənilmədən qan təzyiqi yuxarı qalxdı və səhərə yaxın ruhu göylərə uçdu. Cənazəsi İmam Rizanın hərəmi yaxınlığında torpağa tapşırıldı.²

¹ Seyyid Həsən Əbtəhi, “Pərvaze ruh”, səh. 177

² “Məcəlləyə Məşkuh”, № 53 1375 (qış).

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) ariflərin mənəvi məqamının şərhində buyurur: "...Elə ki, ilahi mərifətin nuru qəlbə təcəlla etdi, eşq nəsimi əsər; elə ki, eşq və məhəbbət nəsimi əsdi, öz məhəbbət və məşuqu ilə munis olar və Onu, Ondan qeyri olan hər bir şeydən üstün tutar, [və Allahın] buyurduqlarına əməl edib, çəkirdirdiklərindən çəkinər...

«Qumşeyinin dərəcəsi»

Əllamə Həsənzadə Amuli rəbbani arif, Quran müfəssiri Ayətullah Mirzə Məhəmməd-Mehdi Mühyiddin İlahi Qumşeyi haqqında yazır:

Qəbul etməliyə ki, məhəbbətlə həməvaz olmaq və səs-səmə verib nəğmə oxumaq ləyaqəti daşıyanlar Allah dərgahının müqərrəbləri və din övlialarıdır. Ustad İlahi bu cür idi.

Onun haqqında nəql olunmuş kəramətlərdən biri də budur:

Bir gün Qumşeyi dedi, bir az nasazlığım var idi və özümü yaxşı hiss etmirdim. Dedim:

İlahi, Öz Cəbrayılın vasitəsilə mənə bir neçə dənə şirin limon yetir. Çox keçməmişdi ki, qapı tıqqıldadı. Açıb gördüm qoca bir kişi on dənə iri və ətirli limon gətirib. Dedi götürün, yeyin.

Bir gün də Məkkəyə getmişdi. Səhranın ortasında susuzluq onu əldən salır. Deyir: İlahi su yetir. Gözlənilmədən hardansa bir seyyid peyda olur və ona bir bardaq su verir. Deyir bu şirinlikdə, bu sərinlikdə su indiyə qədər içməmişdim. İçib doyandan sonra həmin seyyid suyun qalanı ilə üz-gözümü yudu, başımı qaldıranda gördüm yoxdur.

Məkkə yolunda namaz qılmaq üçün karvan bir yerdə dayanmalı olur. Qumşeyi bir kənara çəkilib xəlvət bir yerdə namaza durur. O namaz əsnasında ikən maşın hərəkət edib yola düşür və Qumşeyi karvandən ayrı düşür. Namazdan sonra üzünü Allaha tutub deyir:

Pərvərdigara, mən indi nə edirəm? Bu vaxt təzə bir maşın gəlib düz qarşısında dayanır və maşının sürücüsü deyir:

Ağayə Qumşeyi sizin maşın getdi? Cavab verir:

Bəli. Deyir:

Gəlin əyləşin. Maşına əyləşir və bir göz qırpımında öz karvanına çatır. Tez yerə düşüb öz maşınına minir. Arxaya dönüb baxanda görür onu gətirən maşın yoxdur. Yanındakı yoldaşlarından soruşur ki, mənə gətirən maşın hara qeyb oldu? Yoldaşları deyir, cənab Qumşeyi hansı maşın, nə maşın? Səhranın ortasında balaca maşın nə gəzir?

«Saət səkkizdə»

Rəhmətlik Şeyx Əsədullah İsmaili nəql edirdi:

İmam Xomeyninin “Təhrirül-vəsilə” kitabının bir-neçə cildini Nəcəfdən poçtla mənim adıma göndərmişdilər. Qumun poçt idarəsi kitabları saxlatdırır və mənim özümü də təhlükəsizlik idarəsinə çağırırlar. Orada məni bir neçə saat sorğu-suala çəkib işkəncə verirlər. Məğrib namazının vaxtı çatanda sorğu-sualdan əl çəkib məni boşlayırlar. Fürsətdən istifadə edib dəstaməz aldım ki, namaza başlayım, gözlənilmədən təhlükəsizlik idarəsinin müavini tərəfindən məni çağırır, bir daha İmam Xomeyninin kitablarının mənim adıma poçt edilməyəcəyi haqda dilimdən izahat alıb azad etdilər.

Kitab dükanına çatanda gördüm cənab Qazi Təbatəbai (Ayətullah səyyid Hüseyn) qardaşım Cəmşidlə bir yerdə dükanda əyləşiblər. Gözləri mənə sataşar-sataşmaz hər ikisi gülməyə başladı. Qardaşım saatına baxıb dedi:

Saət səkkizdir. Mən məsələnin nə yerdə olduğunu soruşdum. Qardaşım dedi:

Cənab Qazi məni qəm dəryasına batan halda görüb fikrə dalmağımın səbəbini soruşdu. Dedim, qardaşımı təhlükəsizlik orqanının məmurları apardı, nə olacağını bilmirəm. Cənab Qazi bir müddət fikrə gedib, sonra başını qaldırıb dedi:

Qardaşını hansı saatda yanında görmək istəyirsən? Ərz etdim, səkkizdən o tərəfə olmasın. Sən gələndə saata baxdım, gördüm düz səkkizdir. Ona görə də hər ikimiz sevincdən güldük.¹

«On bir dirhəmin var»

Bir nəfər ərəb Ayətullah Üzma Seyyid Mahmud Şahrudinın yanına gəlib ərz edir ki, bir qəpik də olsa pulum yoxdur. Cənab Şahrudi buyurur:

Niyə yalan deyirsən, cibində on bir dirhəm pul var. Ərəb ağa Şahrudinın evindən çıxanda mən (əhvalatı nəql edən) ona yaxınlaşıb dedim:

Əgər düz desən nə qədər pulun var, mən yarım dinar sənə verəcəm. Əlini cibinə salıb pullarını çıxartdı, gördüm düz on bir dirhəmdir. Mən də yarım dinarı verdim.

Həmçinin nəql edirlər şeyx Hərəndi Vaiz öləndən sonra övladları cənab Şahrudinın yanına gəlib evdə cinlərin onlara əzab-əziyyət etməsindən şikayətlənirlər. Cənab Şahrudi buyurur:

¹ Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydane əməl”, c. 5, “Səhih Buxari” 384

Gedin həyətdəki quyunun başına və deyir: Seyyid Mahmud Şahrudi deyir ki, buradan çıxıb gedin və bizə əziyyət etməyin.

O deyən tapşırığa əməl edirlər və o gündən sonra cinlərdən xəbər çıxmır.¹

«Süd verməkdə paxıllıq etmə!»

Bir kişinin bir inəyi vardı, onun südü ilə dolanırdı. İnək doğandan sonra süd verməkdən imtina edirdi.

Həmin kişi Ayətullah Şahrudinin yanına gəlib inəyin əlindən şikayət edir.

Cənab Şahrudi oğlu seyyid Əlidən bir tikə kağız parçası istəyir. Qələmi götürüb kağızın üstünə yazır: “Eyyətuhəl-bəqərə la təbxəl biləbənin” yəni ey inək! Süd verməkdə paxıllıq etmə!

Deyir:

Aparıb bunu inəyin boğazından asarsan.

Kişi o deyən kimi də edir. O vaxtdan inək ram olub süd verir. Bir neçə vaxtdan sonra kağız inəyin boynundan açılib itir və heyvan yenidən süd verməkdən boyun qaçırır. Kişi yenə də qalxıb ağa Şahrudinin yanına gedir və əhvalatı danışır. Ağa Şahrudi deyir:

Get heyvanın qulağına de ki, seyyid Mahmud Şahrudi deyir:

Ey heyvan sakit ol, paxıllıq etmə!

Kişi tapşırığa əməl edir və inək sakitləşir.²

«Gözəgörünməz pullar»

Höccətül-islam vəl-müslimin cənab Qiraəti radio proqramlarından birində söhbət zamanı dedi:

Həmədanda olanda üç şəhid atası olan hörmətli bir şəxsi görməyə getdim. Oradan da həmin şəhid atası və bir-neçə nəfər başqa şəxslə birlikdə həzrət Ayətullah Molla Əli (Məsumi) Həmədaninin görüşünə yollandıq.

Ağanın ziyarətində olduğumuz bir saat ərzində gördük ki, ara-sıra ağanın xidmətçisi gəlib ağaya yavaşca bildirir ki, qapıya fəqir gəlib, pul istəyir. Molla Əli də hər dəfə əlini oturduğu döşəyin altına uzadıb bir beş tümənlik əskinas pul çıxardıb xidmətçiye verirdi ki, qapıya gələn yolçuya versin. Nəhayət Molla Əli yerindən qalxıb çölə çıxdı.

Bizimlə gələn yoldaşlardan biri Molla Əli gedəndən sonra, maraqlandı görsün döşəyin altında nə qədər pul var. Döşəyi qaldırdı gördü heç nə yoxdur. Fikirləşdi yəqin pul qurtarıb. Bir az keçmişdi Molla Əli içəri girdi və keçib yerində əyləşdi. Yenidən xidmətçi gəlib dedi ki, qapıya pul üçün

¹ Həmin mənbə, c. 6, səh. 414

² Həmin mənbə, səh. 415

gələn var. Molla Əli əlini döşəyin altına aparıb bir beş түмәнlik çıxardıb xidmətçiyə uzatdı. Bu iş bir-neçə dəfə təkrar olundu.

Bunu görən həmin yoldaşın səbri tükəndi, üzünü Molla Əliyə tutub dedi:

Siz Allah bu nə olan işdir, bu nə sirdir? Siz gedəndə mən döşəyi qaldırıb baxdım, döşəyin altında pul yox idi. İndi çəşbaş qalmışığı ki, bu qədər pulu haradan çıxardırsınız ki, biz görmürük.

Molla Əli bir az fikirə dalıb, sonra dilləndi:

Mən bir əməli tapşırığı yerinə yetirmişəm ki, hər kəs onu qırx gün əncam versə, qırxıncı gün İmam Zamanın xidmətinə şərafəyab olar. Mən həmin əməli yerinə yetirməyə məşğul oldum, amma kamil surətdə o tapşırığa əməl edə bilmədim.

Qırxıncı gün gecə yuxuda gördüm ki, Şeyx Əbdülkərim Hairi şəhərin xiyabanlarından biri ilə yol gedir, arxasınca da çoxlu fəqir adam gəlir və ondan pul alırlar. Bu arada şeyxin gözü mənə sataşdı, dedi:

Mən İmam Zamanın tərəfindən sənə göstəriş verirəm ki, kasıblara əl tutasan və onları əliboş geri qaytarmayasan.

O vaxtdan mən yaqın bilirəm ki, İmam Zamanın özü bu büdcəyə baxır. Gördüyünüz bu pullar o Həzrətin vücudunun bərəkətidir.¹

«İki minlik qəbz»

Şəban ayının ortalarına yaxın, Həmədanın qarlı-boranlı qış günlərindən birində şəhərin kasıb camaatı Molla Əli Həmədaninin evinin qarşısına toplaşıb ondan kömək istəyirdilər. Soyuq məntəqələrdən sayılan Həmədanın həmin il qışı keçən illərə nisbətə olduqca sərt başlamışdı.

Molla Əli imam payından xərclikdə olduqca ehtiyat edirdi. Bu dəfə də tərəddüd keçirirdi ki, həmin paydan qapıya toplaşmış kasıb camaata versin ya yox?

Qəti qərara gələ bilmədikdə yad edilən tövsiyəyə əməl edir. (Həmin tövsiyə “Feyzin kitabı daha yaxşıdır” hekayəsində yad edilir.) Amma dişini çəkdirdiyi üçün oruc tuta bilmir. Yuxuda görür ehtiyacı olan camaat küçənin qırağında toplaşıb kömək gözləyirlər. Birdən hər yerdən “Ya Kərim” sədası göyə ucalır.

Molla Əli deyir:

Gördüm şeyx Əbdülkərim Hairidir, deyir: Haqqını qaytaracağım adam çoxdur. Hələlik iki min түмән qəbzim var. Kasıb camaat acından öləsi deyil ki?

Yuxudan ayıldım, gözlədim qəbz gəlsin. Gün batana qədər gözlədim, bir xəbər çıxmadı. Əlacsız qalıb gedib qayınatam doktor Cavad Maqsuddan iki min түмən alıb fəqirlərə verdim.

¹ Həmin mənbə, səh. 400

Bu hadisədən iyirmi gün keçmiş, təqribən ramazan ayının beşi Bavə-Əli adlı məntəqədən bir nəfər kürd qapıya gəldi və uca səslə hay salıb dedi:

Axund Molla Əlinin evi budur? Dedim:

Buyurun içəri.

Nökəri də yanında, birlikdə içəri keçdilər. Yanında gətirdiyi çantanı açıb ordan bir kağız çıxartdı. Gördüm vəsiyyətnamədir. Vəsiyyətnaməni mənə uzatdı ki, oxuyum. Gördüm vəsiyyətnamədə qeyd edilən məsələlərdən biri də budur ki, iki min tümən axund Molla Əliyə verərsiniz. Vəsiyyətnamənin tarixinə nəzər saldım, gördüm mənim zikrə başladığım həmin günün tarixidir.

Molla Əli əlavə edib deyir:

Göstərilən əməli tapşırığa kamil əməl edə bilmədiyim üçün, yəni şərt olunan orucu tuta bilmədiyimə görə, şeyx Əbdülkərim Hairinin vasitəçiliyi ilə, qeyri-müstəqim tərəddüdüm yəqinə çevrildi.¹

«Ya ölüm, ya bilim!»

Hacı Sədrəddin Hairi Şirazi deyirdi: Mən öz qayınım Höccətül-islam Həsənağa Pəhlivani Nəməki Tehrandən eşitdim ki, Əllamə Təbatəbai barədə deyirdi:

Əllamə Təbatəbainin uşaqlıqda zehni zəif işləyirdi, müəllimin dediklərini başa düşə bilmirdi. Axırı cana yığılıb çöllü-biyabana üz tutur və xəlvət bir yerdə səcdəyə düşüb Allaha deyir:

Ya ölüm, ya da fəhm!

Mən çalışırdım münasib bir vaxtda bu məsələni Əllamə Təbatəbainin özündən bir yolla soruşum; elə olsun ki, həm sualıma cavab alam, həm də məsələ onun zehni zəifliyindən getdiyi üçün bu sualım onun xətinə dəyməsin və mənim tərəfimdən ədəbsizlik kimi çıxmasın.

Nəhayət, bir gün Əllamə Təbatəbai kürəkəni cənab Qüddusi ilə Şiraza gəlməli olur.

Ara xəlvət olan günlərin birində, belə ki, hətta cənab Qüddusi də otaqda yox idi – yan otaqda namaz qılırdı – mən yavaş-yavaş söhbəti həmin əhvalatdan salıb dedim: Əgər sizdən bir sual soruşsam, cavab verməyə hazırsınız mı?

Əllamə buyurur:

Nə ziyanı var? Əgər bilsəm deyərəm. Mən dedim:

Sualım sizin özünüzlə əlaqədardır. Əgər sualıma cavab verə biləcəksinizsə soruşum, yox, əgər məsləhət bilməsəniz mən fikrimdən daşınım.

¹ Seyyid Nemətullah Hüseyni, “Mərdane elm dər meydana əməl”, c. 3, səh.

Əllamə dedi:

Buyurun, əgər bilsəm deyərəm. Mən ərz etdim:

Belə eşitmişəm ki, kiçik yaşlarınızda dərsləri yaxşı dərk etmərdiniz, sonra nəse bir səcdə edəndən sonra Allah sizə inayət etmişdir və o gündən bəri ən çətin elmi məsələləri asanlıqla həll edirsiniz; bu düzdürmü?

Elə ki, mən bu sözləri dedim, gördüm Əllamənin halı dəyişdi, üzü qızardı. Mən özüm də verdiyim sualdan xəcalət çəkdim. Sözlərimin ona bu cür təsir bağışlayacağını düşünmürdüm.

Bu halda dedi:

İndi ki, söz açılıb deyim: Mən Təbrizdə “Siyuti” (ərəb dili qrammatikasının ibtidai bölmələrindən biri) oxuduğum zamanlarda ustadımız tez-tez bizdən imtahan götürürdü. Mən imtahanın öhdəsindən gələ bilmirdim. Müəllim mənim əlimdən narahat olub dedi:

Həm özünü avara qoydun, həm də bizi!

Müəllimin bu sözü mən bərk tutdu. Sanki bu sözlər bütün vücudumda və ruhumda səsləndi.

Elə sarsılmışdım ki, hara gedəcəyimi, nə edəcəyimi bilmirdim. Axırı şəhərdə qala bilməyib, Təbrizin ətrafına – çöllüyə üz tutdum. Biyabanda, təpələrin üstündə bir əməli həyata keçirdim ki, onun nəticəsində Allahın fəzlinə qovuşdum.

Daha demədi ki, o nə əməl idi; səcdə idi, yoxsa başqa bir əməl.

Mən ərz etdim: O gündən sonra bütün çətin məsələləri həll edə bilərsinizmi? Yəni nə qədər çətin elmi məsələ də olsa öz həllini tapırmı?

Dedi? İndiyə qədər belə olmuşdur.

Həzrət Ayətullah Əbdülhəmid Şərəbyani də yuxarıdakı əhvalatı eyni məzmununda nəql edib əlavə olaraq deyirdi:

Əllamə dedi:

Həmin əməldən sonra evə qayıdıb həmin günün axşamı “Əbu Talibin Siyutiyyə haşiyəsi” kitabına haşiyə olaraq öz nəzərlərimi yazdım.¹

«İdrislə söhbət»

Əllamə Təbatəbai yazır:

Yadımdadır, Nəcəf-Əşrəfdə Mirzə Əli Qazinin əxlaqi və irfani tərbiyəsi altında olduğum vaxtlarda bir səhər damın üstündə səccadənin üzərində ibadətə oturmuşdum.

Bu an məni yüngül bir yuxu apardı. Gördüm qarşımda iki nəfər əyləşibdir. Onlardan biri həzrət İdris (ə), digəri əziz qardaşım seyyid Məhəmməd Həsən Təbatəbai idi.

¹ Ayətullah Hüseyni Tehrani, “Mehre Taban”, səh. 36

Həzrət İdris (ə) mənimlə söhbətə başladı. Amma söhbətin tərzı bir cür idi ki, həzrət İdris (ə) sözünü [mənim qəlbimə] ilqa edərək deyirdi, səsini isə qardaşımın dili ilə eşidirdim. Bu mənim üçün təbiət aləmini metafizik aləmlə qovuşduran ilk müşahidəm idi ki, baş verirdi. Mənim o biri aləmlə ilk bağlantım buradan başladı.

*Üzöldük, bu yolda çox cəfalar çəkdik.
Əl-minnətallah ki, məqsədə yetdik.*

*Hicran sona yetdi qəm ürəkdən çəkildi
Yarla həmdəm olub vüsəl meyini içdik.*

*Elmdən yaqinə keçdik qulaqdan qəlbə
Dildə eşitdiklərimizi əyanda gördük.*

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) buyurur:

Arifin cismi camaat ilə, qəlbi isə Allahladır. Əgər bir göz qırpmı qədəri qəlbi Allahı yad etməkdən qafil olsa, Onun şövqündən ölər.

Arif ilahi əmanətin əmini, ilahi sirlərin xəzinəsi və Allah nurunun mədənidir. Xalqa ilahi rəhmətin dəlili odur, ilahi elmlərin daşıyıcısı, pərvərdigarın fəzli və ədalət tərəzisi odur.

Arif xalqdan tamahını kəsmiş, dünya və dünya əhlindən meylini üzmüşdür. Onun Allahdan başqa heç bir munisi yoxdur. Ancaq Allah üçün danışar, Onun yolunda işarə edər, Onunla nəfəs çəkər.

Belə bir şəxs Allahın qüdsü bağçalarında gəzib dolaşar və İlahi fəzlin kolundan lətif güllər dərər. Mərifət imanının əsli (kökü) və iman mərifətin fəridir. (budağıdır.)

Deməli, mərifəti olmayan kəsin imanı da olmaz.¹

«Şah Vəli»

Qurani-Kərimin böyük müfəssiri Əllamə seyyid Məhəmmədhüseyn Təbatəbai buyurur:

İkinci dünya müharibəsi başlamazdan qabaq mən təhsil üçün Nəcəfin elmi hövzəsinə yollandım.

¹ “Biharul ənvar, c. 3, səh. 14

Nəslimizin izzəti və şərəfi naminə aylıq tələbə hüququ üçün heç bir mərcəi-təqlidin təqaüd alan tələbələr siyahısına ad yazdırmadım. Dolanışığım üçün hər ay atam Təbrizdən pul göndərirdi.

Atamın hər ay göndərdiyi pul mənim bir aylıq xərcimi təmin edirdi. Bircə, hərdən elə olurdu ki, pul gec çatırdı. Bunun da yolunu tapmışdım. Gedib dükançı və çörəkçi ilə danışmışdım ki, pul gələnə qədər lazım olan zəruri alış-verişi nisyə hesablasınlar, pul çatanda hamısını birdəfəlik ödəyim. Belə də edirdim.

İkinci dünya müharibəsi başladı, get-gəl çətinləşdi. Neçə ay idi ki, pul gəlib çıxmamışdı. Qəssab, baqqal, çörəkçi, bir gün mənə dedilər:

Ağa seyyid, sizin nisyə dəftəriniz hesabınız çoxalıb, artıq nisyə sata bilmərik; Keçmiş borclarınızı ödəyin, sonra yenə baxarıq.

Borclu olmağımın xəcaləti bir tərəfdən, pulsuzluq da o biri tərəfdən məni yaman sıxırdı. Narahat oldum.

Əli (ə)-ın hərəminə gedib imama təvəssül etdim və Allahdan bu müşkülümü həll etməsini xahiş etdim.

Evə qayıtdım. Elə bu fikirləri zehnimdə götür-qoy edirdim ki, həyat qapısının döyüldüyünü eşitdim. Gedib qapını açdım, gördüm başında papağı, çiyində əbası olan arıq-sısqa bir seyyiddir.

Salaməleyk edib, hal-əhval tutduqdan sonra mənə dedi:

Seyyid Məhəmmədhüseyn! Allah sənə salam yetirir və deyir:

İyirmi ildir ki, səni pulsuzluq fikrindən və qürbət qəmindən qoruyub saxlamışıq, bundan sonra da darda qoymarıq. Darıxma, bu həftə müşkülün həll olar.

Dedim:

Siz kimsiniz? Dedi:

Mən Şah Vəliyəm. Bunu deyib gözlərimdən qeyb oldu. Evə qayıtdım. Fikir məni götürdü ki: “Allah sənə salam yetirir” nə deməkdir? Çox fikirləşdikdən sonra, nəhayət sualın cavabını tapdım. Rəvayətlərdə gözüme dəymişdi ki, hərdən Allah Cəbrayıl vasitəsilə Salmana, Əbuzərə və sairəyə salam yetirirdi.

Öz-özümə dedim: Əgər doğrudan da bu həftə müşkülüm həll olsa, deməli bu qeybi bir müjdə olmalıdır.

Qərribə də olsa iki gün sonra Təbrizdən bir-neçə nəfər sövdəgər, tacir Nəcəfə daxil oldu və atamın göndərdiyi dörd aylıq pulu mənə çatdırdılar.

Bundan sonra zehnimdə yeni bir sual oyandı ki, iyirmi il hansıdır?

Əgər yaşım nəzərdə tutulursa, sinnim iyirmi ildən olduqca çoxdur, əgər Nəcəfə gəldiyim tarix nəzərdə tutulursa, o da hələ iyirmi il olmayıb.

Bu əndişədə götür-qoy edirkən, birdən sanki qəlbimə ilham edildi: İyirmi ildir ki, əmmamə qoyub ruhani libasını geyinmişəm. Sonra fikrimdə yeni bir sual baş qaldırdı ki, yaxşı, bəs bu Şah Vəli kim idi? Nə qədər fikirləşsəm də cavab tapa bilmədim. Kimdən soruşdumsa, soragını verən olmadı.

Artıq Nəcəfdən İrana qayıtmışdım. Təbrizdə olarkən şəhərin alimlərindən birinin evinə getdim. Orada olarkən həmin alimin kitabxanasına baxırdım ki, nəzərimi “Min məzar” adlı bir kitab cəlb etdi. Kitabı açıb vərəqlədim, gözümə “Şah Vəli məzarı” ünvanı sataşdı. Oxuyanda gördüm, məzar sahibinin bütün nişanələri mən gördüyüm Şah Vəlinin nişanələri ilə düz gəlir. Qəbrin ünvanını kitabdan götürüb, gedib onu Təbrizin qədim qəbiristanlıqlarından birində tapdım. Qəbirin tarixinə nəzər saldım, gördüm təqribən 200 il bundan qabaq vəfat edibdir.¹

«Daşın arifin əlində paralanması»

Şeyx Qulamrza Əlinur mənə (müəllifə) nəql edirdi ki, həzrət Ayətullah Vəicdani deyirdi:

İllərin birində aşura günü, günortadan sonra qəbir əhlini ziyarət üçün “Qumun yeni qəbiristan” deyilən qəbiristanlığına getdim. Fatihə oxuyub ziyarət edəndən sonra gözüüm qəbiristanlığın bir küncündə ziyarətə məşğul olan Əllamə Təbatəbaiyə sataşdı. Yaxına gedib salaməleyk etdim.

Əllamə bir neçə dəfə yanıqlı halda mənə dedi:

Cənab Vəicdani, bu gün hansı gündür? Dedim:

Aşura günüdür. Dedi:

Heç görə bilərsinizmi bu günü bütün mövcudat – yer, göy, daşlar, otlar şəhidlər ağası imam Hüseynə göz yaşı axıdır?

Mən onun bu sözlərindən təəccüblənib lal-mat qaldım. Anladım ki, varlığın həqiqətindən xəbər verir.

Bu halda Əllamə Təbatəbai əyilib yerdən bir daş parçası götürdü və daşı əli ilə alma kimi ortadan iki yerə böldü. Paralanmış daşı mənə sarı uzadıb nişan verəndə heyratımdən quruyub qaldım. Gördüm daşın arasından qan süzülür. Bir müddət heyrat içində daşa tamaşa etdim.

Özümə gələndə artıq Əllamə qəbiristanlıqdan çıxıb getmişdi.

«Bir saat sonra öləcəyəm»

Tanınmış arif seyyid Haşım Həddadın ölümü barədə qızı Fatimə və nəvələri seyyid Abbas və seyyid Musa belə nəql edirlər ki:

Ölümünə az qalmış seyyid Haşım Həddadı Kərbəla xəstəxanasında yatırıdılar. Xəstənin xüsusi həkimi doktor seyyid Məhəmməd Şəruqi idi. Ramazan ayının 12-ci günü qürub çağına üç saat qalmış ağa Həddad deyir ki, mənə xəstəxanadan çıxarib evə aparın, seyyidlər evə yığışib mənə gözləyirlər.

¹ Məhəmməd Razi, “Kəramatə Salehin”.

Doktor etiraz edib deyir ki, sizi heç yerə buraxmaq olmaz.

Ağa Həddad doktora deyir:

Səni and verirəm anam Fatimeyi Zəhraya, icazə ver mən gedim, bir saatdan sonra mən bu dünyadan köçəcəyəm.

Doktor ələcsiz qalib icazə verir və xəstənin yaxınlarına deyir, hələlik halı yaxşıdır, bu tezlikdə ölən deyil.

Seyyid Həşim Həddad həmin anda qalxıb evə gəlir. Evə çatanda görür bacanağı hacı Səməd Dəllalın oğlanları evdə oturub onu gözləyirlər.

Hacı Səmədin oğlanları gəlməklərinin səbəbini bildirib deyirlər ki, “İnna sənulqi əleykə qəvlən səqilən” ayəsinin mənasını soruşmağa gəlmişik. Bu ayədə “qəvlən səqilən” dedikdə nə nəzərdə tutulur?

Seyyid Həşim Həddad sualın cavabında buyurur: “La Huvə illa Hu”. Bunu deyib evdəkilərdən hazır xına istəyir və ərəb cavanları adəti üzrə toy günü əllərinə və ayaqlarına xına bağladılar kimi, xınayaxma mərasiminə uyğun olaraq Həddad da ayaqlarına və əllərinə xına bağlatdırır. Sonra evdəkilərə işarə edir ki, otağı xəlvət edin.

Bu halda üzü qibləyə uzanır. Bir az keçmiş içəri girib görürlər ki, canını Allaha təslim etmişdir.

Doktor seyid Məhəmməd Şəruqi deyir:

Seyyid Həşim mənə deyəndə ki: bir saat sonra öləcəyəm, mən həmin dəqiqələrdə onun evinə yollandım ki, görüm məsələ nə yerdədir. İçəri keçib gördüm üzü qibləyə uzanıbdır. Nəbzini tutdum, gördüm artıq dayanmışdır.¹

«Düz səkkiz min tımən»

Ayətullahül-Üzma Xansari özünə xas bəsirəti və baxış sahibi olan şəxsiyyətlərdən idi. Onun bu xüsusiyyəti barədə maraqlı hekayələr söyləyirlər.

Tehrana etimadlı tacirlərindən biri deyirdi:

Bir gün Xansarinin yanında tək oturmuşdum. Başqa heç kəs yox idi. Nəgəhan ağa dedi:

Qapının ağzında bir nəfər dayanıb, bir istəyi olmalıdır. Ərz etdim:

Ağa qapının zəngini çalan olmadı. Dedi:

Niyə ki, kimsə var. Al bu zərfi ona ver getsin.

Mən zərfi alıb mənzilin qapısını açdım, gördüm geyimli-keçimli bir nəfər qapının qarşısında o tərəf, bu tərəfə var-gəl edir. Onu səsləyib dedim:

Qapının zəngini basan siz idiniz? Dedi:

Xeyr! Soruşdum:

Bir işiniz var? Dedi:

¹ Hüseyin Hüseyini Tehrani, “Ruhe mücərrəd”, səh. 618

Bəli. Arvadım xəstədir. Xəstəxanada yatırımaq üçün pul istədilər; lazım olan miqdarı düzəltmək üçün səkkiz min tümənəm çatmır. Əlim hər yerdən üzüldü, arvadı xəstəxanada qoyub pul dalınca çıxdım. Amma bilmirdim kimə ağız açım? Nəhayət belə qərara gəldim ki, gedim ağa Xansariyə deyim. Amma indiyə qədər bu qapıya gəlməmişəm və bura heç bir xüms, zəkat verməmişəm. Elə fikirləşirdim ki, zəngi vurum, ya yox, siz qapını açdınız.

Ağanın verdiyi zərfi ona uzatdım. Alıb açdı və içindəki pulları çıxarıb sayanda gördüm əcəba, düz səkkiz min tümən, – ona lazım olan miqdardadır.

«Dostla birlikdə»

Rəhmətlik Ayətullahül-üzma Mərəşi Nəcəfi dəfələrlə İmam Zamanın görüşünə nail olmuşdur. Biz burda, nəql olunan hekayələrdən ancaq birini yad edəcəyik.

Mərəşi Nəcəfi deyirdi:

Samirrada yaşadığım əyyamlarda bir gün axşam həzrət seyyid Məhəmmədi ziyarət etmək üçün Samirrada çıxıb yola düzəldim və yolda azdım.

Yolun yorğunluğu, susuzluq və aclıq bir tərəfdən, o biri tərəfdən də səhranın isti küləyi məni təqətdən salıb həyata ümidimi üzdü. Bihuş olub isti qumlar üzərinə yığıldım.

Özümə gəlib gözlərimi açanda başımı bir nəfərin dizi üstə gördüm. Həmin adam kuzəni mənim dodaqlarıma toxundurub su içməyimə kömək edirdi. İndiyə qədər bu ləfətdə, bu sərinlikdə su dilimə dəyməmişdi. Su içdikdən sonra süfrə salındı. Süfrədə iki üç girdə ətirli çörək var idi. Çörəyi yedikdən sonra həmin ərəb kişi mənə dedi:

–Yaxınlıqda bir arx var, gedib orda yuyuna bilərsən. Dedim:

Bu ətrafda arx-filan yoxdur, əgər olsaydı mən susuzluqdan bu hala düşməzdim.

Həmin ərəb dedi:

Bu ətrafında axan su deyil, bəs nədir? Bu söz onun ağzından çıxar-çıxmaz gördüm məndən bir az kənarda səfalı suyu olan bir arx uzanıb gedir. Bunu görəndə daha çox təəccübləndim ki, necə olur, mənim kənarımdan şarıl-şarıl su axıb getsin, mən isə bir qurtum sudan ötəri az qala həlak olacaqdım.

Həmin ərəb sonra məndən soruşdu:

Səfərin haradır? Dedim Seyyid Məhəmmədin hərəmini ziyarətə gedirəm. Həmin şəxs bu sözlərimi eşitcək əli ilə yan tərəfə işarə edib dedi:

Bu da seyyid Məhəmmədin hərəmi.

Baxıb gördüm seyyid Məhəmmədin məqbərəsinin yaxınlığındayam. Halbuki mən Qadisiyyə deyilən yerdə yolu itirmişdim və ora ilə seyyid Məhəmmədin məqbərəsi arasında böyük bir məsafə var.

Həmin ərəblə yol boyu söhbətimizdə çoxlu mühüm məsələlər soruşub öyrəndim və mənə bir sıra tövsiyyələr etdi. O cümlədən Qurani-Məcidi tilavət etməyi, Quranın təhrif olduğunu inkar etməyi, valideynə hörmət, seyyidlərə ehtiram etməyi, müqəddəs məkanlara və imamzadələrin ziyarətinə getməyi, gecə namazı qılmağı, Həzrət Zəhranın (ə) təsbihinin zikri və şəhidlər ağası Həzrət İmam Hüseynin ziyarətini təkidlə tapşırı.

Bu arada birdən ağılımdan keçdi ki, ey dili-qafil, olmaya bu adam imam Zaman ola?

Bu fikri ağılımdan keçirməklə gözlənilmədən həmin şəxs gözlərim önündən qeyb oldu. Əziz dostun hüsurunda ola-ola onu tanıya bilmədiyimə çox təəssüfləndim.¹

«O pulla olmaz»

Cənab Razi yazır: Polis idarəsinin işçilərindən biri şah zamanı istefa verib işdən çıxır və azad işlə məşğul olur. O mənimlə tanış idi. Bir gün ondan işdən çıxmasının səbəbini soruşdum. Dedi:

Ayətullah Mərəşinin batini baxışı və bəsirəti bu işə bais oldu. Dedim:

Necə məgər? Dedi:

Bir gün iş rejiminə görə axşam saat 12-dən səhər saat səkkizə qədər Qumun “İrəm” xiyabanında postda durmalı idim. Həmin gecə boynuma qüsul gəlmişdi və hamama getməli idim, amma hamam üçün verməyə pulum yox idi. Təqribən gecə saat ikiyə yaxın İsfəhandan müsafir avtobusu gəlib hərəmin qarşısında saxladı ki, müsafirləri endirsin.

Mən yaxınlaşıb sürücüyə dedim:

Maşını burda niyə saxlamısınız? Sürücü vəsiqənizi göstərin. Sürücü bir beş tümənlik ovcuma basıb üzürxahlıq elədi. Mən də ona tez çıxıb getməsinə göstəriş verib öz-özümə dedim:

“Hamam pulu da düzəldi.”

Gözlədim ki, səhərə yaxın hamam açılsın, gedib qüsul alıb namaz qılam.

Hərəmin qapısı hələ açılmamışdı ki, gördüm Ayətullah Mərəşi həmişəki kimi hərəmə tərəf gedir. Amma həmin gecə yolunu dəyişib xiyabanın bu tərəfinə keçdi və mənim yanıma gəldi.

Çatan kimi salam verib dedi:

“İrəli gəl!” Qabağa getdim. Beş tümən mənə uzadıb dedi:

Bu pulla get qüsul al, o pul qüsul almağa yaramaz. Dedim:

¹ Əli Rəfim, “Şəhabe şəriət”, səh. 293

Göz üstə! O gecəki hadisədən sonra bu qərara gəldim ki, polis idarəsindən çıxıb azad bir işlə məşğul olum. Belə də oldu... İndi əlhəmdülillah vəziyyətim çox yaxşıdır, Məkkəyə də getmişəm.¹

«Gələcəyə sayahət»

Cənab Hüseyni yazır:

Bir gün bir məclisdə Ayətullah seyyid Hüseyn Qazidən eşitdim ki, Ayətullahül-üzma seyyid Əbulqasim Xoyi deyirmiş:

Mən Nəcəfdə dini elmləri öyrəndiyim əyyamlarda dini qayda-qanunlara, vird və zikirlərə çox diqqət yetirirdim.

Hərdən Ayətullah seyyid Əli Qazinin feyzlə dolu məclislərində iştirak edir, onun ilahi nəfəsindən bəhrələnirdim.

Bir gün belə məclislərin birində ona dedim:

Mənə bir şey öyrədin, yerinə yetirmək üçün bir əməli tapşırıq verin.

O mənə əməli bir tapşırıq verib dedi:

Qırx gün bu tapşırığa əməl edərsən.

Mən o gündən həmin əməli yerinə yetirməyə başladım. Elə ki, qırxıncı gün başa çatdı, məndə mükaşifə halı yaranmağa başladı və mən bütün hadisələri, həyatımla bağlı olacaqları, öz gələcəyimi müşahidə etməyə başladım. Gördüm minbərdə oturub dərs deyirəm; öz mənzilimdə oturmuşam və camaat mənim evimə get-gəl edir. Camaat namazı qılmağımı, o camaatın müxtəlif məsələlərə görə mənə müraciətini və özümlə bağlı cürbəcür halları bir aynada görürmüş kimi seyr edirdim. Nəhayət bu tamaşanın bir yerində birdən eşitdim ki, kimsə güldəstənin yuxarı hissəsində uca səslə elan edib deyir: İnnə lilləh və inna iləyhi raciun! Ey camaat məlumunuz olsun ki, Ayətullah Xoyi dünyadan köçdü.

Mükaşifənin bu yerində həmin haldan çıxıb adi hala qayıtdım.

Kitabın müəllifi əlavə edir:

Yuxarıda nəql olunan əhvalatı mən seyyid Məhəmməd Rza Gülpayqaninin vəfatı ilə bağlı cümə axşamlarından birində olarkən seyyid Abdullah Fatiminiyə cənablarının dilindən də eşitmişdim.

«Əzabın azalması»

Kəramət sahibi olmuş müasir alimlərdən biri də Ayətullah ağa Rza Bəhaüddini olmuşdur. Bəhaüddini hazırkı əsrin adlı-sanlı ariflərindən idi.

Onun yaxın dostlarından biri deyir:

¹ Məhəmməd Razi, “Kəramate Salehin”, səh. 308

Bir gün ağa ilə birlikdə bir qəbristanlığa getdik. Ağa Bəhaüddini adəti üzrə həmişə qəbristanlığın girəcəyində qəbir əhlinə fatihə verərdi. Bu dəfə də qəbristan əhlinə bir fatihə oxudu, amma həmin gün fatihə oxuduqdan sonra qəbristanlığın içərisinə doğru addımlayıb bir qəbirin başında durdu. Bir qədər fikirləşdikdən sonra dedi:

Bir az burada əyləşək. Bir-neçə dəqiqə həmin qəbirin yanında oturmaq, sonra qalxıb birlikdə qəbristanlıqdan çıxdıq.

Bir müddətdən sonra sual etdim ki, həmin qəbirin yanında oturmağınızın xüsusi bir səbəbimi vardı?

Dedi:

Qəbir sahibi çətin əzabda idi, dedim bəlkə orda oturmağımızla əzabı bir az azaldı.¹

«Xalis incilər silsiləsindən»

İmam Sadiq (ə) buyurur: Camaat əgər Allah-təalanın mərifətinin fəzilətini tanısaydılar, dünya əhlinin əlində olan dünyəvi mətəha göz dikməzdilər. Nəinki göz dikməzdilər, hətta onların dünyası bunların üstünə ayaq basdıqları şeydən də əskik və kiçik olardı. Bu halda ilahi mərifət nemətinə çatır və behişt gülzarında Allah övliyalrı ilə həmsöhbət olmaqdan ləzzət alan kəsin ləzzəti onun nəsibi olar.

Həqiqətən də Allah mərifəti hər vəhşətin munisi, hər tənhalığın rəfiqi, hər zülmətin nuru, hər zəifliyin gücü, hər dərindən şəfəsidir.²

«Camaatla yola getmək lazımdır»

Həzrət Ayətullah Bəhaüddininin yaxın dostlarından biri deyir:

Bəzi vaxtlar – axşamlar ağanın görüşünə gedib namazda ona iqtida etmək şərafinə nail olurdum. Bu şəərəfdən olduqca şad olurdum.

Günlərin birində axşam çağrı qərara gəldim ki, camaat namazı qılmaq üçün Şeyxin hüseydiyyəsinə gedim.

Küçənin əvvəlində durub, taksi gözləyirdim. Birdən yanımdan bir maşın şütüyüb keçərək, çalanın içinə yığılmış palçıqlı suyu əbama sıçratdı. Çox narahat oldum və əsəbi halda maşının sürücüsünə dedim:

Korsan? Gözün hara baxır? O getdi və qəziyyə də burada bitdi. Bir neçə dəqiqədən sonra Ağanın hüzuruna getdim.

Namaz bitdikdən sonra, onun ətrafına toplaşdıq... Şeyx söhbətə başladı. Amma birdən söhbət əsnasında dedi:

¹ Seyyid Həsən Şəfi, “Hacı Ağa Rza Bəhaüddini”, səh. 54

² “Füru Kafi”, c. 8, səh. 207, bab 8, hədis 347.

İmam Zamanın (ə) çörəyini yeyən tələbə üçün çox ayıbdır ki, söyüş söylə. Tutaq ki, taksi sürücüsü səhv edib sizin paltarınızı çirkləndirib. Onda gərək cəsarət edib söyüş söyləsiniz? Gərək camaatla yola gedəsiniz.¹

«İstisqa namazının bərəkəti»

Böyük mühəddis Ayətullah seyyid Nemətullah Cəzayirinin oğlu, Müfti Seyyid Məhəmməd Abbas Şuştəri Cəzayiri Hindistan sakini olmuşdur. 1224-cü hicri ilində anadan olmuş və 1306-cı hicri ilində vəfat etmişdir.

O, öz dövrünün çox istedadlı və həmin diyarın ən məşhur alimlərindən olmuşdur. Müxtəlif fənlər üzrə çoxlu əsərlər yazmışdır.

O, “Əl-bərahin əl-isna əşərə əla vucudil imam əs-sani əşər” kitabının müəllifi Ayətullah Seyyid Təyyib Cəzayirinin babası olmuşdur. Müfti Cəzayiri çox əcib kəramətlər sahibi olmuşdur ki, onlardan bir neçəsini bu kitabda dərc edirik.

Həkim Mirzə Kazim Hüseyni deyir ki, 1295-96-cı hicri ilində Hindistanın Ləkəhnu şəhərində hava çox isti keçirdi. Yağış yağmadığından qıtlıq da başlamışdı. Mən Həkim Şeyx Əli Məhəmmədin həkimxanasında hər gün xəstələri müayinə edirdim. İstidən camaatın canı boğazına yığılmışdı.

Sünnilər “Eyşə bağ” məhəlləsində istisqa (yağış) namazı qıldılar, amma faydası olmadı. Şəhərin ağsaqqal və böyükkləri Müftinin hüzuruna gəlib, istisqa (yağış) namazı qılmasını xahiş etdilər. Müfti buyurdu ki, hamı oruc tutsun. Camaatın əksəriyyəti oruc tutdular və mən də oruc tutdum. Sübh saat 8-9 idi ki, Müfti Abbas əba altında geyilən köynək şalvarla, əmmaməsiz və əbasız, ayaqyalın, başı açıq evindən çölə çıxdı. Öz evlərinin qapısında dayanmış möminlərlə birlikdə çaya tərəf hərəkət etdilər. Rumi darvazasının qarşısında istisqa namazı qıldılar.

Namazdan sonra danışmaq üçün minbəre qalxdı. Minə yaxın adam orda toplaşmışdı. Söhbətə başlayan kimi, birdən buludlar göründü və yağış yağmağa başladı. Müftinin xütbəsindən sonra mərhum Mövləvi seyyid Əli minbəre qalxıb dedi:

Bu gün Həzrət Abbasın adaşı gəlib su istədi, yağış yağdı, göydən rəhmət suyu nazil oldu. Amma Kərbəla hadisəsində Bəni Həşimin Qəməri – Əbülfəzl Abbas da gəldi və su istədi, Fərat çayının kənarına gəldi, ancaq bu ümmət ona necə su verdi.

Elə bu vaxt məclis əhlindən elə hay-küy qalxdı ki, hamı huşdan getdi. Evə necə çatdığım yadıma gəlmir. Çünki hamıdan çox mənim halım pis idi.

¹ Şəfii, Həmin mənbə, səh. 60

Ustadım mərhum Məneşi seyyid Ryaz Əl Həsən və mərhum Mövləvi Seyyid Əli Nəqi də o gün həmin məclisdə idilər.¹

«Yanğından nicat tapma»

Bu hadisə də çox isti yay mövsümündə baş vermişdir. Həmin vaxt elə bil göydən alov tökülürdü. Göyün üzündə buluddan heç bir əsər-əlamət yox idi və yağış fəsli də deyildi.

Müfti Abbas evin üstündə bir neçə tələbəyə dərs deyirdi. Onun ailəsi də həmin evdə idi və pilləkənin altında qamışdan tikilmiş çox balaca bir ev var idi. Birdən həmin qamış ev yanmağa başladı. Alov çox sürətlə pilləkənlərə və evin damına qalxdı. Hər yeri alov bürümüşdü.

Aşağı düşməyə başqa bir yol yox idi. Alovun istisindən və tüstüsündən hamı boğulmaq üzrə idi. Aşağı mərtəbədə qadınların şivən səsi eşidilirdi. Məlum idi ki, hamı yanğından həlak olacaq. Elə bu vaxt Müfti asimana tərəf baxdı. İki əlini göyə qaldırıb, göz yaşları tökərək dua etməyə başladı. Duanı qurtarmamışdı ki, göyün üzündə bir bulud parçası göründü. Düz yanğın baş verən evin üstündə yağış yağmağa başladı. O qədər yağdı ki, yanğın söndü və mənzildə olanların hamısı qəti ölümdən nicat tapdılar.

Bir müddətdən sonra yağış dayandı. Qərribə orasıdır ki, yanğın baş verən mənzilin ətrafındakı evlərə hətta bir damla da yağış yağmamışdı. Bu kəramət səfər ayının 15-i 1274-cü hicri ilində, həftənin birinci günü baş vermişdir.

«Müfti Abbas ildırımla üz-üzə»

Bir gün Müfti Hindistanın Kanpur şəhərində Nəvvab Seyyid Baqir Əlixanın mənzilində qonaq idi. Mənzildən çöldə bir yer vardı ki, o orada ibadətlə məşğul idi. Həmin mənzilin ətrafı kərpic divar əvəzinə qurumuş otlarla örtülmüşdü ki, yanğına hazır idi.

Qürub vaxtı idi. Ağa Müfti həmişəki adəti üzrə, xuzu və xuşu ilə namaz qılmağa məşğul idi. Elə bu vaxt göyün üzü buludla örtüldü. Birdən şimşək səsi yeri-göyü lərzəyə gətirdi və ildırım həmin yeri elə vurdu ki, ürəklər əsib, gözlər bərələ qaldı.

Həmin ildırım Ağa Müftinin ətrafında elə fırlandı ki, hamı elə bildi onu başdan-ayağa yandırırdı. Hamının vücudunu dəhşət və qorxu elə bürümüşdü ki, gözlərini yumdular.

Müfti deyirdi ki, həmin vaxt mənim halım elə idi ki, az qala nəfəsim kəsilirdi və boğulma halı məndə baş verdi. Kükürd iyini daha çox hiss

¹ «Tarixə Abbas» (təcəlliyat), 2-ci cild, səh. 24

edirdim və az qala can verəcəkdım. Həmin iztirablı və həyəcanlı halda “Ya Allah” kəlməsi dilimə gəldi. Elə bu vaxt ildırım məni buraxıb düz xətt üzrə bir ağaca tərəf hərəkət edərək, onu bütövlükdə yandırdı.

Bu hadisəni görənlər deyirlər ki, biz gördük ki, ildırım bir neçə dəfə Müftinin başına fırlanıb, sonra bir ağaca dəydi və onun altında olan heyvanlarla (inək və qoyun) birlikdə elə yandırdı ki, külü qaldı.

Ağa Müftinin böyük iman sahibi olması bu hadisədən məlum olur. Çünki, bu vaxta qədər heç kəs eşitməyib ki, ildırım adamı bu cür vura, amma o yanmaya.

Namazı qurtarandan sonra yenidən əvvəlki hala qayıtdım. Başa düşdüm ki, həmin vaxt ətrafdakılar qışqırırmış:

Vay, ağa öldü. Onlar deyirdilər:

Görürdük ki, elə bil alovlu bir papaq ağanın başı üstə idi.¹

«Ölüm mələyi İmamın əmrinə tabedir»

Ayətullah Cəzayiri deyir ki:

Uşaq vaxtı əlacsız bir xəstəliyə tutulmuşdum və halım çox pis idi. Artıq ölüm əlamətləri məndə görünürdü. Bu elə bir vaxtda idi ki, Kazimeyndə çoxlu möcüzələr baş verir və hər gün yüzlərlə xəstə şəfa tapırdı.

Anam gedib evindəki hüseyniyyədə fəryad etdi:

Ey Musa ibn Cəfər, Babul-həvaec (dərdlərin dərmanı). Sizin kəramət və möcüzələriniz təkcə sizin hərəminizə aiddirmi? Edə bilməzsınız ki, Hindistana gəlib mənim ölüm ayağında olan uşağıma şəfa verəsiniz? Bunu deyərək özünü döyüb ağlayırdı.

Atam Müfti Seyyid Məhəmməd Əli Cəzayiri deyir:

Həmin vaxt mən yuxuda gördüm çox hündür və uca boylu ayağı yerdə, başı isə göylərə dəyən bir şəxs mənim yatağıma tərəf gəlir. Dedim:

Siz kimsiniz? Dedi:

Mən ölüm mələyiyəm, gəlmişəm bu uşağı özümlə aparam. Dedim:

Məgər anasının fəryad səsini eşitmirsən? O bu uşağı Babul-həvaicə zəmanət verib. Dedi:

Artıq faydası yoxdur. Çünki ömrü sona yetib.

Elə bu vaxt mən əl-ayağa düşüb, özümü itirdim. Yuxuda çağırdım: Ey Musa ibn Cəfər! Ey Babul-Həvaec! Bizim dadımıza çat! Elə həmin vaxt gördüm ki, bir nurani şəxs mənim yatağımla Ölüm mələyi arasında göründü. Ölüm mələyi onu görən kimi yerində dayanıb, salam verdi. Həmin nurani şəxs dedi:

Nə üçün gəlmişən?

Ölüm mələyi dedi:

¹ “Tarixə Abbas” (təcəlliyyat), 2-ci cild, səh. 27

Bu uşağı qəbze-ruh etmək üçün. Çünki ömrü sona çatıb. Dedi:
Qayıt, çünki mən Allah-təaladan bu uşaq üçün artıq ömür istəmişəm.
Bu yuxudan sonra atam yuxudan oyandı. Amma anam hələ də
hüseyniyyədə ah-nalə edirdi. Anamı çağırıb dedi:
Gəl uşağına bax, indi Babul-həvaec gəlib ona şəfa verdi.
Üzümə örtülən parçanı çəkəndə məni qıvraq və sağlam gördülər. Üz-
gözümün rəngi açılmış və halım yaxşılaşmışdı.

«Ölü yenidən dirilir»

Ayətullah Cəzayiri (Müfti Seyyid Təyyib) deyir:

Mən Pakistanda, xüsusilə də Pəncab məntəqəsində, Əhli-beytsevərlərin evlərinin üstündə bayraq görürdüm ki, üzərində “Ya Abbas” yazılmış və Həzrət Əbülfəzl bayrağı adı ilə məşhur idi. Bu işin fəlsəfəsi mənim üçün aydın olmadığından, onlardan təqlid etməyə hazır deyildim. Amma zaman keçdikcə onun xeyir-bərəkətini görürdüm. Mən də Nəcəf-Əşrəfdəki mənzilimdə bu bayrağı (pərçəmi) taxdım. Əlhəmdülillah, indiyə qədər ki, mənzilim Qum şəhərindədir, bu bayraq mənim evimin üstündədir və mən çoxlu fəvqəladə kəramətlərini müşahidə etmişəm.

O cümlədən, Nəcəf-Əşrəfdə olduğum bir vaxtda, günlərin birində uşaqlarımdan biri ki, böyük qızım idi, güclü ishal olmuşdu. Mən çox ciddi yanaşmayıb, öz-özümə dedim ki, yəqin istidən olub. İnşallah cüzi dərmanlarla yaxşı olub keçər.

Günortadan sonra evə qayıdanda, anası dedi: Qıza bax, halı çox pisdir. Gərək onu həkimə aparaq. Elə bu vaxt qızım ayağa qalxıb, ayaqyoluna getmək istəyəndə, addım ata bilməyib yerə yığıldı. Gözlərini yumdu və ağzı qıfıllandı. Nəbzi də vurmurdu.

Tez evin damına qalxıb Həzrət Əbülfəzlin bayrağını gətirib qızın başı üstə sərdim. O Həzrəti adıyla çağırmağa başladım. O biri uşaqlarıma da dedim ki, siz də Abbas, Abbas deyib, çağırın.

Hamımız qışqırırdıq:

Ey Abbas, ey Abbas! Mən gah ey Abbas deyir, gah da xəstə qızımın adını çağırırdım.

Birdən gördüm ki, xəstə qızımın bədəni titrədi və gözlərini açdı.

Soruşdum:

Necəsən? Dedi:

Yaxşıyam. Bundan qabaq elə bilirdim ki, dərin bir quyuya düşürəm və sizin səsiniz də uzaqdan gəlirdi ki, məni çağırırsınız. Həmin vaxt gördüm ki, bir şəxs əlini uzadıb məni tutdu və həmin qaranlıq quyudan çıxartdı.

Bu əhvalatdan sonra, uşağın yaxşılaşmasına baxmayaraq, ehtiyat üçün onu xəstəxanaya apardım. Orada qan analizi verdikdən sonra dedilər ki, zəhərlənibmiş, indi gərək xəstəxanada yata.

Mən uşağın anasına dedim:

İndi ki, Həzrət Abbas ona şəfa verib və halı da yaxşıdır, niyə onu xəstəxanada yatırıdaq? Evə gəldik və qızımın halı lap yaxşılaşdı.

«Qəribçilikdə müşkülün həlli»

Ayətullah Müfti Seyyid Təyyib Cəzayiri deyir:

Səfərlərimin birində yenə də İslam dininin yayımı və təbliği üçün Kanadaya gedirdim. Bu səfərdə çox təəccüblü bir problemlə rastlaşdım ki, Allah-təalanın köməkliyi və Əhli-Beytin bərəkəti ilə bu müşkül çox asanlıqla həll oldu.

Tehrandan Kanadaya uçuş proqramı elə idi ki, bir axşam Parisdə qalmalı idim. Paris hava limanı çox böyük bir yer idi və ucu-bucağı görünmürdü. Camaat fransız və ya başqa müxtəlif dillərdə söhbət edirdilər və mən heç bir şey başa düşmürdüm.

Əlacsız qalıb bir oturmaqda oturdum. Əl çantalarımı yanıma qoyub fikirə getdim. Öz-özümə fikirləşirdim ki, sabaha qədər burda necə oturacağam. Kanadaya uçan təyyarənin dəqiq yerini də bilmirdim. Kim mənə yol göstərəcək? Mən ki, fransız dilini bilmirəm.

Elə bu fikirdəydim ki, bir neçə iranlı qadın mənə yaxınlaşıb soruşdular:

Ağa, siz burda neyləyirsiniz?

Dedim: Kanadaya getmək istəyirəm. Biletimə baxıb dedilər:

Siz gərək sabah Diqal hava limanından Kanadaya uçasınız və bu hava limanı ilə Diqal arasında olan məsafə çox uzadır.

Yenə də soruşdular:

Məgər təyyarədə bu haqda sizə heç nə deməyiblər? Dedim:

Xeyir! Çox təəccüblənib dedilər ki, təyyarə qanunu budur ki, bu cür hallarda hava yolları şirkəti bir nəfərə bu işi tapşırır ki, sizin kimilərə bələdçilik etsin və axşam qalmaq üçün hotelə aparıb, səhəri gün də o biri təyyarəyə mindirsin.

Dedim:

Mən İran Ayer-dən bilet aldım və heç kəs bu haqda mənə bir şey demədi.

Həmin qadınlar gedib çox çətinliklə bir iranlı bələdçi tapdılar. Onunla mübahisə də etdilər ki, siz necə bu ağanı burda təkbaşına buraxıb getmisiniz. Həmin bələdçi mənə avtobus və dördulduzlu hotel bileti verdi. Müsafirəldən fransız dili bilən bir nəfəri də mənə bələdçi qoydu. O müsafirə hotelə getdim.

Səhəri gün nə qədər ona dedimsə: Gəl tez hava limanına gedək, razı olmadı və mənim vaxtımı alış-veriş və boş şeylərlə tələf etdi. Axır ki, razı olub, avtobusa minib Diqal hava limanına yollandıq.

Təqribən bir saat yolda olduqdan sonra hava limanına çatdıq. Mənimlə gələn şəxs biletini hava limanı məmuruna göstərəndə, o dedi:

Siz səhv gəlmisiniz. Sizin uçuş 3 nömrəli terminaldan olacaq. Gərək ora gedəsiniz. Həmin yarımçıq yol-yoldaşım bunu eşidən kimi sağollaşmadan bir tərəfə qaçdı.

İndi mən tək qaldım. Biletimi həmin qadın məmura göstərəndə dedi:

Sizin uçuş 1-nömrəli terminaldan olacaq. Dedim:

Bir nömrəli terminal haradadır? Dedi:

Çox uzaqdır, gərək avtobusla gedəsiniz. Ora çoxlu avtobuslar gəlirdi. Amma üzərindəki bütün yazılar fransız dilində idi. Hər hansı bir avtobusa işarə edəndə ya saxlamırdı, saxlayanda da 1 nömrəli terminal deyən kimi tez sürüb gedirdi. Əl çantamda çoxlu kitab olduğundan çox ağır idi. Tamam tər içində yorulub əldən düşmüşdüm.

Nəhayət əlim hər yerdən üzüldü, məyus və pərişan çəkilib bir kənarda dayandım. Anladım ki, yaman pis yerdə ilişmişəm. Saat 10-na qalmışdı. Uçuşum saat 11-də idi. Avtobus tapmalı olsaydım da yenə də xeyri olmayacaqdı, çünki bir saat yol getməli idim. Avtobusdan düşəsi, təyyarəyə giriş kartı alası – bu da heç olmasa yarım saat çəkəcəkdi. Öz-özümə dedim: Pərvərdigara! Özün mənə kömək ol! Məni Kanadada gözləyən camaatın yanında xəcalətli etmə! Mən camaata söz vermişəm. Bu anda bir nəfər mənə yaxınlaşıb dedi:

Mərhəbə! Dedim:

Mərhəbə! O ərəb dilində soruşdu:

Hara gedirsən? Dedim:

Kanadaya gedirəm. Uçuşum saat 10-da, birinci terminaldandır, amma avtobus tapa bilmədim, vaxtım da çox az qalıb. Dedi:

Ardımca gəl, sənə maşın taparam. Məni avtobuslara tərəf apardı və fransız dilində söhbət eləməyə başladı. Ancaq məlum oldu ki, 1-ci terminala gedən avtobus yoxdur.

Nəhayət o da məyus olub saata baxdı və dedi:

Ağa! Siz belə getsə təyyarəyə çaata bilməyəcəksiniz, icazə verin sizi öz maşınımla çatdırım.

Əvvəl fikirləşdim ki, mən burda qəribəm, bu adamı da yaxşı tanımıram, ola bilsin başqa bir məqsədi var, amma fikrimdən daşınıb maşına oturdum.

Yol çox uzun çəkdi. Yolda ondan soruşdum ki, hansı ərəb ölkəsindəsiniz?

Dedi:

Ərəb deyiləm! Dedim:

Bəs, haralısınız? Dedi:

Mən elə bu diyarın övladıyam, fransızam.

Fikirləşdim yaqın taksi sürücüsüdür, nigarən oldum ki, məndə fransız pulu yoxdur, düşəndə ona nə verəcəyəm?

Ondan soruşdum:

İşiniz nədir? Dedi:

Fransız ordusunun polkovnikiyəm. Onun bu sözündən bir anlığa diksindim ki, ilahi bu nə danışır? Ərəb dilini hardan bilir?

Dedi:

Təəccüblənmə, mən bir vaxtlar İordaniyada yaşamışam, ərəb dilini də o vaxtlar öyrənmişəm. Sizi də ona görə maşına mindirdim ki, sizin Allahınızla, bizim Allahımız birdir.

Nəhayət, mümkün sürətlə maşını qovub, məni 1-ci terminala çatdırdı. Terminala yetişəndə tez maşından düşüb sandıqdan çamadanları endirdi və ən ağır olan çamadanı götürüb çıxışa yaxın bir yerə apardı. Xudahafizləşib getdi.

Saata baxdım. Uçuşa hələ 20 dəqiqə qalırdı. Biletləri kontrol edən yerin qabağında uzun bir növbə düzülmüşdü. Hamı həmin yoxlama qapısından çıxıb minik bileti almaq istəyirdi. Dedim:

İlahi bura qədər köməklik göstərmişən, əgər Sənin lütfün olmasaydı heç bura da gəlib çıxa bilməzdim. Yaxşı, indi bəs neyləyim?

Qarşımda uzun bir sıra düzlənmişdi. Növbədə duranların çoxusu başqa uçuşların sənişinləri idi.

Bu halda kənarımdakı keçid məntəqəsinə baxdım, gördüm bir qadın tək oturub və həmin yerdən keçən yoxdur. Ağlıma gəldi ki, gedib problemimi ona deyim, bəlkə bir yol göstərdi. Yaxınlaşıb müşkülümü söylədim. Dedi:

Biletini ver. Bileti verən kimi minik üçün kağız yazıb verdi.

Dedim hansı tərəfdən gedim. Sağ tərəfə işarə edib dedi:

Tez ol ki, qarşıda bir az da yol getməlisən, uçuşuna az qalıb.

Nəhayət özümü təyyarəyə yetirdim və mən minəndən bir dəqiqə sonra təyyarənin qapıları bağlandı.

Bu hadisə, Allahın bu cür təbliğ üçün getdiyim səfərlərdə mənə göstərdiyi xüsusi inayətlərdən biri idi ki, sizə nəql etdim.

Və sədəqəllahul-Əliyul-Əzim. “Vəlləzinə cahədu fina, linəhdiyənnəhum subuləna və innəallahə məəl-muhsinin.”

Son.